

Readers of the *Kallipolis* edition

*Meyre
Rinaldi*

11.50A
4700711

*Reflexions
d'un Kios*

Meyve Risalesi

Bediüzzaman Said Nursî

Risale-i Nur Külliyyatı'ndan

Meyve Risalesi

*Bediüzzaman
Said Nursî*

İstanbul - 2008

MEYVE RİSALESİ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2008

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978-605-4038-03-9

Yayın Numarası

102

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası

Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gazimur / İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Haziran 2008

Genel Dağıtım

Gökkuşaklı Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sahdamaryayinlari.com

İçindekiler

Meyre Risalesi.....	1
Birincisi.....	2
İkinci Meselenin Hülâsası.....	5
Üçüncü Mesele.....	12
Dördüncü Mesele.....	20
Beşinci Mesele.....	25
Altıncı Mesele.....	28
Yedinci Mesele.....	38
Sekizinci Meselenin Bir Hülâsası.....	71
Dokuzuncu Mesele.....	106
Birinci Nokta.....	108
İkinci Nokta.....	118
Üçüncü Nokta.....	120
Onuncu Mesele.....	122

Bu Onuncu Meseleye Bir Hâtime Olarak	
İki Hâşiye.....	149
Onuncu Mesele Münasebetiyle Hüsrev'in	
Üstadına Yazdığı Mektup	155
On Birinci Mesele	159
Hâtime (Felak Sûresi'ne dairdir.)	180
Hatıra Gelebilen Bir Sualin Cevabıdır	184
Bu Sûreye Ait Bir Nükte-i İ'câziyenin Hâşiyesidir ...	185
On Birinci Meselenin Hâşiyesi'nin Bir Lâhikasıdır.	187
Risale-i Nur Kahramanı Hüsrev'in	
“On Birinci Mesele” Münasebetiyle Yazdığı	
Mektubun Bir Parçasıdır	193
Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler	205
Şahıslar	209
İndeksler	219
a. Âyet İndekşi	219
b. Karma İndekş	225

Meşve Risalesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ¹

Âyetinin ihbarı ve sırrıyla Yusuf (*aleyhisse-lâm*) mahpusların pîridir ve hapishâne bir nevi Medrese-i Yusufiye olur. Madem Risale-i Nur şâkirtleri, iki defadır, çoklukla bu medreseye giriyorlar; elbette Risale-i Nur'un hapse temas ve isbat ettiği bir kısım meselelerinin kısacık hülâsalarını, bu terbiye için açılan dersihâne okumak ve okutmakla tam terbiye almak lâzım geliyor. İşte o hülâsalardan beş-altı tanesini beyan ediyoruz.

¹ “Böylece Yusuf bir kaç yıl daha hapishanede kaldı.” (Yusuf Sûresi, 12/42)

Hülâsa: Öz, özet.

İhbar: Haber verme, bildirme.

Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un (a.s.) zulüm, iftira, haksızlık neticesi olarak senelerce zindanda

kalmasından kinâye olarak, aynı kaderi paylaşanların hapsedildikleri yere verilen isim.

Pîr: Üstad, rehber.

Şâkirt: Öğrenci, talebe.

Birincisi

Dördüncü Söz’de izahı bulunan, her gün yirmi dört saat sermaye-i hayatı Hâlık’ımız bize ihsan ediyor. Ta ki, iki hayatımıza lâzım şeyler o sermaye ile alınsın. Biz kısacık hayat-ı dünyeviyeye yirmi üç saati sarf edip, beş farz namaza kâfi gelen bir saati, pek çok uzun olan hayat-ı uhreviyemize sarfetmezsek; ne kadar hilâf-ı akıl bir hata ve o hatanın cezası olarak hem kalbî, hem ruhî sıkıntıları çekmek ve o sıkıntılar yüzünden ahlâkını bozmak ve me’yusâne hayatını geçirmek sebebiyle değil terbiye almak, belki terbiyenin aksine gitmekle ne derece hasâret ederiz, kıyas edilsin.

Eğer, bir saati beş farz namaza sarfetsek; o hâlde hapis ve musibet müddetinin her bir saati, bazen bir gün ibadet ve fânî bir saati bâkî saatler hükmüne geçebilmesi.. ve kalbî ve ruhî me’yusiyet ve sıkıntıların kısmen zeval bulması.. ve hapse sebebiyet veren hatalara keffâreten affettirmesi¹.. ve

¹ Günahın cezasını dünyada çekmenin âhiret hayatı için keffaret sayılabileceğine dair bkz.: Buhârî, *İman* 11, *Hudûd* 8; Müslim, *Hudûd* 41.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Hayat-ı uhreviye: Âhiret hayatı.

Keffâreten: Günahların, hataların

affına vesile olarak.

Me’yusiyet: Ümitsizlik.

Zeval bulmak: Yok olmak, kaybolup gitmek.

hapsin hikmeti olan terbiyeyi alması ne derece kârlı bir imtihan, bir ders ve musibet arkadaşlarıyla tesellidârâne bir hoş sohbet olduğu düşünölsün.

Dördüncü Söz’de denildiğı gibi; bin lira ikramiye kazancı için, bin adam iştirak etmiş bir piyango kumarına yirmi dört lirasından beş-on lirayı veren ve yirmi dörtten birisini ebedî bir mücevherat hazinesinin biletine vermeyen –hâlbuki dünyevî piyangoda o bin lirayı kazanmak ihtimali binden birdir, çünkü bin hissedar daha var– ve uhrevî mukadderât-ı beşer piyangosunda, hüsn-ü hâtimeye mazhar ehl-i iman için kazanç ihtimali binden dokuz yüz doksan dokuz olduğuna –yüz yirmi dört bin¹ enbiyanın ona dair ihbarını keşf ile tasdik eden evliyadan ve asfiyadan– hadd ü hesaba gelmez sâdik muhbirler haber verdikleri hâlde evvelki piyangoya koşmak, ikincisinden kaçmak ne derece maslahata muhalif düşer mukayese edilsin.

¹ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 5/265; İbni Hibbân, *Sahîh* 2/77; Taberânî, *Mu’cemü’l-kebir* 8/217.

Asfiya: İlim ve takvalarıyla peygamberlerin gerçek vârisi olan seçkin veliler.

Ehl-i iman: İnananlar, müminler.

Enbiya: Peygamberler (a.s).

Maslahat: Fayda, menfaat.

Mazhar: Erişen, nâil olan.

Mukadderât-ı beşer: İnsanın dünya hayatını değerlendirmesine göre ötede nâil olacağı ebedî, sınırsız nimetler, ihsanlar veya maruz kalacağı elemeler, azaplar.

Tesellidârâne: Teselli eder bir tarzda.

Bu meselede hapishâne müdürleri ve sergardiyanları ve belki memleketin idare müdebbirleri ve âsâyiş muhafızları Risale-i Nur'un bu dersinden memnun olmaları gerektir. Çünkü bin mütediyyin ve cehennem hapsini her vakit tahattur eden adamların idare ve inzibatı, on namazsız ve itikatsız, yalnız dünyevî hapsi düşünen ve haram-helâl bilmeyen ve kısmen serseriliğe alışan adamlardan daha kolay olduğu çok tecrübelerle görülmüş.

Âsâyiş muhafızları: Emniyet mensupları, polis teşkilâtı.

Müdebbir: İdareci, yönetici.

Mütediyyin: Dindar, dinine bağlı kimse.

İnzibat: Disiplin.

İtikat: İnanç, iman.

Sergardiyan: Başgardiyan.

Tahattur etmek: Hatırlamak.

İkinci Meselenin Hülâsası

Risale-i Nur'dan Gençlik Rehberi'nin güzelce izah ettiği gibi ölüm o kadar kat'î ve zâhirdir ki bugünün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek.¹ Bu hapis-hâne, nasıl ki mütemâdiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhânedir; öyle de bu zemin yüzü dahi acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Her bir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var. İşte bu dehşetli hakikatin muammasını Risale-i Nur hall ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

¹ Bkz.: “Her nefis, ölümü tatmaktadır. Siz ey insanlar, çalışmalarınızın ücretini ancak kıyamet günü tam bir şekilde alacaksınız! O vakit, kim ateşten uzaklaştırılıp cennete yerleştirilirse, işte o muradına ermiştir. Yoksa bu dünya hayatı, aldatıcı ve geçici bir zevkten başka bir şey değildir.” (Âl-i İmran Sûresi, 3/185); “Her nefis, ölümü tatmaktadır. Biz, sizi sınamak için gâh şerle, gâh hayırla imtihan ederiz. Sonunda bizim huzurumuza getirileceksiniz.” (Enbiya Sûresi, 21/35. Ayrıca bkz.: Ankebût Sûresi, 29/57.)

Halletmek: Çözmek.

Hülâsa: Öz, özet.

Muamma: Özü, mahiyeti hemen anlaşılamayan derin sır.

Muvakkaten: Belli bir süre için,

geçici olarak.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Zâhir: Açık, görünür.

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor; elbette, bu ecel cellâdının elinden ve kabir haps-i münferidinden kurtulmak çaresi varsa insanın en büyük ve her şeyin fevkinde bir endişesi, bir meselesidir. Evet, çaresi var ve Risale-i Nur, Kur'ân'ın sırrıyla o çareyi iki kere iki dört eder derecesinde kat'î isbat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya idam-ı ebedîdir; hem o insanı, hem bütün ahabını ve akâribini asacak bir darağacıdır.. veyahut başka bir bâkî âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet sarayına girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise ya karanlıklı bir haps-i münferit ve dipsiz bir kuyudur.. veyahut bu zindan-ı dünyadan bâkî ve nurânî bir ziyafetgâh ve bağistana açılan bir kapıdır.¹ Bu hakikati Gençlik Rehberi bir temsil ile isbat etmiş.

Meselâ bu hapsin bahçesinde asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beş yüz kişi, her hâlde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi birer birer o meydana

¹ Kabrin mümin bir kul için cennet bahçelerinden bir bahçe, günahkâr ya da kâfir bir kul için onu sıkı bir hapishane olacağına dair bkz.: Tirmizî, *Sıfatü'l-kıyâmet* 26; Taberânî, *Mu'cemü'l-evsat* 8/273.

Akârib: Akrabalar, yakınlar.

Bâkî: Dâimî, ölümsüz.

Bağistan: Bağlık, bahçelik yer.

Fevk: Üst.

Haps-i münferit: Hücre hapsi.

İdam-ı ebedî: Ebediyen yok olma.

Nurânî: Nurlu, pırl pırl.

Ziyafetgâh: Ziyafet yeri.

çağıracaklar: Ya “Gel idam ilânını al, darağacına çık!” veya “Daimî haps-i münferit pusulasını tut, bu açık kapıya gir!” veyahut “Sana müjde! Milyonlar altın bileti sana çıkmış, gel al!” diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gözümüzle görüyoruz ki birbiri arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşâhede ediyoruz. Bir kısmı da darağaçlarını basamak yapıp o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini, orada büyük ve ciddî memurların kat’î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishânemize iki heyet girdi.

Bir kafil e ellerinde çalgılar, şaraplar, zâhirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var. Bizlere yedirmeye çalıştılar. Fakat o tatlılar zehirlidir, insî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenâmeler ve helâl yemekler ve mübârek şerbetler var. Bize hediye veriyorlar ve bilittifak beraber, pek ciddî ve kat’î diyorlar ki:

“Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediyelerini alsanız, yeseniz; bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda başka gördükleriniz gibi asılacaksınız. Eğer bizim bu memleket hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiyenâmelerdeki duaları ve evrâdları okusanız,

Bilittifak: İttifakla, fikir birliği ile.

İlânat: İlanlar, duyurular.

İnsî şeytan: Şeytanlaşmış insan.

Müşâhede etmek: Görmek,

şahit olmak.

Terbiyenâme: Ahlak ve davranış kurallarının yazılı olduğu metin, belge.

o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde ihsan-ı şahane olarak her biriniz milyon altın biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şüpheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmaya gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler, müttefikân size kat'î haber veriyoruz.” diyorlar.

İşte bu temsil gibi her vakit gördüğümüz ecel darağacının arkasında mukadderât-ı nev-i beşer piyango-sundan ehl-i iman ve tâat için –hüsn-ü hâtime şartıyla¹– ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını.. yüzde yüz ihtimal ile sefâhet ve haram ve itikatsızlık ve fıkta devam edenler –tevbe etmemek şartıyla– ya idam-ı ebedî (âhirete inanmayanlara) veya dâimî ve karanlık haps-i münferit (bekâ-yı ruha inanan ve sefâhette gidenlere) ve

¹ Ölmeden önce son sözü “Lâ ilâhe illallah” olan kişinin cennete gireceğine dair bkz.: Ebû Dâvûd, *Cenâiz* 15-16; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 5/247; Bezzâr, *Müsned* 7/77.

Bekâ-yı ruh: Ruhun hayatının devam etmesi, yok olmaması.

Ehl-i iman ve tâat: Allah’a iman edip, emir ve yasaklarına itaat edenler.

Evrâd: Virdler, belirli zamanlarda devamlı yapılan ibadetler, okunan dua ve zikirler.

Fısk: Günahkârlık, ahlaksızlık.

Hüsn-ü hâtime: Güzel âkıbet, imanla hayatını tamamlama.

İhsan-ı şahane: Padişahın, sultanın hediyesi, ikramı.

Mukadderât-ı nev-i beşer: İnsanın dünya hayatını değerlendirmesine göre ötede nâil olacağı ebedî, sınırsız nimetler, ihsanlar veya maruz kalacağı elemeler, azaplar.

Müttefikân: İttifakla, fikir birliği ile.

Sefâhet: Haram.

şekâvet-i ebediye ilâmını alacaklarını yüzde doksandokuz ihtimal ile kat'î haberveren; başta ellerinde nişâne-i tasdik olan hadsiz mu'cizeler bulunan yüz yirmi dört bin¹ *peygamberler* (*aleyhimüsselâm*).. ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve –sinemada gibi– gölgelerini keşf ile zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüz yirmi dört milyondan ziyade *evliyalar* (*kaddesallâhu esrârahum*).. ve o iki kısım meşâhir-i insaniyenin haberlerini aklen, –kat'î burhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle– fikren ve mantîken yakînî bir surette isbat ederek tasdik edip imza basan, milyarlar gelen-geçen *muhakkikler*,^(Hâşiye) *müçtehitler* ve *sıddıklar*; bilicmâ,

Hâşiye: O muhakkiklerden tek birisi Risale-i Nur'dur. Yirmi senedir en muannid feylesofları ve mütemerrid zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

¹ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 5/265; İbni Hibbân, *Sahîh* 2/77; Taberânî, *Mu'cemü'l-kebir* 8/217.

Aleyhimüsselâm: Allah'ın selamı üzerlerine olsun.

Bilicmâ: Aynı görüşte birleşerek, oy birliğiyle.

Burhan: Delil.

İlâm: Bir hüküm veya kararı bildiren belge, yazı.

Kaddesellâhu esrârahum: Sırları ve bereketleri yüce olsun!

Meşâhir-i insaniye: İnsanlığın öncülleri.

Muhakkik: İncelemelerini derinlemesine ve alabildiğince hassasiyetle yapan, eşyanın iç yüzüne vakıf olabilen kimse.

Müçtehid: Dinin temel kaynaklarından hüküm çıkarma bilgi ve kabiliyetine sahip olan kimse.

Nişâne-i tasdik: Tasdik işareti.. doğru ve gerçek olduğunu gösteren işaret, alâmet.

Sıddıkın: Sıddıklar.. sözü özündeki temizliği ortaya koyan, ameli imanını doğrulayan, çok vefâli ideal kişiler.

Şekâvet-i ebediye: Ebedî mahrumluk, nasipsizlik, cehennem hayatı.

Yakînî: Şüphesiz, kesin bir bilgi niteliğinde.

mütevâtiren nev-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-i azîme ve bu üç tâife-i ehl-i hakikat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen.. ve saadet-i ebediyeye giden onların gösterdikleri yol olan sırat-ı müstakîmde gitmeyenler.. yüzde doksan dokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan.. ve birtek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan, başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

İki yolun –hadsiz muhbirlerin kat'î ihbarları ile– en kısa ve kolayı ve yüzde yüz cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp, en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksan dokuz cehennem hapsini ve şekâvet-i dâimeyi netice veren yolunu ihtiyâr ettiği hâlde.. dünyada iki yolun, birtek muhbirin yalan olabilir haberiyle yüzde birtek ihtimal tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsiz –yalnız zararsız olduğu için– uzun yolu ihtiyâr eden

Âli: Yüce.

Cemaat-ı azîme: Çok büyük cemaat, topluluk.

Dağdağa: Sıkıntı, gürültü.

İhtiyâr etmek: Tercih etmek, seçmek.

Kamer: Ay.

Kudsî: Mukaddes, kutlu.

Muhbir: Haberci.

Mütevâtiren: Yalanda ittifâk etmeleri aklen mümkün olmayan

birçok kişinin naklettiği kesin bir haber veya bir bilgi ile.

Nev-i insan: İnsanlık.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Sırat-ı müstakim: Doğru, şaşırtmayan; eğrilikleri, sapmaları olmayan, dümdüz yol.

Şekâvet-i dâime: Dâimî mahrumluk, nasipsizlik, cehennem hayatı.

Taife-i ehl-i hakikat: Daima doğruyu, gerçeği temsil eden zümre.

bedbaht, sarhoş divâneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez, sinекlerle uğraşır; yalnız onlara ehemmiyet verir derece-de aklını, kalbini, ruhunu, insanîyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakikat-i hâl budur; biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübârek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasıl ki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir-iki saat sefâhet lezzetleriyle bu musibet, bizi on beş ve beş ve on ve iki-üç sene bu hapse soktu, dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir-iki saat müddet-i hapsi bir-iki gün ibadete.. ve iki-üç sene cezamızı –mübârek kafilenin hediyeleriyle– yirmi-otuz sene bâkî bir ömre.. ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene cehennem hapsinden affımıza vesile edip fânî dünyamızın ağlamasına mukabil, bâkî hayatımızı güldürerek bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishâneyi terbiyehâne gösterip vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatli adam olmaya çalışmalıyız. Ve hapishâne memurları ve müdürleri ve müdebbirleri dahi câni ve eşkıya ve serseri ve kâtil ve sefâhetçi ve vatana muzır zannettikleri adamları, bir mübârek dershâneде çalışan talebeler görsünler ve müftehirâne Allah’a şükretsınler.

Hakikat-i hal: Gerçek durum.

Muzır: Zararlı.

Müdebbir: İdareci, yönetici.

Müftehirâne: İftiharla, övünerek.

Sefâhetçi: Haram helal demeden zevk peşinde koşan, beyinsiz.

Terbiyehâne: Yetiştirme, olgunlaşma yeri

Üçüncü Mesele

Gençlik Rehberi'nde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir Hapishânesi'nin penceresinde bir Cumhuriyet Bayramı'nda oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerak rakediyorlardı. Birden mânevî bir sinema ile elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki; o elli-altmış kızlardan ve talebelerden kırk-ellisi kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar.. ve on tanesi, yetmiş-seksen yaşında çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden sevmek beklemediği nazarlardan nefret görüyorlar.. kat'î müşâhede ettim. Onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishânedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler, geldiler, sordular. Ben dedim: “Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gidiniz..”

Evet, gördüğüm hakikattir, hayal değil! Nasıl ki bu yaz ve güzün âhiri kıştır, öyle de gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışdır. Geçmiş

Âhir: Son.

Berzâh: Kabir alemi, dünya ve ahiret arası.

Hülâsa: Öz, özet.

Müşâhede etmek: Görmek.

Raksetmek: Oynamak, dansetmek.

zamanın elli sene evvelki hâdisâtı sinema ile hâl-i hazırda gösterildiği gibi gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisâtını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefâhetin elli-altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayr-i meşrû keyiflerine nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.

Ben, o Eskişehir Hapishânesi'ndeki müşâhede ile meşgul iken sefâhet ve dalâleti terviç eden bir şahs-ı mânevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

– “Biz hayatın her bir çeşit lezzetini ve keyiflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz, bize karışma!”

Ben de cevaben dedim:

– “Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalâlet ve sefâhete atılıyorsun... Kat'iyen bil ki; senin dalâletin hükmüyle bütün geçmiş zaman-ı mâzî, ölmüş ve mâdumdur.. ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalâlet yoluyla

Dalâlet: Sapıtma, doğru yoldan çıkma.

Ehl-i dalâlet ve sefâhet: Doğru yoldan ayrılan, haram helâl demeden zevk peşinde olan günahkâr kimseler.

Gayr-ı meşrû: Yasak, haram, izin verilmeyen şey.

Hâdisat: Hadiseler, olaylar.

Hâl-i hâzır: Şimdiki zaman, mevcut durum.

İnsî şeytan: Şeytanlaşmış insan.

Mâdum: Varlığı olmayan, yok.

Sefâhet: Haram helal demeden zevk peşinde olma, beyinsizlik.

Şahs-ı mânevî: Hükmî şahsiyet, tüzel kişilik.

Teellüm: Elem duyma, kederlenme, tasalanma.

Terviç etmek: Revaç vermek, ilgiyi arttırmak.

senin başına ve –varsa ve ölmemiş ise– kalbine, o hadsiz firâklardan ve o nihâyetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemeler, senin şimdiki sarhoşça, pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi gelecek istikbal zamanı dahi itikatsızlığın cihetiyle yine mâdum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücûda çıkaran ve zaman-ı hâzıra uğrayan bîçarelerin başları, ecel cellâdının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemâdiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elîm endişeler yağdırıyor. Senin sefihâne cüz'î lezzetini zîr ü zeber eder.

Eğer dalâleti ve sefâheti bırakıp iman-ı tahkikî ve istikâmet dairesine girsen, iman nuruyla göreceksin ki; o geçmiş zaman-ı mâzi mâdum ve her şeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcut ve istikbale inkılâp eden nurânî bir âlem ve bâkî ruhların istikbaldeki saadet saraylarına girmelerine bir intizar salonu görünmesi haysiye-tiyle değil elem, belki imanın kuvvetine göre cennetin bir nevi mânevî lezzetini dünyada dahi tattırdığı gibi; gelecek istikbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman

Cüz'î: Küçük, az.

Firâk: Ayrılık.

İman-ı tahkikî: Sağlam, sarsılmaz iman.

İnkılâb etmek: Dönüşmek, değişmek.

İntizar salonu: Bekleme salonu.

İtikat: İnanç, iman.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Sefihâne: Beyinsizce, aptalca.

Vahşetgâh: Ürkütücü, ıssız yer.

Zîr ü zeber: Darmadağın, param-parça.

gözüyle görünür ki; saadet-i ebediye saraylarında hadsiz rahmeti ve keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofraya yapan ve nimetlerle dolduran bir Rahmân-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-ikram'ın ziyafetleri kurulmuş ve ihsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var diye iman sinemasıyla müşâhede ettiğinden, derecesine göre bâkî âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. *Demek hakikî ve elemsiz lezzet, yalnız imanda ve iman ile olabilir.*

İmanın bu dünyada dahi verdiği binler fayda ve neticelerinden yalnız birtek fayda ve lezzetini, –bu mezkûr bahsimiz münasebetiyle Gençlik Rehberi'nde bir hâşiye olarak yazılan– bir temsil ile beyan edeceğiz, şöyle ki:

Meselâ senin gayet sevdiğin birtek evlâdın sekeratta ölmek üzere iken ve me'yûsâne elîm firakını düşünürken; birden Hazreti Hızır* ve Hakîm-i Lokman* gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi; o sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor anlarsın.

Hakîm-i Lokman: Lokman Hekim.

Hâşiye: Dipnot, açıklama.

Me'yûsâne: Ümitsizce.

Mezkûr: Geçen, zikredilen.

Rahmân-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-ikram: Zâtında mutlak rahmet sahibi olan, varlığa da bu rahmeti ile merhamet eden ve her türlü ik-

ramları ihsan eden Yüce Allah.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Sekerât: Can çekişme anı, ölüm eşiği.

Sevkiyat: Gönderilmeler, yollanmalar.

Tiryak: İlaç.

İşte o çocuk gibi sevdiğin ve ciddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahbub insanlar o mâzi mezaristanında –senin nazarında– çürüyüp mahvolmak üzere iken birden hakikat-i iman, Hakîm-i Lokman gibi o büyük idamhâne tevehhüm edilen mezaristana kalb penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölümler dirildiler. Ve “Biz ölmemiştir ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz!” lisan-ı hâl ile dediklerinden aldığı hadsiz sevinçler ve ferahları, iman bu dünyada dahi vermesiyle isbat eder ki: *“İman hakikati öyle bir çekirdektir ki; eğer tecessüm etse bir cennet-i hususiye ondan çıkar, o çekirdeğin şecere-i tûbâsı olur.”* dedim.

O muannid döndü, dedi:

– “Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefâhet ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız.”

Cevaben dedim:

– “Hayvan gibi olamazsın. Çünkü hayvanın mâzi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemeler ve teessüfler alır ve

Cennet-i hususiye: Özel bir cennet.

Hakikat-i iman: İman gerçeği.

Lisan-ı hâl: Hal dili, davranışların ifade ettiği anlam.

Mahbub: Sevgili, sevilen.

Muannid: İnatçı.

Şecere-i tûbâ: Tûbâ ağacı.

Tecessüm etmek: Cisim ve vücuda kavuşmak, maddi bir varlık haline gelmek.

Teessüf: Üzümler, eseflenme.

Tevehhüm: Zannetme, vehmetme.

ne de gelecekten endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır, rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şükreder. Hatta kesilmek için yatırılan bir hayvan, bir şey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister, fakat o his dahi gider, o elemenden de kurtulur. *Demek en büyük bir rahmet, bir şefkat-i ilâhiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir.* Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

Fakat ey insan, senin mâzi ve müstakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla setr-i gaybdan, hayvana gelen istirahatın tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elîm firaklar ve gelecekte gelen korkular ve endişeler, senin cüz'î lezzetini hiçe indirir. Lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul... Veya aklını imanla başına al, Kur'ân'ı dinle! Yüz derece hayvandan ziyade bu fânî dünyada dahi sâfi lezzetleri kazan!..” diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemerrid şahıs döndü, dedi:

– “Hiç olmazsa ecnebî dinsizleri gibi yaşarız.”

Ecnebî: Yabancı, gayr-i müslim.

Elîm: Elem veren, üzücü.

Gayb: Beş duyu ile kavranılamayan, bilinmeyen her şey.

Gaybî: Gayba ait, görünmeyen, bilinmeyen.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

İlzam etmek: Delil göstererek susturmak.

Mütemerrid: İsrarcı, dik kafalı.

Sâfi: Temiz, duru.

Setretmek: Örtmek, gizlemek.

Setr-i gayb: Gaybın gizli kılınması, bildirilmemesi.

Cevaben dedim:

– “Ecnebî dinsizleri gibi de olamazsın! Çünkü onlar bir peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de Allah’a inanabilir. O’nu da bilmezse, kemâlâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat bir Müslüman, en âhir ve en büyük ve dini ve daveti umumî olan Âhîr zaman Peygamberi (*aleyhiissalâtü vesselâm*)’ı inkâr etse ve zincirinden çıksa; daha hiçbir peygamberi, hatta Allah’ı kabul etmez. Çünkü bütün peygamberleri ve Allah’ı ve kemâlâtı O’nunla bilmiş. Onlar O’nsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyet’e giriyorlar. Ve hiç bir Müslüman, hakikî Yahudî veya Mecûsî veya Nasrânî olmaz. Belki dinsiz olur, seciyeleri bozulur; vatana, millete muzır bir hâlete girer...” İspat ettim. O muannid ve mütemerrid şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, cehenneme gitti...

İşte ey bu Medrese-i Yusufiye’de benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur. Ve bu hakikati, Risale-i Nur o derece kat’î ve güneş gibi isbat etmiş ki; yirmi senedir mütemerridlerin inatlarını kırıp imana getiriyor.

Âhîr: Son.

Kemâlât: Güzellikler, faziletler, erdemler.

Mecûsi: Ateşe tapan, zerdüş.

Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf’un (a.s.) zulüm, iftira sebebiyle haksız-

ca senelerce zindanda

kalmasından kinâye olarak, aynı kaderi paylaşanların hapsedildiklere yere verilen isim.

Nasrânî: Hristiyan.

Seciy: Karakter, huy.

*Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem âhiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikâmet yolunu takip edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'ân'dan bildiğimiz sûreleri okumak.. ve mânâlarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek.. ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kazâ etmek.. ve birbirinin güzel huylarından istifade edip bu hapishâneyi güzel seciye-
li fidanlar yetiştiren bir mübârek bahçeye çevirmek gibi a'mâl-i sâliha ile.. hapishâne müdür ve alâkadarları, câni ve kâtillerin başlarında zebanî gibi azap memurları değil, belki Medrese-i Yusufiye'de cennete adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakîm üstad ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.*

A'mâl-i sâliha: Salih ameller, iyi işler.

Alâkadar: İlgili.

Müstakim: Dosdoğru, düzgün.

Nezaret etmek: Gözetmek, idare etmek.

Dördüncü Mesele

Yine Gençlik Rehberi'nde izahı var. Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından suâl edildi ki:

– “Küre-i arzı herc ü merce getiren ve İslâm mukadderâtıyla alâkadar olan bu dehşetli Harb-i Umumî'den elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl)* hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun. Hâlbuki bir kısım mütedeyyin ve âlim insanlar, cemaati ve câmii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdis mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?” dediler.

Cevaben dedim ki:

– Ömür sermayesi pek azdır. Lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedâhil daireler gibi, her insanın kalb ve mide dairesinden ve ceset ve hâne dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve küre-i arz ve nev-i beşer dairesinden tut, ta zîhayat ve

* Parantez içindeki not, 1946 senesine aittir.

Harb-i Umumî: Dünya Savaşı.

Herc ü merce: Allak bullak, kar-makarışık

Küre-i arz: Dünya.

Mukadderât: Cenâb-ı Hak tarafından takdir edilen kadere ait her

şey, alın yazısı.

Mütedâhil: İçice.

Mütedeyyin: Dindar, dinine bağlı kimse.

Nev-i beşer: İnsanlık.

Zîhayat: Canlı.

dünya dairesine kadar, birbiri içinde daireler var. Her bir dairede her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve dâimî vazife var. Ve en büyük dairede en küçük ve muvakkat, arasıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile –küçüklük ve büyüklük mâkûsen mütenasip– vazifeler bulunabilir. Fakat büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp lüzumsuz, mâlâyânî ve âfâkî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder. O kıymettar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür.¹ Ve bazen bu harp boğuşmalarını merak ile takip eden, bir tarafa kalben taraftar olur. Onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.²

Birinci noktaya cevap ise:

– Evet, bu cihan harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i âmme davasından daha

¹ İnsanın âhirette sorguya çekileceği konulardan birisi de “ömrünü nasıl geçirdiği” ile ilgili hadis-i şerif için bkz.: Tirmizî, *Kıyamet* 1.

² Bkz.: “Zulmedenlere eğilim göstermeyin! Yoksa ateş size dokunur. Sizin Allah’tan başka velileriniz yoktur, sonra yardım da bulamazsınız.” (Hûd Sûresi, 11/113)

Âfâkî: Dış dünyaya ait, kişiyi doğrudan ilgilendirmeyen, faydasız şey.

Câzibedâr: Çekim gücü olan, çekici.

Hâkimiyet-i âmme: Dünya hâkimiyeti.

Kıymettâr: Kıymetli.

Mâkûsen mütenâsib: Ters orantılı.

Mâlâyânî: Boş, faydasız.

Muvakkaten: Belli bir süre için, geçici olarak.

Şerik: Ortak.

ehemmiyetli bir dava –herkesin ve bilhassa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dava– açılmış ki; her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve akli da varsa o tek davayı kazanmak için bilâ-tereddüt sarf edecek. İşte o dava ise yüz bin meşâhir-i insaniyenin ve hadsiz nev-i beşerin yıldızları ve mürşidlerinin müttefikan, kâinat sahibinin ve mutasarrıfının binler vaad ve ahdlarına istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki:

Herkesin iman mukabilinde bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar¹ ile müzeyyen ve bâkî ve dâimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek davası başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse kaybedecek. Ve bu asırda maddiyyûnluk tâunuyla çok-

¹ Cennetin, gökler ve yer kadar genişliğe sahip olduğu, Kur'ân-ı Kerîm'de beyan edilmiştir: Âl-i İmran Sûresi, 3/133; Hadid Sûresi, 57/21. Ayrıca cennette en alt mertebedekilerin bile, bin senelik mesafeye denk gelecek kadar bol nimetlere mazhar olduklarına dair hadisler vardır. (Bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre* (75) 2, *Cennet* 17; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 2/13, 64)

Ahd: Ahit, yemin, söz.

Bilâ-tereddüt: Tereddütsüz bir şekilde, kararlılıkla.

İstinâden: Dayanarak.

Kasır: Köşk, saray.

Maddiyyûn: Maddeciler, materalistler.

Meşâhir-i insaniye: İnsanlığın

öncüleri.

Mutasarrıf: İşleri yürüten, yöneten.

Mürşid: Rehber, doğruyu gösteren.

Müttefikan: İttifak ederek, oy birliğiyle.

Müzeyyen: Ziyetli, süslü.

Tâun: Vebâ.

lar o davasını kaybediyor. Hatta bir ehl-i keşif ve tahkik, bir yerde kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesinin kazandığını sekeratta müşâhede etmiş.. ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

İşte, o davayı kazandıracak olan hizmetleri ve yüzde doksanına o davayı kaybettirmeyen harika bir dava vekilini, o işte çalıştıran vazifeleri bırakıp ebedî, dünyada kalacak gibi âfâkî mâlâyâniyât ile iştigal etmek tam bir akılsızlık bildiğimizden¹; biz Risale-i Nur şâkirtleri, her birimizin yüz derece aklımız ziyade olsa da ancak bu vazifeye sarfetmek lâzımdır, diye kanaatimiz var.

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlerim! Sizler, benim ile beraber gelen eski kardeşlerim gibi Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler şâkirtleri şahit göstererek derim ve isbat ederim ve isbat etmişim ki:

¹ “Akıllı kimse, nefsini muhasebe eden ve ölümden sonrası için çalışandır; aciz ise nefsini hevasının peşine takan ve Allah’tan boş şeyleri temennide bulunan kimsedir.” anlamındaki hadis için bkz.: Tirmizî, Sıfatü’l-kıyamet 25; İbni Mâce, Zühd 31; Ahmed İbni Hanbel, Müsned 4/124.

Ehl-i keşif ve tahkik: Eşyanın perde arkası -Allah’ın izni ölçüsünde- kendilerine açılıp ilhama mahzar olan, daima hak ve hakikat peşinde olan veliler.

İştigâl etmek: Bir şeyle vakit geçirmek, meşgul olmak.

Mâlâyâniyât: Faydasız ve boş

şeyler.

Müşâhede etmek: Görmek, şahit olmak.

Sekerât: Can çekişme anı, ölüm eşiği.

Şâkirt: Öğrenci, talebe.

Vefiyât: Vefatlar, ölümler.

O büyük davayı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o davanın kazancının ve sikası ve senedi ve beratı olan iman-ı tahkikîyi eline veren ve Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cize-i mâneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir dava vekili bulunan Risale-i Nur'dur.

Bu on sekiz senedir benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyûnlar, aleyhimde gayet gaddarâne desiselerle hükûmetin bazı erkânlarını iğfal ederek bizi imha için –bu defa gibi, eskide dahi– hapslere, zindanlara soktukları hâlde, Risale-i Nur'un çelik kalesinde yüz otuz parça cihazatından ancak iki-üç parçasına ilîşebilmişler. Demek avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter. Hem korkmayınız, Risale-i Nur yasak olmaz! Hükûmet-i Cumhuriye'nin mebusları ve erkânlarının ellerinde mühim risaleleri –iki, üçü müstesna olarak– serbest geziyorlardı. İnşallah, bir zaman hâpishâneleri tam bir ıslâhhâne yapmak için bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurlar'ı mahpuslara ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

Cihazat: Bölümler, parçalar.

Desise: Hile, oyun.

Erkân: Birimler, rûkûnler.

Gaddârâne: Gaddarca.

Hükûmet-i Cumhuriye:

Cumhuriyet Hükûmeti.

Islâhhâne: Islâh evi. Yetiştirme ve eğitime yurdu.

İğfâl etmek: Aldatmak, kandırmak.

İman-ı tahkikî: Sağlam, sarsılmaz iman.

Mebus: Milletvekili.

Mu'cize-i mâneviye: Mânevi mu'cize.

Neş'et etmek: Meydana gelmek, kaynaklanmak.

Tevzi etmek: Dağıtmak.

Zındık: İnançsız, ateist.

Beşinci Mesele

Gençlik Rehberi'nde izah edildiği gibi:

Gençlik, hiç şüphe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyetinde gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme değişecek.

Eğer o fânî ve geçici gençliğini iffetle hayrâta –istikâmet dairesinde– sarfetse onunla ebedî, bâkî bir gençliği kazanacağını bütün semâvî fermanlar müjde veriyorlar.

Eğer sefâhete sarfetse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katl, milyonlar dakika hapis cezasını çektirir. Öyle de gayr-i meşrû dairedeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, âhiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevalinden gelen tessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücâzâtlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyade elemeler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.

Gayr-i meşrû: Yasak, haram, izin verilmeyen şey.

Hayrât: Hayırlar. Allah rızası için yapılan, kişiye ve topluma faydalı olan bütün işler.

İffet: Nâmus, ahlak.

Katl: Öldürme, cinayet.

Mes'uliyet: Sorumluluk.

Mücâzât: Cezalar.

Sefâhet: Haram helal demeden zevk peşinde olma, beyinsizlik.

Semâvî ferman: Allah tarafından gönderilen, ilâhî din.

Teessüf: Üzülme, eseflenme.

Zeval: Yok olma, ölme.

Meselâ haram sevmekte bir kıskançlık elemi ve firâk elemi ve mukabele görmemek elemi gibi çok ârızalar ile o cüz'î lezzet, zehirli bir bal hükmüne geçer. Ve o gençliğin sû-i istimali ile gelen hastalıkla hastahânelere ve taşkınlıklarıyla hapishânelere ve kalb ve ruhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhânelere, sefâhethânelere veya mezaristana düşeceklerini bilmek istersen, git hastahânelerden ve hapishânelerden ve meyhânelerden ve kabristandan sor. Elbette, ekseriyetle gençlerin gençliğinin sû-i istimalinden ve taşkınlıklarından ve gayr-ı meşrû keyiflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer, istikâmet dairesinde gitse gençlik, gayet şirin ve güzel bir nimet-i ilâhiye ve tatlı ve kuvvetli bir vasıta-yı hayrat olarak âhirette gayet parlak ve bâkî bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'ân olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semâvî kitaplar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar.

Madem hakikat budur.. ve madem helâl dairesi key-

Âyât: Âyetler.

Firâk: Ayrılık.

Mukabele: Karşılık, kabullenme.

Neş'et etmek: Meydana gelmek, kaynaklanmak.

Nimet-i ilâhiye: Allah'ın nimeti.

Sefâhethâne: Zevk ve eğlen-ce yeri.

Sû-i istimâl: Kötüye kullanma.

Vasita-yı hayrât: Hayırlar vesilesi.

*fe kâfidir.*¹ *ve madem haram dairesindeki bir saat lezzet, bazen bir sene ve on sene hapis cezasını çektirir... Elbette, gençlik nimetine bir şükür olarak o tatlı nimeti iffette, istikâmette sarfetmek lâzım ve elzemdir.*

¹ “Allah’ım haramına karşı beni helâlinle doyur!” anlamındaki dua için bkz.: Tirmizî, *Deavât* 110; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 1/153; Bezzâr, *Müsned* 2/185.

Elzem: Çok gerekli, vazgeçilmez.

Altıncı Mesele

Risale-i Nur'un çok yerlerinde izahı ve kat'î hadsiz hüccetleri bulunan iman-ı billâh rüknünün binler küllî burhanlarından birtek burhana kısaca bir işarettir.

Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. “Bize Hâlık'ımızı tanıttır, muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar.” dediler.

Ben dedim:

– “Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla mütemâdiyen Allah'tan bahsedip Hâlık'ı tanıttırıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz!

• Meselâ, nasıl ki mükemmel bir eczahâne ki her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var. Şüphesiz gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir.

Hakîm: Yaptığı şeyi tam yerli yerinde yapan.

Hâlık: Yaratıcı.

Hayattar: Canlı.

Hüccet: Delil.

İman-ı billah rüknü: Allah'a iman esası.

Kat'î: Kesin.

Küllî burhanlar: Kapsamlı deliller.

Lisan-ı mahsus: Hususî, özel dil.

Mizan: Ölçü.

Muallim: Öğretmen.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak.

Tiryak: İlâç.

Öyle de küre-i arz eczahânesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebâtât ve hayvanât kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahâneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nisbetinde –*okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla*– küre-i arz eczahâne-i kübrâsının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâl’i hatta kör gözlerle de gösterir, tanıttırır.

- Hem meselâ, nasıl bir harika fabrika ki binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor. Şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır.

Öyle de küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i rabbâniye, ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse o derecede –*okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla*– küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

- Hem meselâ, nasıl ki gayet mükemmel binbir çeşit erzak, etraftan celp edilip içinde muntazaman istif ve

Celp etmek: Çekmek.

Eczahane-i kübrâ: En büyük eczane.

Fenn-i makine: Makine mühen-disliği.

Hakîm-i Zülcelâl: Her şeyi hikmetle yapan, yaratan Ulu Allah.

Hayvanât: Hayvanlar.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Mikyas: Ölçü, ölçek.

Muntazaman: Düzenli olarak.

Nebâtât: Bitkiler.

Seyyar makine-i rabbâniye:

Cenâb-ı Hakk’ın ilim, irade, kudreti altında hareket eden bir makine hükmündeki dünya.

Şek: Şüphe.

Zîhayat: Canlı.

ihzâr edilmiş depo ve iâşe ambarı ve dükkân; şeksiz, bir fevkalâde iâşe ve erzak mâlikini ve sahibini ve memuru- nu bildirir.

Öyle de bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden.. ve yüz binler ve ayrı ayrı erzak isteyen tâifeleri içine alan.. ve seyahatiyle mevsimlere uğrayıp, baharı bir büyük vagon gibi binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen bîçare zîhayatlara getiren ve küre-i arz denilen bu rahmânî iâşe ambarı ve bu sefine-i sübhâniye.. ve binbir çeşit cihazâtı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dükkân-ı rabbânî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise *—okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iâşe mikyasıyla—* o kat’iyette ve o derecede küre-i arz deposunun sahibini, mutasarrıfını, müdebbirini bildirir; tanıttırır, sevdirebilir.

- Hem nasıl ki dört yüz bin millet içinde bulunan ve

Bîçare: Çaresiz.

Cihâzât: Aletler, donanımlar.

Dükkân-ı rabbânî: Cenâb-ı

Hakk’ın yüce irade, kusursuz idare ve sınırsız kudretiyle gözettiği varlıkların ihtiyaç duyacağı her türlü maddelerle sürekli donatılan dünya.

Fenn-i iâşe: Gıda mühendisliği.

İâşe ambarı: Gıda deposu.

İhzâr etmek: Hazırlamak.

Mâlik: Sahip.

Mutasarrıf: Yönetici.

Müdebbir: Her şeyi hikmetle yöneten.

Rahmânî iâşe ambarı: Cenâb-ı Hakk’ın engin merhameti ile ihtiyaç duyulan her türlü erzakla sürekli donatılan dünya.

Sefine-i sübhâniye: Cenâb-ı Hakk’ın kusursuz, benzersiz icratlarına ayna olan, kâinat denizinde yüzen bir gemi hükmündeki dünya.

Taam: Yiyecek.

her milletin istediği erzakı ayrı ve istîmal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talimatı ayrı ve terhisatı ayrı olan bir ordunun mu’cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbiselerini ve cihazâtlarını, hiçbirini unutmuyarak ve şaşırılmayarak verdiği o acîb ordu ve ordugâh; şüphesiz, bedâhetle o harika kumandanı gösterir, takdirkârâne sevdendir.

Aynen öyle de zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yu sübhânîde nebâtât ve hayvanât milletlerinden dört yüz bin nev’in çeşit çeşit elbise, erzak, esliha, talim, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiçbirini unutmuyarak ve şaşırılmayarak birtek Kumandan-ı Âzam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise –*sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla*– dikkatli ve akli başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkim’ini ve Rabb’ini ve

Acîb: Hayret verici.

Bedâhet: Açıklık, gözle görölür olma.

Esliha: Silâhlar.

Fenn-i askerî: Askerlikle ilgili ilim.

İstîmal etmek: Kullanmak.

Kumandan-ı Âzam: En büyük komutan.

Mezkûr: Bahsi geçen.

Mu’cizekâr: Mucizeler yapan.

Ordu-yu sübhânî: Cenâb-ı Hakk’ın kusursuz, benzersiz icraatlarına ayna olan varlık ordusu.

Rabb: Her şeyi yaratan, terbiye eden, her şeyin sahibi Cenâb-ı Hakk.

Takdirkârâne: Değerini bilerek.

Müdebber'ini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmid ve tesbihle sevdirebilir.

• Hem nasıl ki bir harika şehirde milyonlar elektrik lâmbaları hareket ederek her yeri gezerler. Yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lâmbaları ve fabrikası; şeksiz, bedâhetle elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştiâl maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiye hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirebilir.

Aynen öyle de bu âlem şehrinde dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı –Kozmografya'nın dediğine bakılsa– küre-i arzdan bin defa büyük ve top gülesinden yetmiş defa süratli hareket ettikleri hâlde intizamını bozmuyor, birbirine çarpıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz Kozmografya'nın dediğine göre küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhâne-i rahmâniyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için her gün küre-i arzın denizleri kadar gaz-

Bedâhet: Açıklık, gözle görölür olma.

İштиâl: Yanma.

Kozmoğrafya: Astronomi.

Kumandan-ı Akdes: Her türlü eksiklikten uzak, bütün varlıkları sevk ve idare eden Yüce Yaratıcı.

Misafirhâne-i rahmâniye: Cenâb-ı Hakk'ın engin merhameti ile varlıkları ağırladığı dünya

misafirhânesi.

Mu'cizekâr: Mu'cizeli.

Müdebber: Her şeyi hikmetle yöneten, Hz. Allah.

Şek: Şüphe.

Tahmid: Hamdetme, övme.

Tesbih: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu dile getirmek.

yağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yıl-
 ğınları lâzımdır ki sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıl-
 dızları gazyağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndür-
 meyen ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarpıtır-
 mayan bir nihâyetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmakları-
 la gösteren bu kâinat şehr-i muhteşemindeki dünya sara-
 yının elektrik lâmbaları ve idareleri ne derece o misalden
 daha büyük, daha mükemmeldir.¹ O derecede –*sizin oku-
 duğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıy-
 la–* bu meşher-i âzam-ı kâinatın Sultan’ını, Münevvir’ini,
 Müdebbir’ini, Sâni’ini, o nurânî yıldızları şahit göstererek
 tanıttırır; tesbihatla, takdisatla sevdendir, perestiş ettirir.

• Hem meselâ, nasıl ki bir kitap bulunsa ki bir satırın-
 da bir kitap ince yazılmış ve her bir kelimesinde ince ka-

¹ Bkz.: “Biz yere en yakın semayı lâmbalarla donattık...” (Mülk Sûresi, 67/5); “Gökte burçlar yaratan, onların içinde bir kandil (güneş) ve nurlu bir ay yerleştiren Allah yüceler yücesidir.” (Furkan Sûresi, 25/61). Ayrıca bkz.: “Gökte Ay’ı bir nur, güneşi ise lâmba yaptı.” (Nuh Sûresi, 71/16); “Orada (gökyü-zünde) pırıl pırıl yanan bir lâmba koyduk.” (Nebe Sûresi, 78/13)

Fenn-i elektrik: Elektrik mühen-
 disliği.

**Meşher-i âzam-ı kâinatın Sul-
 tan’ı:** Kâinat denilen en büyük
 serginin hükümdarı.

Mikyas: Ölçü, ölçü aleti.

Müdebbir: Her şeyi hikmetle yö-
 neten, Hz. Allah.

Münevvir: Aydınlatan, Hz. Allah.

Nuranî yıldızlar: Pırıl pırıl yıldızlar.

Perestiş: Hayranlık, çok sevmek,
 ibadet etme.

Sâni’: Her şeyi en güzel ve sanatlı
 bir şekilde yaratan Hz. Allah.

Takdisât: Takdisler; Cenâb-ı
 Hakk’ın kusursuz, pak ve her hu-
 susta noksansız olduğunu dile ge-
 tirme

lemle bir sûre-i Kur'âniye yazılmış, gayet mânidâr ve bütûn meseleleri birbirini teyid eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde meharetli ve iktidarlı gösteren bir acîb mecmua; şeksiz, gündüz gibi kâtip ve musannifini kemâlâtıyla, hünnerleriyle bildirir, tanıttırır. ² مَا شَاءَ اللَّهُ ¹ بَارَكَ اللَّهُ cümleleriyle takdir ettirir.

Aynen öyle de bu kâinat kitab-ı kebîri ki; birtek sayfası olan zemin yüzünde ve birtek forması olan baharda, üç yüz bin ayrı ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebâtî ve hayvanî tâifeleri beraber, birbiri içinde, yanlısız, hatasız, karıştırmayarak, şaşırmayarak, mükemmel, muntazam ve bazen ağaç gibi bir kelimedede bir kasideyi ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihâyetsiz mânidâr ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-yı kâinat ve bu mücessem Kur'ân-ı ekber-i âlem, mezkûr misaldeki

¹ Mâşâallah! Allah ne güzel dilemiş ve takdir etmiş!

² Allah hayır ve bereketini artırsın.

Acîb: Hayret verici.

Kâinat kitab-ı kebîri: Büyük bir kitap gibi olan kâinat.

Kur'ân-ı ekber-i âlem: Büyük bir Kur'ân gibi olan kâinat.

Kaside: Bir şiir türü.

Kemâlât: Mükemmel sıfatlar. Eksiksiz, kusursuz işler, icraatlar.

Mânidar: Mânâli.

Mecmua: Dergi.

Mecmûa-yı kâinat: Güzel eserlerden oluşan bir dergi gibi olan kâinat.

Musannif: Yazar.

Müellif: Kitap yazan, yazar.

Mücessem: Cisme bürünmüş, cisim halini almış.

Nebâtî ve hayvanî tâifeler: Bitki ve hayvan türleri.

Teyid etmek: Güçlendirmek.

kitaptan ne derece büyük ve mükemmel ve mânidâr ise o derecede –sizin okuduğunuz fenn-i hikmetü’l-eşya ve mektepte bilfiil mübâşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-i kitâbet, geniş mikyaslarıyla ve dürbün gözleriyle– bu kitab-ı kâinatın nakkâşını, kâtibini hadsiz kemâlâtıyla tanıttırır. ¹ **اَللّٰهُ اَكْبَرُ** cümlesiyle bildirir, ² **سُبْحَانَ اللّٰهِ** takdisiyle tarif eder. ³ **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** senâlarıyla sevdirebilir.

İşte bu fenlere kıyasen yüzer fünundan her bir fen, geniş mikyasıyla ve hususî aynasıyla ve dürbünlü gözüyle ve ibretli nazarıyla bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl’ini esmâsıyla bildirir; sıfâtını, kemâlâtını tanıttırır.

İşte bu muhteşem ve parlak bir burhan-ı vahdâniyet olan mezkûr hücceti ders vermek içindir ki Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan çok tekrar ile en ziyade ⁴ **رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ve

¹ Allah büyüktür!

² Allah bütün eksiklerden münezzehtir.

³ Bütün hamdler, övgüler Allah’adır.

⁴ “Göklerin ve yerin Rabbi” (Ra’d Sûresi, 13/16; İsrâ Sûresi, 17/102; Kehf Sûresi, 18/14; ...)

Bilfiil: Pratikte, uygulamada..

Burhan-ı vahdâniyet: Allah’ın birliğini gösteren delil.

Esmâ: Allah’ın isimleri.

Fenn-i hikmetü’l-eşya: Varlıkların özelliklerini araştıran ilim (fizik, kimya, botanik vb.).

Fenn-i kıraat ve fenn-i kitâbet: Kompozisyon, imlâ, hikâye, anlatım vb. dersler.

Hâlık-ı Zülcelâl: Ululuk ve azamet sahibi Yaratıcı.

Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan: Açıklama ve ifadesiyle mu’cize olan Kur’ân.

Mübâşeret etmek: Bir işi yapmak, temas etmek.

Nakkâş: İşleyen, nakşeden.

Senâ: Övme, medh.

¹ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ âyetleriyle Hâlık'ımızı bize tanıttırıyor” diye o mektepli gençlere dedim.

Onlar dahi tamamıyla kabul edip tasdik ederek: “Hadsiz şükür olsun Rabbimiz’e ki tam kudsî ve ayn-ı hakikat bir ders aldık. Allah senden razı olsun!” dediler.

Ben de dedim:

– “İnsan, binler çeşit elemeler ile müteellim ve binler nevi lezzetler ile mütelezziz olacak bir zîhayat makine.. ve gayet derece acziyle beraber hadsiz, maddî, mânevî düşmanları.. ve nihâyetsiz fakrıyla beraber hadsiz, zâhirî ve bâtinî ihtiyaçları bulunan.. ve mütemâdiyen zeval ve firâk tokatlarını yiyen bir bîçare mahlûk iken, birden iman ve ubûdiyetle böyle bir Padişah-ı Zülcelâl’e intisap edip bütün düşmanlarına karşı bir nokta-yı istinad.. ve bütün hâcâtına medar bir nokta-yı istimdad bularak,

¹ “Gökleri ve yeri yaratan...” (En’âm Sûresi, 6/1, 73; A’râf Sûresi, 7/54; Tevbe Sûresi, 9/36; ...)

Ayn-ı hakikat: Hakikatın ta kendisi.

Hâcât: İhtiyaçlar.

İntisap etmek: Bir yere bağlanmak.

Kudsî: Kutsal.

Medar: Vesile, sebep.

Müteellim: Acı ve elem duyan.

Mütelezziz: Lezzet alan.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak.

Nokta-yı istimdad: Yardım iste-

necek yer, nokta.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Padişah-ı Zülcelâl: Ululuk sahibi Padişah; Cenâb-ı Hak.

Ubûdiyet: Kulluk.

Zahirî - bâtinî ihtiyaçlar: İnsanın iç ve dış dünyasına ait ihtiyaçları.

Zeval ve firâk: Bitip yok olma ve ayrılık.

Zihayat: Canlı.

herkes mensup olduğu efendisinin şerefiyle, makamıyla iftihar ettiği gibi; o da böyle nihâyetsiz Kadîr ve Rahîm bir Padişah'a iman ile intisap etse ve ubûdiyetle hizmetine girse ve ecelin idam ilânını kendi hakkında terhis tezerkesine çevirse ne kadar memnun ve minnettâr ve ne kadar müteşekkîrâne iftihar edebilir, kıyas ediniz."

O mektepli gençlere dediğim gibi musibettede mahpuslara da tekrar ile derim:

– “O’nu tanıyan ve itaat eden zindanda dahi olsa bahtiyardır. O’nu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır!

Hatta bir bahtiyar mazlum, idam olunurken bedbaht zâlimlere demiş: ‘Ben idam olmuyorum. Belki terhis ile saadete gidiyorum. Fakat ben de sizi idam-ı ebedî ile mahkûm gördüğümünden sizden tam intikamımı alıyorum.’

اللّٰهُ إِلَّا إِلَهٌ لَا دِيَارَ لَهُ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۚ لَهُ الْخِطَابُ الْغَوِيّ ۚ لَا تَلْبِسُ الْغَوِيَّ وَالضَّالِّينَ ۚ سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

¹ “Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” (Sâffât Sûresi, 37/35; Muhammed Sûresi, 47/19)

² “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32)

Kadîr: Her şeye gücü yeten Hz. Allah.

Rahîm: Merhameti ve ihsanı sonsuz Hz. Allah.

Müteşekkîrâne: Teşekkür ederek.

Bedbaht: Mutsuz.

İdam-ı ebedî: Ebediyen yok olma.

Sürûr: Sevinç.

Teslim-i ruh etmek: Ruhu teslim etmek, ölmek.

Yedinci Mesele

Denizli Hapsi'nde Bir Cuma Gününün Meyvesidir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ¹
مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَبْعَثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ²
فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ³

Birzaman Kastamonu'da "Hâlık'ımızı bize tanıttır!" diyen lise talebelerine sâbık Altıncı Mesele'de mektep fünûnunun

¹ "Kıyametin oluş işi ise, başka değil, ancak göz açıp kapama yahut daha da kısa bir anda olup biter." (Nahl Sûresi, 16/77)

² "Sizin hepinizi yaratmak da, ölümünüzün ardından (âhirette) hepinizi diriltmek de, (O'nun için) ancak bir kişiyi yaratmak ve diriltmek gibidir." (Lokman Sûresi, 31/28)

³ "İşte bak, Allah'ın rahmetinin eserlerine, ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor! İşte bunları yapan kim ise, ölüleri de O diriltecektir. O, her şeye hakkıyla kadîrdir." (Rûm Sûresi, 30/50)

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Sâbık: Geçen, önceki.

Mektep fünûnu: Okul dersleri.

dilleriyle verdiğim dersi, Denizli Hapishânesi'nde benimle temas edebilen mahpuslar okudular. Tam bir kanaat-ı imaniye aldıklarından, âhirete bir iştîyak hissedip, “Bize âhiretimizi de tam bildir; ta ki nefsimiz ve zamanın şeytanları bizi yoldan çıkarmasın, daha böyle hapslere sokmasın!” dediler. Ve Denizli Hapsi'ndeki Risale-i Nur şâkirtlerinin ve sâbıkan Altıncı Mesele'yi okuyanların arzuları ile âhiret rûknünün dahi bir hülâsasının beyanı lâzım geldi. Ben de Risale-i Nur'dan bir kısacık hülâsa ile derim:

Nasıl ki Altıncı Mesele'de biz Hâlîk'ımızı arzdan, semâvâtta sorduk; onlar fenlerin dilleri ile güneş gibi Hâlîk'ımızı bize tanıttırdılar. Aynen biz de âhiretimizi başta o bildiğimiz **Rabbimiz**'den, sonra **Peygamberimiz**'den, sonra **Kur'ân**'ımızdan, sonra sair **peygamberler** ve **mukaddes kitaplardan**, sonra **melâikelerden**, sonra **kâinattan** soracağız.

İşte birinci mertebede âhireti **Allah**'tan soruyoruz. O da bütün gönderdiği elçileriyle ve fermanlarıyla ve bütün isimleriyle ve sıfatlarıyla “*Evet âhiret vardır ve sizi oraya sevk ediyorum.*” ferman ediyor. Onuncu Söz, on iki parlak ve kat'î hakikatler ile bir kısım isimlerin âhirete dair ce-

Arz: Yeryüzü.

Hülâsa: Öz, özet.

Kanaat-ı imaniye: Bir şeye inanmak için elde edilen bilgileri yeterli görme.

Melâike: Melekler.

Rûkûn: Esas, asıl.

Sâbıkan: Daha önce.

Semâvât: Gökyüzü.

Şâkirt: Öğrenci, talebe.

vaplarını isbat ve izah eylemiş. Burada, o izaha iktifâen gayet kısa bir işaret ederiz:

Evet, madem hiçbir saltanat yoktur ki o saltanata itaat edenlere mükâfatı ve isyan edenlere mücâzâtı bulunmasın. Elbette rubûbiyet-i mutlaka mertebesinde bir saltanat-ı sermediyenin, o saltanata iman ile intisap ve taat ile fermanlarına teslim olanlara mükâfatı.. ve o izzetli saltanatı küfür ve isyanla inkâr edenlere de mücâzâtı; o rahmet ve cemâle, o izzet ve celâle lâıyık bir tarzda olacak diye **Rabbü'l-âlemîn** ve **Sultan, Deyyân** isimleri cevap veriyorlar.

Hem madem güneş gibi, gündüz gibi zemin yüzünde bir umumî rahmet ve ihatalı bir şefkat ve kerem gözümüzle görüyoruz.

Celâl: Cenâb-ı Hakk'ın birliği, yüceliğini, kahrını ve bütün eşyadaki umumi tecellilerini ifade eden bir sıfatı.

Cemâl: Cenâb-ı Hakk'ın güzelliğini, bütün güzelliklerin yaratıcısı olduğunu ve bütün eşyadaki hususi tecellilerini ifade eden sıfatı.

Deyyân: Varlığın hukukunu ve hesabını hakkıyla bilen, veren ve görecek olan Hz. Allah.

İhâta: İçine alma, kapsama, kuşatma.

İktifâen: Yetinerek.

İntisap: Bağlanma, bağlılık.

İzzet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün yüceliklerin, şereflerin mutlak sa-

hibi ve yaratıcısı olduğunu ifade eden sıfatı.

Mücâzât: Karşılık verme, cezalandırma.

Rabbü'l-âlemîn: Âlemlerin Rabbi, sahibi.

Rubûbiyet-i mutlaka: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan mutlak, sınırsız terbiye ve idâresi.

Saltanat-ı sermediye: Cenâb-ı Hakk'ın ebedi saltanatı, hâkimiyeti.

Sultan: Varlığın idaresi, hâkimiyeti ve tasarrufu emrinde olan Hz. Allah.

Taat: İtaat, kulluk.

Meselâ o rahmet, her baharda umum ağaçları ve meyveli nebâtları cennet hurileri gibi giydirip, süslendirip, ellerine her çeşit meyveleri verip, bizlere uzatıp “Haydi, alınız, yiyiniz!” dediği gibi.. bir zehirli sineğin eliyle bizlere şifalı, tatlı balı yedirdiği ve elsiz bir böceğin eliyle en yumuşak ipeği bizlere giydirdiği gibi.. bir avuç kadar küçücük çekirdeklerde, tohumcuklarda binler batman taamları bizim için saklayan ve ihtiyat zahîresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren bir rahmet, bir şefkat, elbette hiç şüphe olamaz ki bu derece nâzeninâne beslediği bu sevimli ve minnettarları ve perestîşkârları olan mümin insanları idam etmez. Belki onları daha parlak rahmetlere mazhar etmek için hayat-ı dünyeviye vazifesinden terhis eder diye **Rahîm** ve **Kerîm** isimleri sualimize cevap veriyorlar, ¹الْجَنَّةُ حَقٌّ¹ diyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz ki umum mahlûklarda ve zemin yüzünde öyle bir hikmet eli işliyor

¹ “Cennet hakır.” Bkz.: Buhârî, *Teheccüd* 1, *Enbiyâ* 47, *Deavât* 10; Müslim, *İman* 46, *Müsâfirîn* 199.

Batman: Altı okka, yaklaşık 8 kg.lık eski bir ağırlık ölçü birimi.

İhtiyat zahîresi: Vakti gelince kullanılmak için saklanan yiyecek.

Kerîm: Pek cömert, yarattıklarına daima bol bol veren Hz. Allah.

Mazhar etmek: Nail etmek, şereflendirmek.

Nâzeninâne: Nazıkçe, hoş bir tarzda.

Perestîşkâr: Kulluk, kölelik tavır sergileyen.

Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden Hz. Allah.

Taam: Yemek.

ve öyle bir adalet ölçüleriyle işler dönüyor ki akl-ı beşer onun fevkinde düşünemiyor.

Meselâ insanın bin cihazâtına takılan hikmetlerinden yalnız bir küçük çekirdek kadar kuvve-i hâfızasında bütün tarihçe-i hayatını ve ona temas eden hadsiz hâdisâtı o kuvvecikte yazıp, onu bir kütüphâne hükmüne getirip.. ve insanın haşirde muhakemesi için neşrolacak olan defter-i a'mâlinin bir küçük senedi olarak her vakit hatırlatmak sırrı ile her insanın eline vererek dimağının cebine koyan bir ezelî hikmet.. ve bütün masnûâtta gayet hassas mizanlar ile âzâlarını yerleştiren; mikroptan gergedana, sinekten simurga kuşuna, bir çiçekli nebâttan milyarlar, trilyonlarla çiçekler açan bahar çiçeğine kadar; israfsız ölçülerle bir tenâsüb, bir muvâzene, bir intizam ve bir cemâl içinde masnûâtı bir hüsn-ü sanat yapan.. ve her zîhayatın

Akl-ı beşer: İnsan aklı.

Cihazât: Donanımlar, duyular, organlar.

Defter-i a'mâl: Amel defteri, insanın yaptığı bütün fiillerin kaydedildiği defter.

Ezelî: Başlangıcı, öncesi olmayan, zaman üstü.

Fevk: Üst.

Hâdisat: Hadiseler, olaylar.

Hikmet: İlâhî, doğru, yanıltmayan bilgi.

Hüsn-ü sanat: Sanat, işleyiş güzelliği.

Kuvve-i hâfıza: Hâfıza kuvveti.

Masnûât: Her biri bir sanat eseri olan varlıklar..Allah'ın yarattığı her şey.

Muvazene: Denge.

Neşr olmak: Gösterilmek.

Simurga kuşu: Ankâ kuşu, zümrüd-ü ankâ.

Tarihçe-i hayat: Hayat tarihçesi, ömür.

Tenâsüb: Birbirine uyma, uygunluk.

Zîhayat: Canlı.

hukuk-u hayatını kemâl-i mizanla veren; iyiliklere güzel neticeler ve fenalıklara fena neticeler verdiren.. ve Âdem (*aleyhisselâm*) zamanından beri tâgî ve zâlim kavimlere vurduğu tokatlarla kendini pek kuvvetli ihsas ettiren bir adalet-i sermediye,¹ elbette ve hiç şüphe getirmez ki –güneş gündüzsüz olmadığı gibi– o hikmet-i ezeliye, o adalet-i sermediye âhiretsiz olmazlar.. ve ölümde en zâlimlerin ve en mazlumların bir tarzda gitmelerindeki âkibetsiz bir deşetli haksızlığa, adaletsizliğe ve hikmetsizliğe hiçbir vecihle müsaade etmezler diye **Hakîm** ve **Hakem** ve **Adl** ve **Âdil** isimleri bizim sualimize kat'î cevap veriyorlar.

Hem madem bütün zîhayat mahlûkların elleri yetişmediği ve iktidarları dairesinde olmayan bütün hâcâtlarını, bütün fitrî matlaplarını bir nevi dua bulunan istidad-ı fitrî

¹ Cenâb-ı Hakk'ın bazı kavimleri helâk ettiğine dair bkz.: A'râf Sûresi, 7/64, 72, 78, 84, 91; Hûd Sûresi, 11/58, 66, 82, 83, 89, 94, 95...

Adâlet-i Sermediye: Ebedî, ilâhi adâlet.

Âdil: Âdaletle hükmeden Hz.Allah.

Adl: Her şeyi yerli yerinde, doğru ve dengeli yapan Hz. Allah.

Âkibet: Sonuç, netice.

Fitrî: Tabiî, doğal.

Hâcât: İhtiyaçlar.

Hakem: Her şeyi ölçülü, sağlam, kusursuz, muhkem ve intizamlı ve mükemmel yaratan Hz. Allah.

Hakîm: Her şeyi yerli yerince yapan, Hz. Allah.

Hukuk-u hayat: Hayatın devamı için gerekli her türlü şey.

İhsas etmek: Hissettirmek, belli etmek.

İstidad-ı fitrî: Tabiî yetenek, kabiliyet.

Kemâl-i mizan: Mükemmel bir ölçü, denge.

Matlab: İstek, talep.

Tâgî: Azgın, âsi, yoldan çıkmış.

ve ihtiyac-ı zarurî dilleriyle istedikleri vakitte, gayet rahîm ve işitici ve şefkatli bir dest-i gaybî tarafından verildiğinden.. ve ihtiyârî olan daavât-ı insaniyenin, hususan havasların ve nebîlerin dualarının on adetten altı-yedisi hilâf-ı âdet makbul olmasından¹ kat'î anlaşılıyor ki; her dertlinin âhını, her muhtacın duasını işiten ve dinleyen bir Semî ve Mucîb perde arkasında var, bakar ki; en küçük bir zîhayatın en küçük bir ihtiyacını görür ve en gizli bir âhını işitir, şefkat eder, fiilen cevap verir, memnun eder.

Elbette ve her hâlde hiçbir şüphe ihtimali kalmaz ki; mahlûkların en ehemmiyetlisi olan nev-i insanın en ehemmiyetli ve umumî ve umum kâinatı ve umum esmâ ve sıfât-ı ilâhiyeyi alâkadar eden bekâ-yı uhrevîyeye ait du-

¹ Meselâ Efendimiz (s.a.s.), Cenâb-ı Hak'tan üç şey istediğini; bunların ikisinin kabul olunup birinin kabul olunmadığını ifade buyurmaktadır. Bkz.: Müslim, *Fiten* 19-20; Tirmizî, *Fiten* 14; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 3/146. Ayrıca bazı âyetlerde başka peygamberlerin de kabul olunan ve olunmayan dualarından bahsedilmektedir. Bkz.: Bakara Sûresi, 2/37, 124; Tevbe Sûresi, 9/113-114; İbrahim Sûresi, 14/35-41; Enbiya Sûresi, 21/83-90.

Bekâ-yı uhrevîye: Âhirette hayatın sürmesi, devam etmesi.

Daavât-ı insaniye: İnsanların yaptıkları dualar.

Dest-i gaybî: Görünmeyen el.

Esmâ ve sıfât-ı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatları.

Havas: İleri gelenler, seçkinler.

Hilâf-ı âdet: Normal olmayan, alışılmamış.

İhtiyârî: İrâdî, iradeyle isteyerek yapılan.

Mucîb: Dualara en güzel karşılığıyla cevap veren Hz.Allah.

Nebî: Peygamber.

Nev-i insan: İnsanlık, insanlar.

Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden Hz. Allah.

Semî: Her şeyi işiten Hz.Allah.

alarını içine alan.. ve nev-i insanın güneşleri ve yıldızları ve kumandanları olan bütün peygamberleri arkasına alıp onlara, duasına “âmin, âmin!” dedirten.. ve ümmetinden her gün, her ferd-i mütedeyyin hiç olmazsa kaç defa O’na salavât getirmekle O’nun duasına “âmin, âmin!” diyen ve belki bütün mahlûkât o duasına iştirak ederek “Evet ya Rabbenâ! İsteddiğini ver, biz de O’nun istediğini istiyoruz!” diyorlar. Bütün bu reddedilmez şerâit altında bekâ-yı uhrevî ve saadet-i ebediye için Muhammed (*aleyhissalâtu vesselâm*)’ın haşrin hadsiz esbab-ı mûcibesinden yalnız tek duası cennetin vücûduna ve baharın îcadı kadar kudretine kolay olan âhiretin îcadına kâfi bir sebeptir diye **Mûcib** ve **Semî’** ve **Rahîm** isimleri bizim suâlimize cevap veriyorlar.

Hem madem gündüz, bedâhetle güneşi gösterdiği gibi; zemin yüzünde, mevsimlerin tebeddülünde küllî olmak ve dirilmekte perde arkasında bir mutasarrıf, gayet intizamla koca küre-i arzı bir bahçe, belki bir ağaç kolaylığında ve intizamında.. ve azametli baharı bir çiçek sühûletinde ve mizanlı zinetinde.. ve zemin sahifesinde üç yüz bin haşır ve neşrin numûne ve misallerini gösteren üç

Bedahet: Açık-seçiklik, netlik.

Esbab-ı mûcibe: Bir şeyin olmasını gerektiren sebepler, gerekçeler.

Ferd-i mütedeyyin: Dindar kimse.

Haşır: Öldükten sonra dirilme.

Külf: Bütünüyle, tamamen.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Mutasarrıf: İşleri yürüten, yöneten.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Sühûlet: Kolaylık.

Şerâit: Şartlar.

Tebeddül: Değişim.

Yâ Rabbenâ: “Ey Rabbimiz!”

yüz bin kitap hükmündeki nebâtât ve hayvanât tâifelerini (onda) yazar, beraber ve birbiri içinde şaşırmayarak, karışık iken karıştırmayarak; birbirine benzemekle beraber iltibassız, sehivsiz, hatasız, mükemmel, muntazam, mânidâr yazan bir kalem-i kudret, bu azameti içinde hadsiz bir rahmet, nihâyetsiz bir hikmet ile işlediği gibi; koca kâinatı, bir hânesi misillü insana musahhar¹ ve müzeyyen ve tefriş etmek.. ve o insanı halife-i zemin ederek² ve dağ ve gök ve yer tahammülünden çekindikleri emanet-i kübrâyı ona vermesi..³ ve sair zîhayatlara bir derece zâbitlik mertebesiyle mükerrem etmesi.. ve hitâbât-ı sübhâniyesine ve sohbetine müşerref eylemesi⁴ ile fevkalâde bir makam verdiği.. ve bütün semâvî fermanlarda ona saadet-i ebedi-

¹ Bkz.: Nahl Sûresi, 16/14; Hac Sûresi, 22/65; Lokman Sûresi, 31/20; Câsiye Sûresi, 45/12.

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/30.

³ Bkz.: Ahzâb Sûresi, 33/72.

⁴ Bkz.: Rahman Sûresi, 55/1-3.

Azamet: Büyüklük.

Emânet-i kübrâ: Pek büyük emanet, sorumluluk, halifelik vazifesi.

Halife-i zemin: Yeryüzü halifesi.

Hitâbât-ı sübhâniye: Cenâb-ı Hakk'ın hitapları.

İltibas: Karıştırma, karışıklık.

Misillü: Gibi.

Musahhar: Emre âmâde, hizmete hazır.

Mükerrem etmek: Asâlet vermek,

yüceltmek, saygın kılmak.

Müşerref eylemek:

Şerefliendirmek, şerefli kılmak.

Müzeyyen: Ziynetli, süslü.

Nebatat ve hayvanat: Bitkiler ve hayvanlar.

Sehiv: Yanılgı, kusur.

Tahammül: Yüklenme.

Tefriş etmek: Döşemek.

Zâbit: Subay, komutan.

yeyi ve bekâ-yı uhreviye-yi kat'î vaad ve ahdettiği hâlde¹; elbette ve hiçbir şüphe olmaz ki bahar kadar kudretine kolay gelen dâr-ı saadeti, o mükerrem ve müşerref insanlar için açacak ve yapacak ve haşır ve kıyameti getirecek diye **Muhyî** ve **Mümît** ve **Hayy** ve **Kayyûm** ve **Kadîr** ve **Alîm** isimleri, Hâlık'ımızdan sormamıza cevap veriyorlar.

Evet, her baharda bütün ağaçları ve otların köklerini aynen ihya.. ve nebâtî ve hayvanî üç yüz bin nevi haşrin ve neşrin numûnelerini îcad eden bir kudret, Muhammed ve Musa (*aleyhimessalâtü vesselâm*)'ların her birinin ümmetinin geçirdiği bin senelik zaman, karşı karşıya hayalen getirilip bakılsa haşrin ve neşrin bin misalini ve bin delilini iki bin baharda^(Hâşiye) gösterdiği görülecek. Ve böyle bir kudretten haşr-i cismânîyi uzak görmek, bin derece körlük ve akılsızlıktır.

Hâşiye: Sâbık her bir bahar, kıyameti kopmuş, ölmüş ve karşısındaki bahar onun haşri hükmündedir.

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Nisâ Sûresi, 4/122; Mâide Sûresi, 5/9; Meryem Sûresi, 19/60-61; Lokman Sûresi, 31/8-9.

Ahdetmek: Söz vermek.

Alîm: Her şeyi bilen Hz.Allah

Dâr-ı saadet: Mutluluk yurdu, cennet hayatı.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Haşr-i cismânî: Cismen, bedenendirilme.

Hayy ve Kayyûm: Her zaman var ve diri olup varlıkların da hayatı

ve devamı kendi idaresinde olan Hz. Allah.

Kadîr: Her şeye gücü yeten, Kudreti Sonsuz, Hz. Allah.

Muhyî: Hayat veren, hayatın sahibi Hz. Allah.

Mümît: Ölümü yaratan, verdiği canı alan Hz. Allah.

Sâbık: Geçen, önceki.

Hem madem nev-i beşerin en meşhurları olan yüz yirmi dört bin **peygamberler**,¹ ittifak ile saadet-i ebediye ve bekâ-yı uhrevîyi Cenâb-ı Hakk'ın binler vaad ve ahidlerine istinaden ilân edip mu'cizeleriyle doğru olduklarını isbat ettikleri gibi hadsiz **ehl-i velâyet**, keşf ile ve zevk ile aynı hakikate imza basıyorlar. Elbette o hakikat güneş gibi zâhir olur, şüphe eden divâne olur...

Evet, bir fende ve bir sanatta mütehasşıs bir-iki zâtın o fen ve o sanata ait hükümleri ve fikirleri, onda ihtisası olmayan bin adamın –hatta başka fenlerde âlim ve ehl-i ihtisas da olsalar– muhalif fikirlerini hükümden ıskat ettikleri gibi; bir meselede, meselâ Ramazan hilâlini, yevm-i şekte isbat etmek ve “süt konservelerine benzeyen ceviz-i hindî bahçesi rû-yi zeminde var” diye dava etmekte iki isbat

¹ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 5/265; İbni Hibbân, *Sahîh* 2/77; Taberânî, *Mu'cemü'l-kebir* 8/217.

Ceviz-i hindî: Hindistan cevizi.

Ehl-i velâyet: Veliler, Allah dostları.

Iskat etmek: Düşürmek, hükümsüz kılmak.

İstinâden: Dayanarak.

Keşf: İlâhî ihsan ve ilham ile bazı sırları, hakikatleri keşfetme.

Mütehasşıs - ihtisas: Uzman – uzmanlık.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

Rû-yi zemin: Yeryüzü.

Yevm-i şek: Şaban ayının otuzuncu günü. Ramazan olup olmadığı hakkında şüphe edilen ancak hilâl görülmedikçe de oruca başlanmayan gün.

Zevk: Allah'la kalbî muamele, vefa çizgisinde cereyan ettiği süreçte kalbin enginliklerinde duyulmaya başlayan, doğruyu eğri-den ayırmada ilk adım sayılan, ilâhî tecellîlerin ilk esintileri olan mânevî zevkler, ihsanlar.

edici, bin inkâr edici ve nefyedicilere galebe edip davayı kazanıyorlar. Çünkü isbat eden yalnız bir ceviz-i hindîyi veyahut yerini gösterse kolayca davayı kazanır. Onu nefy ve inkâr eden bütün rû-yi zemini aramak, taramakla hiçbir yerde bulunmadığını göstermekle davasını isbat edebildiği gibi; cenneti ve dâr-ı saadeti ihbar ve isbat eden, yalnız bir izini, sinemada gibi keşfen bir gölgesini, bir tereşşuhunu göstermekle davayı kazandığı hâlde; onu nefy ve inkâr eden, bütün kâinatı ve ezelden ebede kadar zamanları görmek ve göstermekle ancak inkârını ve nefyini isbat ile davayı kazanabilir. Ve bu ehemmiyetli sırdandır ki “hususî bir yere bakmayan ve imanî hakikatler gibi umum kâinata bakan nefiyler, inkârlar (zâtında muhâl olmamak şartıyla) isbat edilmez.” diye ehl-i tahkik ittifak edip bir düstur-u esasî kabul etmişler.

İşte bu kat’î hakikate binâen binler feylesofların muhalif fikirleri, böyle imanî meselelerde birtek muhbir-i sâdık karşı hiçbir şüphe, hatta vesvese vermemek lâzım iken; yüz yirmi bin isbat edici ehl-i ihtisas ve muhbir-i sâdıkın ve

Düstur-u esasî: Temel düstur, prensip.

Ehl-i ihtisas: Mütihazsıslar, uzmanlar.

Ehl-i tahkik/ Ashab-ı tahkik: Gerçeği araştırıp, delillere dayanarak bir sonuca ulaşan kimseler.

Galebe etmek: Yenmek, galip gelmek.

Muhâl: İmkansız.

Muhbir-i Sâdık: Doğru, yanıltmayan haberci.

Nefiy- nefy: Bir şeyin olmadığını iddia etme, varlığını inkar etme.

Nefyedicî: Bir şeyin yokluğunu veya olmadığını iddia eden kimse.

Tereşşuh: Sızıntı, belirti, işaret.

hadsiz ve nihâyetsiz müsbet ve mütehasşıs ehl-i hakikat ve ashab-ı tahkikin ittifak ettikleri erkân-ı imaniyede aklı gözüne inmiş, kalbsiz, mâneviyâtta uzaklaşmış, körleşmiş birkaç feylesofun inkârlarıyla şüpheye düşmenin ne kadar ahmaklık ve divânelik olduğunu kıyas ediniz.

Hem madem gözümüzle –gündüz gibi– hem nefsimizde, hem etrafımızda bir *rahmet-i âmme* ve bir *hikmet-i şâmîle* ve bir *inâyet-i dâime* müşâhede ediyoruz.. ve dehşetli bir saltanat-ı rubûbiyet ve dikkatli bir adalet-i âliye ve izzetli icraât-ı celâliyenin âsârını ve cilvelerini görüyoruz. Hatta bir ağacın meyveleri ve çiçekleri sayısınca o ağaca hikmetler takan bir *hikmet*.. ve her bir insanın cihazâtı ve hissiyâtı ve kuvveleri adedince ihsanları, in’amları ona bağlamış bir *rahmet*.. ve Kavm-i Nûh ve Hûd ve Sâlih (*aleyhimüsselâm*) ve Kavm-i Âd ve Semûd ve Firavun gibi âsi

Adâlet-i âliye: Yüce adâlet.

Âsâr: Eserler.

Cilve: Tecelli, edâ, yansıma.

Ehl-i hakikat: Daima hak ve hakikat peşinde olanlar.

Erkân-ı imaniye: İmanın şartları, esasları.

Hikmet-i şâmîle: Bütün varlıkları içine alan ilâhî hikmet.

İcraat-ı celâliye: Cenâb-ı Hakk’ın birliğini, yüceliğini ifade eden icraatları.

İn’âm: Nimet verme, nimet.

İnâyet-i dâime: Yaratılışta her za-

man mükemmel bir ihtimamla denge içerisinde kesintisiz devam edip duran düzen, intizam.

İzzet: Yücelik, ululuk, üstünlük.

Kuvve: His, duyu.

Müsbet: İspatlayan, ispat eden.

Müşâhede etmek: Görmek, şahit olmak.

Rahmet-i âmme: Her varlığı kuşatan ilâhî rahmet.

Saltanat-ı rubûbiyet: Allah’ın kâinâtı kuşatan hâkimiyeti, yönetimi.

milletlere tokat vuran¹ ve en küçük bir zîhayatın hakkını muhafaza eden izzetli ve inâyetli bir adalet.. ve

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا
دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ²

âyeti, azametli bir îcaz ile der:

“Nasıl ki iki kışlada yatan ve duran mutî askerler, bir kumandanın çağırmasıyla silâh başına ve vazife başına boru sesiyle gelmeleri gibi; aynen öyle de bu iki kışlanın misalinde ve emre itaatinde koca semâvât ve küre-i arz, Sultan-ı Ezeli’nin askerlerine iki mutî kışla gibi; ne vakit Hazreti İsrâfil (*aleyhisselâm*)’ın borusuyla o kışlalarda ölüm ile yatanlar çağırılsa derhal ceset libaslarını giyip dışarı fırla-

¹ Cenâb-ı Hakk’ın bazı kavimleri helâk ettiğine dair bkz.: A’râf Sûresi, 7/64, 72, 78, 84, 91; Hûd Sûresi, 11/58, 66, 82, 83, 89, 94, 95; İbrahim Sûresi, 14/9...

² “O’nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Göğün ve yerin, kendisinin buyruğu ile kâim olmaları, belirlenen yerde sapasağlam işlerinin başında bulunmalarıdır. Sonra sizi yattığınız yerden bir çağır-
dı mı, birden kabirlerinizden çıkıverirsiniz!” (Rûm Sûresi, 30/25)

Azamet: Büyüklük.

İcaz: Oldukça az sözle çok şeyler ifade etme.

İnâyet: Yaratılıştaki her zaman mükemmel bir ihtimamla denge içerisinde sürüp giden düzen, intizam.

Libas: Elbise, kıyafet.

Mutî: İtaat eden, söz dinleyen.

Sultan-ı Ezeli: Başı ve sonu olmayan, zaman açısından başlangıcı olmayan sultan, Hz.Allah.

malarını isbat edip gösteren..¹ her baharda arz kışlası içindkiler, melek-i ra'dın borusuyla aynı vaziyeti göstermesiyle nihâyetsiz azameti anlaşılan bir saltanat-ı rubûbiyet, elbette ve elbette ve her hâlde ve hiç şüphe getirmez ki –Onuncu Söz’de isbatına binâen– o rahmet ve hikmet ve inâyet ve adalet ve saltanat-ı sermediyenin gayet kat’î istedikleri dâr-ı âhiret ve daire-i haşir ve neşrin açılmamasıyla o nihâyetsiz cemâl-i rahmet nihâyetsiz bir çirkin merhametsizliğe inkılâp etmesi.. ve o hadsiz kemâl-i hikmet, hadsiz kusurlu abesiyete ve faydasız israfâta dönmesi.. ve o gayet şirin inâyet, gayet acı ihênetlere değışmesi.. ve o gayet mizanlı ve hakkaniyetli adalet, gayet şiddetli zulümlere kalbolması.. ve o gayet derecede haşmetli ve kuvvetli

¹ Sûr’un üfürüleceğine dair bkz.: En’âm Sûresi, 6/73; Kehf Sûresi, 18/99; Tâhâ Sûresi, 20/102... Ayrıca sûra üfleyenin İsrâfil (a.s.) olduğuna dair bkz.: Taberânî, *Mu’cemü’l-evsat* 9/114; İshâk İbni Râhûye, *Müsned* 1/85.

Abesiyet: Boş ve faydasızlık.

Cemâl-i rahmet: Cenâb-ı Hakk’ın rahmetinin, merhametinin güzelliğı.

Dâire-i haşir ve neşr: Öldükten sonra tekrar dirilip toplanma yeri.

Dâr-ı âhiret: Âhiret yurdu.

Haşmet: Yücelik, ihtişam.

İhênet: Hor, hakir görme, hafi-fe alma.

İnkılâb etmek: Dönüşmek, değışmek.

İsrâfât: İsraflar.

Kalb olmak: Çevrilmek, dönüşmek.

Kemâl-i hikmet: Mükemmel bir hikmet.. her şeyin kusursuz bir şekilde yerli yerince olması.

Melek-i ra’d: Gök gürültüsü ile vazifeli melek.

Saltanat-ı sermediye: Cenâb-ı Hakk’ın ebedi saltanatı, hâkimiyeti.

saltanat-ı sermediye sukut etmesi ve haşrin gelmemesiyle bütün haşmeti kaybolması.. ve kemâlât-ı rubûbiyeti acz ve kusur ile lekedâr olması, hiçbir cihet-i imkânı yok, hiçbir akıl ihtimal vermez; yüz muhâl, içinde birden bulunur, daire-i imkân haricinde bâtil ve mümtenîdir.

Çünkü nâzenin ve nazdar beslediği ve akıl ve kalb gibi cihazâtla saadet-i ebediye ve âhirette bekâ-yı dâimîye iştîyak hissini verdiği hâlde; onu ebedî idam etmek, ne kadar gadirli bir merhametsizlik.. ve onun yalnız dimağına yüzer hikmetler ve faydalar taktığı hâlde; onu dirilme-
mek üzere bütün cihazâtını ve binler faydaları bulunan istidâdâtını âkıbetsiz bir ölümle faydasız, neticesiz, hikmetsiz bütün bütün israf etmek ne derece hilâf-ı hikmet.. ve binler vaîd ve ahidlerini yerine getirmemek ile -hâşâ- aczini ve cehlini göstermek, ne kadar o haşmet-i saltanata

Ahit: Yemin, söz.

Âkıbet: Sonuç, netice.

Bâtil: Yanlış, gerçek dışı.

Bekâ-yı dâimî: Sürekli, ebedî var olma.

Cihet-i imkân: Olabilirlik yönü, olma ihtimali.

Daire-i imkân: Yaratıklar, varlıklar âlemi, olabilirlikler alanı.

Gadir: Zulüm, haksızlık.

Haşmet-i saltanat: Saltanatın ihtişamı, göz kamaştırıcılığı.

Hilâf-ı hikmet: Hikmete, eşyanın tabiatına aykırı.

İstidâdât: İstidatlar, kabiliyetler.

Kemâlât-ı rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın engin terbiye ve idaresinin mükemmel güzellikleri.

Muhâl: İmkansız.

Mümtenî: İmkansız.

Nazdâr: Nazlı.

Nâzenin: İnce, hassas.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Sukut etmek: Ortadan kalkmak, düşmek.

Vaîd: İyiliğe sevk veya kötülükten sakındırmak için ileride gelebilecek olumsuz neticeleri hatırlatarak uyarma.

ve o kemâl-i rubûbiyete zıttır, her zîşuur anlar.” Bunlara kıyasen, inâyet ve adaleti tatbik eyle...

İşte Hâlık'ımızdan sorduğumuz âhirete dair sualimize **Rahmân** ve **Hakîm** ve **Adl** ve **Kerîm** ve **Hâkim** isimleri mezkûr hakikatle cevap veriyorlar, şeksiz şüphesiz, güneş gibi âhireti isbat ediyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz, öyle ihatalı ve azametli bir *hafîziyet* hükmeder ki; zîhayat, her şeyin ve her hâdisenin çok suretlerini ve gördüğü fîrî vazifesinin defterini.. ve esmâ-yı ilâhiyeye karşı lisan-ı hâl ile tesbihatına dair sahife-i a'mâlini.. misalî levhalarda ve çekirdeklerinde

Âdil: Âdaletle hükmeden Hz. Allah.

Esmâ-yı ilâhiye: Allah'ın güzel isimleri.

Hafîziyet: Cenâb-ı Hakk'ın, yaş kuru, küçük büyük, değerli değersiz her şeyi hayatının devamı ve muhasebesi için mükemmel bir intizamla koruyup muhafaza etmesi.

Hâkim: Her şeye hükmeden, hükümün yegâne sahibi Hz. Allah.

Hakîm: Her şeyi yerli yerince yapan, Hz. Allah.

İhatalı: Şümulü, kapsamlı.

İnâyet: Yaratılıştaki her zaman mükemmel bir ihtimamla denge içerisinde sürüp giden düzen, intizam.

Kemâl-i rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın engin terbiye ve idaresinin mükemmelliği, kusursuzluğu.

Kerîm: Pek cömert, yarattıklarına daima bol bol veren Hz. Allah.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, durum ifadesi.

Mezkûr: Geçen, zikredilen.

Misâli: Maddi alem ile gayb alemi arasında yer alan misâl alemine ait.

Rahmân: Merhamet ve ihsanı engin, Hz. Allah.

Sahife-i a'mâl: Her varlığın bütün fiillerinin, durumlarının, suretlerinin, seslerinin kaydedildiği sayfalar.

Şek: Şüphe, kuşku.

Tesbihat: Tesbih etmeler, Allah'ı anmalar.

Zihayat: Canlı.

Zîşuur: Akıl, şuur sahibi.

ve tohumcuklarında.. ve levh-i mahfûzun numûnecikleri olan kuva-yı hâfızalarında.. ve bilhassa insanın dimağındaki pek büyük ve pek küçük kütüphânesi olan kuvve-i hâfızasında ve sair maddî ve mânevî in'ikas aynalarında kaydeder, yazdırır, zaptederek muhafaza altına alır. Sonra mevsimi geldikçe bütün o mânevî yazıları maddî bir tarzda da gözümûze gösterip milyonlarla misaller ve deliller ve numûneler kuvvetiyle ¹ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ¹ âyetindeki en acîb bir hakikat-i haşriyeyi, kudretin bir çiçeği olan her bahar, kendi çiçek-i ekberinde milyarlar dil ile kâinata ilân eder. Ve başta nev-i insan olarak bütün zîhayatlar ve bütün eşya, fenâya düşmek ve ademe sukut etmek ve hiçlikte mahvolmak ve başta nev-i beşer olarak zîhayatlar, idam edilmek için yaratılmamışlar. Belki bekâya terakkî ile ve devamla tasaffî ile ve sermedî vazifeye istidadıyla girmek için halkolunduklarını gayet kuvvetli isbat eder.

¹ “Hesap defterleri açıldığı zaman...” (Tekvir Sûresi, 81/10)

Acîb: Hârîka, hayranlık veren.

Adem: Yokluk.

Bekâ: Kalıcı olma, devamlılık.

Çiçek-i ekber: Pek büyük çiçek.

Fenâ: Bitiş, tükeniş.

Hakikat-i haşriye: Haşre ait gerçek, haşir gerçeği.

İn'ikas: Yansıma, aksetme.

Kuvâ-yı hâfıza: Hâfıza melekeleri.

Levh-i Mahfuz: Olmuş ve olacak her şeyin yazıldığı asıl kütük..

Allah'ın (c.c.) takdir buyurduğu hükümlerin bulunduğu asıl levha. (K. K: Burûc Sûresi 85/22).

Nev-i insan / nev-i beşer:

İnsanlık, insanlar.

Sukut etmek: Ortadan kalkmak, düşmek.

Tasaffî: Saf, duru hale gelme, arınıp temizlenme.

Terakkî: Yükselme, mertebe kat etme.

Evet, her baharda müşâhede ediyoruz ki; güz mevsimi kıyametinde vefat eden hadsiz nebâtât, bahar haşrinde her bir ağaç, her bir kök, her bir çekirdek, her bir tohum **وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ** âyetini okuyup bir manasını, bir ferdini kendi diliyle, geçmiş senelerde gördüğü vazifenin misalleriyle tefsir ederek o azametli hafîziyete şehâdet eder. **هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ**¹ âyetindeki dört muazam hakikatleri her şeyde gösterip hafîziyeti âzamî derecede ve haşri bahar kolaylığında ve kat'iyetinde bizlere ders verir.

Evet bu dört ismin cilveleri, en cüz'îden en küllîye kadar cereyan ederler. Meselâ, nasıl ki bu ağacın menşei olan bir çekirdek, **الْأَوَّلُ** ismine mazhariyetle o ağacın gayet mükemmel programını ve îcadının noksansız cihazâtını ve teşekkülünün bütün şerâitini câmî bir kutuktur ki hafîziyetin azametini isbat eder.

وَالْآخِرُ ismine mazhar olan meyvesi ise, çekirdeklerle o ağacın işlediği bütün fitrî vazifelerinin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı sâniyesinin düsturlarını

¹ “Evvel O’dur, Âhir O. Zâhir O’dur, Bâtın O...” (Hadîd Sûresi, 57/3)

Câmi: Şümullü, kapsamlı.

Cüz’î – küllî: Küçük – büyük.

Fitri: Tabii, doğal.

Hayat-ı sâniye: İkinci hayat.

İcad: Varlık, vücut.

Mazhar olmak: Erişmek, nâil ol-

mak, şereflenmek.

Mazhariyet: Erişme, nâil olma, şereflenme.

Şerâit: Şartlar.

Tefsir etmek: Açıklamak.

Teşekkül: Şekillenme, oluşma.

ihativa eden bir sandukçadır ki âzamî derecede hafîziyete şehâdet eder.

وَ الظَّاهِرُ ismine mazhar olan o ağacın suret-i cismâniyesi ise öyle tenâsüblü ve sanatlı ve süslü bir hulle, bir libas ve ayrı ayrı nakışlar ve zînetler ve yaldızlı nişanlar ile tezyin edilmiş, güya yetmiş renkli bir huri elbisesidir ki hafîziyet içinde azamet-i kudret ve kemâl-i hikmet ve cemâl-i rahmeti gözlere gösterir.

وَ الْبَاطِنُ ismine ayna olan o ağacın içindeki makinesi ise öyle muntazam ve mükemmel ve mu'cizâtı bir fabrika, bir tezgâh, bir kimyahâne ve hiçbir dalı ve meyveyi ve yaprağı gıdasız bırakmayan mizanlı bir kazan-ı erzaktır ki hafîziyet içinde kemâl-i kudret ve adalet ve cemâl-i rahmet ve hikmeti güneş gibi isbat eder.

Aynen öyle de küre-i arz, senevî mevsimler cihetinde bir ağaçtır. İsm-i Evvel cilvesiyle güz mevsiminde hafîziyete emanet edilen bütün tohumlar ve çekirdekler, bahar çar-

Azamet-i kudret: Allah'ın kudretinin büyüklüğü.

Cemâl-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin, merhametinin güzelliği.

Hulle: Elbise, giysi.

Kemâl-i hikmet: Mükemmel bir hikmet.. kusursuz bir şekilde, yerli yerince oluş.

Kemâl-i kudret ve adâlet: Cenâb-ı Hakk'ın mükemmel, den-

geli, ölçülü kudret ve adâleti.

Küre-i arz: Yeryüzü, dünya.

Libas: Elbise, kıyafet.

Mu'cizât: Mu'cizeler.

Sûret-i cismaniye: Beden, cisim şekli, görünüşü.

Tenasüb: Birbirine uyma, uygunluk.

Tezyin etmek: Bezemek, süslemek.

şafını giyen zemin yüzünün milyarlar dal, budak, meyve veren ve çiçek açan ağacının teşkilâtına dair ilâhî emirlerin mecmuacıkları ve kaderden gelen düsturların listeleri ve geçen yazın işlediği vazifelerin küçücük sahife-i amelleri ve defter-i hidemâtıdır ki; bilbedâhe bir Hafız-i Zülcelâli ve'l-ikram'ın hadsiz kudret, adalet, hikmet, rahmet ile iş gördüğünü gösteriyor.

Ve senevî zemin ağacının âhiri ise ikinci güzde o ağacın gördüğü bütün vazifelerini ve esmâ-yı ilâhiyeye karşı ettiği bütün fitrî tesbihatlarını ve gelecek bahar haşrinde neşrolabilen bütün sahâif-i a'mâllerini, zerrecik ve küçücük kutucukların içine koyup, Hafız-i Zülcelâl'in dest-i hikmetine teslim eder. **هُوَ الْآخِرُ** ismini hadsiz dillerle kâinat yüzünde okur.

Ve şu ağacın zâhiri ise haşrin üç yüz bin misallerini ve emârelerini gösteren üç yüz bin küllî ve çeşit çeşit çiçekler

Âhir: Son, en son.

Bilbedâhe: Apaçık, besbelli.

Defter-i hidemât: Yapılan ve yapılacak işlerin, hizmetlerin kaydedildiği defter.

Dest-i hikmet: Hikmet eli.. Cenâb-ı Hakk'ın her işinde hikmetli icraatı.

Esmâ-yı ilâhiye: Allah'ın güzel isimleri.

Hafız-i Zülcelâl-i ve'l-ikrâm: Yaş kuru, küçük büyük, değerli değersiz her varlığı hayatının devamı

ve muhasebesi için mükemmel bir intizamla koruyup muhafaza eden, kerem sahibi Ulu Allah.

Sahâif-i a'mal: Her varlığın bütün fiillerinin, durumlarının, suretlerinin, seslerinin kaydedildiği sayfalar, defterler.

Sahife-i amel: Her varlığın bütün fiillerinin, durumlarının, suretlerinin, seslerinin kaydedildiği sayfa, defter.

Senevî: Yıllık, senelik.

Zâhir: Dış, görünen.

açıp hadsiz rahmâniyet ve rezzâkiyet ve rahîmiyet ve kerîmiyet sofralarını sererek zîhayatlara ziyafetler vermekle **هُوَ الظَّاهِرُ** ismini meyveleri, çiçekleri, taamları sayısınca lisanlarıyla zikredip medh ü senâ eder, gündüz gibi **وَإِذَا نُشِرَتْ الصُّحُفُ** hakikatini gösterir.

Bu haşmetli ağacın bânını ise hadsiz ve hesaba gelmez muntazam makineleri ve mizanlı fabrikaları kemâl-i dikkat ve intizamla işlettiren öyle bir kazan ve tezgâhtır ki bir dirhemden bin batman taamları pişirir, açlara yetiştirir. Ve öyle bir mizan ve dikkatle işler ki zerre kadar tesadûfün karışmasına bir yer bırakmıyor. **هُوَ الْبَاطِنُ** ismini zeminin iç yüzüyle, yüz bin dil ile tesbih eden bazı melâike gibi yüz bin tarzlarda ilân edip isbat eder.¹

¹ Bkz.: Taberî, *Câmi'u'l-beyan* 15/156; Ebu's-Şeyh, *Azame* 2/547, 740, 742, 747, 3/868; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 3/62.

Bâtın: İç, bir şeyin iç yüzü.

Haşmet: Büyüklük, ihtişam.

Kemâl-i dikkat ve intizam:

Mükemmel, kusursuz bir dikkat ve düzen.

Kerîmiyet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıkları ihsan, lütuf ve kere miyle gözetiyor olması.

Medh ü senâ etmek: Övmek, güzel yönlerini anlatarak yüceltmek.

Melâike: Melekler.

Rahîmiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her

bir varlığa kendi hususiyetlerine göre ayrı ayrı merhamet ediyor olması.

Rahmâniyet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıkları kuşatan engin merhamet sahibi olması.

Rezzâkiyet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün varlıkların muhtaç oldukları rızıkları her zaman ve her yerde ihsan ediyor olması.

Taam: Yiyecek, yemek.

Zîhayat: Canlı.

Hem arz, senevî hayatı haysiyetiyle bir ağaç olduğu ve o dört isim içinde hafîziyeti ve onunla haşır kapısına bir anahtar yaptığı gibi.. aynen öyle de dehrî ve dünya hayatı cihetiyle yine meyveleri âhiret pazarına gönderilen bir muntazam ağaçtır. Ve o dört isme öyle bir mazhar, bir ayna ve âhirete giden bir yol açar ki genişliğini ihataya ve tabire aklımız kâfi gelmiyor. Yalnız bu kadar deriz:

Nasıl ki bir saatin saniyeleri ve dakikaları ve saatleri ve günleri sayan haftalık saatin milleri birbirine benzer, birbirini isbat eder. Saniyelerin hareketini gören, sair çarkların hareketlerini tasdik etmeye mecbur olur. Aynen öyle de semâvât ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'inin bir saat-ı ekberi olan bu dünyanın saniyelerini sayan günler ve dakikalarını hesap eden seneler ve saatlerini gösteren asırlar ve günlerini bildiren devirler birbirine benzer, birbirini isbat eder. Ve bu gecenin sabahı ve bu kışın baharı kat'iyetinde fânî dünyanın karanlıklı kışının bâkî bir baharı ve sermedî bir sabahı geleceğini hadsiz emârelerle haber verir diye, Hafız ismi ile هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ isimleri; bizim, Hâlık'ımızdan sorduğumuz haşır meselesine mezkûr hakikatle cevap veriyorlar.

Dehrî: Zamana ait, zamanla ilgili.

Hafız: Yaş kuru, küçük büyük, değerli değersiz her varlığı, hayatının devamı ve muhasebesi için mükemmel bir intizamla koruyup muhafaza eden Hz. Allah.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Hâlık-ı Zülcelâl: Ulu, Yüce Yaratıcı.

Saat-ı ekber: Pek büyük bir saat.

Sermedî: Ebedî, sürekli.

Hem madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki:

- İnsan, şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi..

- ve hakikat-i Muhammediye (*aleyhissalâtü vesselâm*) cihe-tiyle çekirdek-i aslîsi..

- Ve kâinat kur'ânının âyet-i kübrâsi..

- ve ism-i âzamı taşıyan âyetü'l-kürsîsi..

- ve kâinat sarayının en mükerrem misafiri..¹

- ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa me'zun en faal memuru..²

- ve kâinat şehrinin, zemin mahallesinin bahçesinde

¹ Bkz.: İsrâ Sûresi, 17/70.

² Bkz.: Nahl Sûresi, 16/14; Hac Sûresi, 22/65; Lokman Sûresi, 31/20; Câsiye Sûresi, 45/12.

Âyet-i kübrâ: En büyük delil, âyet.

Âyetü'l-kürsî: Cenâb-ı Hakk'ın hükümrânlığının açık ve özet bir anlatımını ihtiva eden, "Kur'ân'da en büyük âyet" olduğu bildirilen Bakara Sûresi'nin 255. âyeti.

Cemiyetli: Kapsamlı, şümüllü.

Çekirdek-i aslî: Asıl, temel çekirdek.

Faal: Çok çalışan, çok iş yapan, aktif.

Hakikat-i Muhammediye: Pey-

gamber Efendimiz'in (s.a.s.) hakikati.. ibadetteki derinliği, rûhî yapısı, ahlâkı, karakteri gibi O'nu (s.a.s.) ifade eden özelliklerin bütünü.

İsm-i âzam: Kendisi ile dua edildiğinde Allah'ın icabet ettiği en büyük ismi.

Mezun: İzin, yetki verilen kimse.

Mükerrem: Asil, saygın.

Sekene: Bir yerde beraber yaşayanlar, nüfus.

ve tarlasında vâridat ve sarfiyatına ve zer' ve ekilmesine nezarete memur..

- ve yüzer fenler ve binler sanatlarla techiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli nâzırı..

- ve kâinat ülkesinin arz memleketinde Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı..¹

- ve cüz'î ve küllî harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı..²

- ve semâ ve arz ve cibalin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübrâyı omuzuna alan..³

- ve önüne iki acîb yol açılan, bir yolda zîhayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtıyarı..⁴

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/30.

² Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/30; Nisâ Sûresi, 4/40; Kehf Sûresi, 18/49.

³ Bkz.: Ahzâb Sûresi, 33/72.

⁴ Bkz.: Beled Sûresi, 90/10; Dehr Sûresi, 76/2-3.

Acîb: Şaşırtıcı, hayret verici.

Arz: Yer.

Cibal: Dağlar.

Cüz'î – küllî: Küçük – büyük.

Emanet-i kübrâ: Pek büyük emanet, sorumluluk, halifelik vazifesi.

Halife-i arz: Yeryüzü halifesi.

Mutasarrıf: Tasarruf eden, yetkili.

Nâzır: Bakan, gözeten, idare eden.

Nezâret: Bakma, gözetme, ida-

re etme.

Pâdişâh-ı Ezel ve Ebed:

Saltanatının başlangıcı ve sonu olmayan Cenâb-ı Hakk.

Semâ: Gök.

Techiz etmek: Gerekli cihazlarla donatmak.

Vâridat - sarfiyat: Gelirler - giderler.

Zer': Ekme, dikme.

Zîhayat: Canlı.

- çok geniş bir ubûdiyetle mükellef bir abd-i küllî..
- ve kâinat Sultanı'nın ism-i âzamına mazhar ve bütün esmâsına en câmî bir aynası..
- ve hitâbât-ı sübhâniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hâssî..
- ve kâinatın zîhayatları içinde en ziyade ihtiyaçlısı.. ve hadsiz fakıryla ve aczi ile beraber hadsiz maksatları ve arzuları ve nihâyetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bîçare zîhayatı..
- ve istidatca en zengini..¹
- ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri, dehşetli elemelerle âlûde..
- ve bekâya en ziyade müştâk ve muhtaç ve en çok lâayık ve müstahak ve devamı ve saadet-i ebediyeyi had-

¹ Bkz.: Tîn Sûresi, 95/4.

Abd-i küllî: Bütün varlıkları temsil edebilecek bir kul.

Âlûde: Karışık, iç içe.

Bekâ: Kalıcı, ölümsüz, ebedî olma.

Bîçare: Çaresiz, zavallı.

Câmî: Şümullü, kapsamlı.

Hitâbât-ı sübhâniye: Cenâb-ı Hakk'ın hitapları.

İsm-i âzam: Kendisi ile dua edildiğinde Allah'ın icabet ettiği en büyük ismi.

Lezzet-i hayat: Yaşama zevki,

lezzeti.

Mazhar: Erişen, nâil olan, şereflenen.

Muhatab-ı hâs: Özel muhatap.

Mükellef: Sorumlu, yükümlü.

Müstahak: Hak eden.

Müştak: Şevkli, arzulu.

Müteellim: Acı, ızdırap çeken, üzüntülü.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Ubûdiyet: Kulluk.

siz dualarla isteyen ve yalvaran.. ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekâyâ karşı arzusunu tatmin etmeyen ve ona ihsanlar eden Zât'ı perestîş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok harika bir mu'cize-i kudret-i samedâniye ve bir acûbe-i hilkat..

• ve kâinatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazât-ı insaniyesi şehâdet eden...

Böyle yirmi, küllî hakikatler ile Cenâb-ı Hakk'ın *Hak* ismine bağlanan.. ve en küçük zîhayatın en cüz'î ihtiyacını gören ve niyazını işiten ve fiilen cevap veren Hafız-i Zülcelâl'in, *Hafız* ismiyle mütemâdiyen amelleri kaydedilen.. ve kâinatı alâkadar edecek ef'alleri o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan..¹ ve her şeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar, elbette ve elbette

¹ Bkz.: İnfîtâr Sûresi, 82/10-12.

Acûbe-i hilkat: Çok farklı, benzersiz yaratılmış varlık.

Cihazât-ı insâniye: İnsana ait maddi mânevi duyular, organlar.

Ef'al: Fiiller, işler.

Hafız-i Zülcelâl: Yaş kuru, küçük büyük, değerli değersiz her varlığı hayatının devamı ve muhasebesi için mükemmel bir intizamla koruyup muhafaza eden Ulu Allah.

Hak: Asıl, yegâne, mutlak gerçek anlamında; her şeyin kendisine nispeti olduğu sürece geçerli birer

hakikat olduğunu ifade eden, Hz. Allah'ın yüce bir ismi.

Kâtibîn-i kiram: Seçkin, değerli yazıcılar, melekler.

Küllî: Genel, kapsamlı.

Mu'cize-i kudret-i samedâniye: Her şeyin kendisine muhtaç olduğu ilâhî kudretin mu'cizesi.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Nazar-ı dikkat: Dikkatli, inceden inceye bakış; ilgi alanı.

Perestîş: Tapma, kul olma.

ve her hâlde ve hiçbir şüphe getirmez ki; bu yirmi hakikatin hükmüyle insanlar için bir haşır ve neşr olacak.. ve Hak ismiyle evvelki hizmetlerinin mükâfatını ve kusurâtının mücâzâtını çekecek.. ve Hafız ismiyle cüz'î-küllî kayıt altına alınan her amelinden muhasebe ve sorguya çekilecek.. ve dâr-ı bekâda saadet-i ebediye ziyafetgâhının ve şekâvet-i dâime hapishânesinin kapıları açılacak.. ve bu âlemde çok tâîfelere kumandanlık yapan ve karışan ve bazen karıştıran bir zâbit, toprağa girip her amelinden sual olunmamak ve uyandırılmamak üzere yatıp saklanmayacaktır.

Yoksa, sineğin sesini işitip hakk-ı hayatını vermekle fii-len cevap verdiği hâlde; gök gürültüsü kuvvetinde bekâyâ ait hadsiz hukuk-u insaniyenin mezkûr yirmi hakikatler lisanları ile edilen ve arşı ve ferşi çınlatan dualarını işitmek ve o hadsiz hukuku zâyi etmek.. ve sinek kanadının intizamı şehâdetiyle sinek kanadı kadar israf etmeyen bir hikmet, bütün o hakikatlerin bağlandıkları insanî istidâdâtı ve ebede uzanan emelleri ve arzuları ve o istidat ve arzuları besleyen kâinatın pek çok râbıtalarını ve hakikatlerini bütün bütün israf etmek, öyle bir haksızlıktır ve imkân

Arş ve ferş: Gök ve yer.

Dâr-ı bekâ: Ebedî âhiret yurdu.

Hakk-ı hayat: Hayat ve hayatın devamı için gerekli her türlü şey.

Hukuk-u insaniye: İnsanın varlığı ve varlığının devamı için ihtiyacı olan her türlü şey.

Kusurât: Kusurlar.

Mücâzât: Cezalar.

Rabıta: Bağ, alaka.

Şekâvet-i dâime: Dâimî mahrumluk, nasipsizlik, cehennem hayatı.

Zâbit: Komutan..varlık karşısında komuta eder bir konumda yaratılan insan.

haricinde ve zâlimâne bir çirkinliktir ki Hak ve Hafız ve Hakîm ve Cemîl ve Rahîm isimlerine şehâdet eden bütün mevcudât onu reddeder. “Yüz derece muhâl ve bin vecihle mümtendir.” derler.

İşte biz Hâlık’ımızdan haşre dair sorduğumuz suale **Hak, Hafız, Hakîm, Cemîl, Rahîm** isimleri cevap verip derler:

“Biz, hak ve hakikat olduğumuz gibi ve hem bize şehâdet eden mevcudâtın tahakkuku misillü, haşir hak-tır ve muhakkaktır.”

Hem madem... Daha yazacaktım, fakat güneş gibi malûm olmasından kısa kestim.

İşte, geçmiş misallerde ve mademlerdeki maddelere kıyasen Cenâb-ı Hakk’ın yüz, belki bin esmâsının kâinata bakan isimlerinin her birisi, nasıl ki mevcudâtta ayna ve cilveleriyle müsemâmâsını bedâhetle isbat eder; aynen öyle de haşri ve dâr-ı âhireti de gösterirler ve kat’iyetle isbat ederler.

Bedahet: Açık-seçiklik, netlik.

Cemîl: Yarattıklarına daima iyilik ve güzellikler lütfeden Hz. Allah.

Dâr-ı âhiret: Âhiret yurdu.

Esmâ: İsimler.

Hakîm: Her şeyi yerli yerince yapan, Hz. Allah.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Muhal: İmkansız.

Mümtenî: İmkansız.

Müsemâmâ: İsimlenen, adlanan, o isimle anılan.

Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden Hz. Allah.

Tahakkuk: Gerçekleşme, meydana gelme.

Vecih: Yön, şekil, tarz.

Hem nasıl Hâlık'ımızdan sorduğumuz sualimize, o Rabbimiz bütün fermanlarıyla ve nâzil ettiği bütün kitaplarıyla ve müsemmâ olduğu ekser isimleriyle bize kudsî ve kat'î cevap veriyor; aynen öyle de melâikeleriyle ve onların diliyle daha başka bir tarzda dedirir:

“Sizin, zaman-ı Âdem'den beri hem ruhanîlerle, hem bizimle görüşmenizin yüzer tevâtür kuvvetinde hâdiseleri var ve bizim ve ruhanîlerin vücûdlarına ve ubûdiyetlerine delâlet eden hadsiz emâre ve deliller var. Ve biz, âhîret salonlarında ve bazı dairelerinde gezdiğimizi, birbirimize mutâbık olarak sizin kumandanlarınız ile görüştüğümüz zaman söylemişiz ve daima da söylüyoruz. Elbette bu gezdiğimiz bâkî ve mükemmel salonlar ve bu salonların arkalarında tefriş ve tezyin edilmiş olan saraylar ve menziller, hiç şüphemiz yoktur ki gayet ehemmiyetli misafirleri o yerlerde iskân etmek üzere bekliyorlar. Size kat'î beyan ediyoruz.” diye sualimize cevap veriyorlar.

Hem madem Hâlık'ımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstad ve şaşırmaz ve şaşırtmaz en doğru reh-

Delâlet etmek: Göstermek, ispat etmek.

İskân etmek: Yerleştirmek.

Melâike: Melekler.

Muallim: Öğretmen.

Nâzil etmek: İndirmek.

Ruhanî: Vücudu maddi olmayan, ruh sahibi varlık (melek, cin gibi).

Tefriş: Döşeme, serme.

Tevâtür: Yalanda ittîfâk etmeleri mümkün olmayan birçok kişinin naklettiği kesin haber, bilgi.

Tezyin: Ziyinetleme, süsleme.

Ubûdiyet: Kulluk.

Zaman-ı Âdem: Hz. Âdem'in (a.s.) dönemi.

ber olarak **Muhammed Arabî** (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ı tayin etmiş ve en son elçi¹ olarak göndermiş. Biz dahi, ilmelyakîn mertebesinden aynelyakîn ve hakkalyakîn mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere her şeyden evvel bu Üstadımız'dan, Hâlık'ımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünkü o Zât, Hâlık'ımız tarafından her biri birer nişâne-i tasdik olan bin mu'cizâtıyla Kur'ân'ın bir mu'cizesi olarak Kur'ân'ın hak ve kelâmullah olduğunu isbat ettiği gibi; Kur'ân dahi kırk nevi i'câz ile o Zât'ın bir mu'cizesi olup, O'nun doğru ve Resûlullah olduğunu isbat ederek ikisi beraber; biri, âlem-i şehâdet lisanı (bütün hayatında, bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında) diğeri, âlem-i gayb lisanı (bütün semâvî fermanların ve kâinat hakikatlerinin tasdikleri içinde) binler âyâtıyla iddia

¹ Bkz.: Ahzâb Sûresi, 33/40.

Âlem-i gayb: Görünmeyen alem, duyu organları ile kavranılamayanları ihtiva eden alem.

Âlem-i şehadet: Görünen alem, duyu organları ile kavranılanları ihtiva eden alem.

Âyât: Âyetler.

Aynelyakîn: Gözle görülüp edinilen bilgi.

Enbiya: Peygamberler (a.s.).

Evliya: Allah dostları, veliler.

Hakkalyakîn: Bizzat yaşanarak elde edilen bilgi.

i'câz: Benzerini yapmaktan aciz bırakma, mu'cize olma.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenerek elde edilen bilgi.

Kelâmullah: Allah keliması, sözü.

Mu'cizât: Mu'cizeler.

Nev': Tür, çeşit.

Nişâne-i tasdik: Tasdik işareti.. doğru ve gerçek olduğunu gösteren işaret, alâmet.

Semâvî ferman: İlâhî, vahiy kaynaklı din..İslamiyet, Hristiyanlık ve Müsevîlik.

Tekemmül: Gelişme, mükemmelleşme, olgunlaşma.

Terakki: İlerleme, yükselme.

ve isbat ettikleri hakikat-i haşriye, elbette güneş ve gündüz gibi bir kat'iyettir.

Evet, haşir gibi en acîb ve en dehşetli ve tavr-ı aklın haricinde bir mesele, ancak ve ancak böyle harika iki üstadın dersleriyle halledilir, anlaşılır.

Eski zaman peygamberleri ümmetlerine Kur'ân gibi izahat vermediklerinin sebebi, o devirler beşerin bedeviyet ve tufûliyet devri olmasıdır. İbtidâî derslerde izah az olur.

Elhâsıl: Madem *Cenâb-ı Hakk'ın ekser isimleri* âhireti iktiza edip isterler; elbette o isimlere delâlet eden bütün hüccetler, bir cihette âhiretin tahakkukuna dahi delâlet ederler.

Ve madem *melâikeler* âhiretin ve âlem-i bekânın dairelerini gördüklerini haber veriyorlar; elbette, melâike ve ruhların ve ruhâniyâtın vücûd ve ubûdiyetlerine şehâdet eden deliller, dolayısıyla âhiretin vücûduna dahi delâlet ederler.

Ve madem *Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm)*'ın bütün

Acîb: Harika, benzersiz.

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, âhiret yurdu.

Bedeviyet: Göçebelik, ibtidâilik, medenî olmama.

Ekser: Çoğu, geneli.

Hakikat-i haşriye: Haşir gerçeği.

Hüccet: Delil.

İbtidâî: İlk, ilkokula ait.

İktizâ etmek: Gerektirmek.

İzahat: İzahlar, açıklamalar.

Ruhâniyât: Ruh sahibi varlıklar.

Tavr-ı akl: Aklın sınırı.

Tufûliyet: Çocukluk, küçüklük.

hayatında vahdâniyetten sonra en dâimî davası ve müddeası ve esası, âhirettir; elbette o Zât'ın nübüvvetine ve sıdkına delâlet eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, –bir cihette, dolayısıyla– âhiretin tahakkukuna ve geleceğine şehâdet ederler.

Ve madem *Kur'ân'ın* dörtten birisi haşir ve âhirettir ve bin âyâtıyla onun isbatına çalışır ve onu haber verir; elbette *Kur'ân'ın* hakkaniyetine şehâdet ve delâlet eden bütün hüccetleri ve delilleri ve burhanları, –dolayısıyla– âhiretin vücûduna ve tahakkukuna ve açılmasına dahi delâlet ve şehâdet ederler.

İşte bak, bu rükn-ü imanînin ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu gör!..

Burhan: Delil.

Hakkaniyet: Doğruluk, gerçeklik.

Müddeâ: Çağrı, dâvet.

Nübüvvet: Peygamberlik.

Rükn-ü imanî: İmanın esası, temeli.

Sıdk: Doğruluk, dürüstlük.

Vahdaniyet: Allah'ın birliği.

Sekizinci Meselenin Bir Hülâsası

Yedinci’de haşri, çok makamâtta soracaktık. Fakat, Hâlık’ımızın isimleriyle verdiği cevap o derece kuvvetli yakîn ve kanaat verdi ki daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından orada kısa kestik. Şimdi bu meselede âhiret imanının hem âhiretin saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faydalar ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan’ın izahatı, daha hiç bir beyana ihtiyaç bırakmamış; onu, ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmının ise izah cihetini Risale-i Nur’a bırakıp yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç-dört tanesini beyan ederiz.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Hayat-ı şahsiye ve içtimaiye:

İnsanoğlunun şahsi ve sosyal hayatı.

Hülâsa etmek: Özetlemek.

Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan: Beyan ve ifadesi ile insanları, benzerini

yapmaktan aciz bırakan Kur’ân-ı Kerim.

Saadet-i dünyeviye: Dünya mutluluğu.

Saadet-i uhreviye: Âhiret mutluluğu.

Yakîn: Şüphesiz, kesin bilgi.

Birincisi

İnsan, sair hayvanâta muhalif olarak hânesiyle alâkadar olduğu misillü dünya ile alâkadardır.. ve akâribiyle münasebettar olduğu gibi nev-i beşer ile de ciddî ve fitrî münasebettardır. Ve dünyada muvakkat bekâsını arzuladığı gibi bir dâr-ı ebedîde bekâsını aşk derecesinde arzuluyor. Ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi dünya kadar geniş belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalb ve ruh ve insaniyet mideleri için tedarik etmeye fitraten mecburdur, çabılıyor. Ve öyle arzuları ve matlapları var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hatta Onuncu Söz’de işaret edildiği gibi, bir zaman küçüklüğümde hayalimden sordum: “Sana bir milyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa bâkî, fakat âdi ve meşakkatli bir vücûdu mu istersin?” dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden “Ah!” çekti. “Cehennem de olsa bekâ isterim!” dedi.

Adem: Yokluk.

Âdi: Normal, sıradan.

Akârib: Akrabalar, yakınlar.

Bekâ: Kalıcı, ölümsüz, ebedî olma.

Dâr-ı ebedî: Ebedî âhiret yurdu.

Fitraten: Yaratılış itibariyle, tabîi

olarak.

Fitrî: Tabîi, doğal.

Hayvanat: Canlılar.

Matlab: İstek, talep.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Münasebetdâr: İlgili, ilişkili.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

İşte, madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor; elbette gayet câmi mahiyet-i insaniye, ebediyetle fîrâten alâkadardır. İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu hâlde; sermayesi bir cüz'î cüz-i ihtiyârî ve fakr-ı mutlak bir insana, âhirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdat, bir mercî ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bir medar-ı teselli olduğu öyle bir meyve ve faydadır ki onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse, yine ucuzdur.

İkinci Meyvesi ve Hayat-ı Şahsiyeye Bakan Bir Faydası

Üçüncü Mesele'de izah edilen ve Gençlik Rehberi'nde bir hâşiye bulunan çok ehemmiyetli bir neticedir.

Evet, her insanın her zaman düşündüğü en ehemmi-

Câmi: Şümullü, kapsamlı.

Cüz'î: Pek az.

Cüz-ü ihtiyârî: İnsanın küçücük iradesi, tercih gücü.

Fakr-ı mutlak: Mutlak, tam fakirlik; zaruri ihtiyaçlarını dahi karşılayamaz durumda olma.

Hâşiye: Dipnot, açıklama.

Kuvve-i hayaliye: Misâl âleminde, rüyada görülen bazı hakikatleri zihinde belirli şekil ve suretlerle tas-

vir eden hayal gücü.

Mâhiyet-i insaniye: İnsan mahiyeti, niteliği.

Medar-ı istimdat: Yardım isteme vesilesi, medet kaynağı.

Medar-ı saadet ve lezzet: Mutluluk ve lezzet vesilesi, kaynağı.

Medar-ı teselli: Teselli vesilesi, kaynağı.

Merci: Başvurulan yer, kaynak.

Vâfi: Yeterli.

yetli endişesi, mezaristana giren kendi dostları ve akrabaları gibi o idamhâneye girmek keyfiyetidir. Birtek dostu için ruhunu feda eden o bîçare insanın binler, belki milyonlar, milyarlar dostları ebedî bir mufârakat içinde idam olmalarını tevehhüm edip cehennem azabından beter bir elem –o düşünmek ucundan– görüldüğü vakit, âhirete iman geldi, gözünü açtırdı ve perdeyi kaldırdı. “Bak!” dedi. O, imanla baktı. Cennet lezzetinden haber veren bir lezzet-i ruhâniyeyi –o dostları ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup mesrûrâne bir nurânî âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşâhadesiyle– aldı. Risale-i Nur’da bu netice, hüccetlerle izahına iktifâen kısa kesiyoruz.

Hayat-ı Şahsiyeye Ait Üçüncü Bir Faydası

İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise yüksek seciyeleri ve cemiyetli istidatları ve küllî ubûdiyet-

Cemiyetli: Kapsamlı, şümüllü.

Hüccet: Delil.

İktifâen: Yetinerek.

Keyfiyet: Bir şeyin nasıl olduğu, hâli, durumu, vaziyeti.

Lezzet-i ruhâniye: Ruha ait manevi lezzet, zevk.

Mesrurâne: Sevinçli, mutlu bir şekilde.

Mufârakat: Ayrılık.

Müşâhede: Kalp ve ruh gözüyle görülüp, elde edilen bilgi, marifet.

Nuranî: Nurlu, pırıl pırıl.

Seciye: Karakter, huy, tabiat.

Tefevvuk: Üstünlük, üstün olma.

Tevehhüm etmek: Sanmak, zannetmek, vehmetmek.

Zihayat: Canlı.

Küllî ubûdiyet: Bütün varlıkları temsil ve ifade eden bir kulluk.

leri ve geniş vücûdî daireleri itibarıyladır. Hâlbuki o insan, hem mâdum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanların ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan hâzır vaktin mikyasıyla, ölçüsüyle hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insaniyeti gibi seciyeler alır.

Meselâ eskiden tanımadığı ve ayrıldıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, karısını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder.. ve tam sadâkate ve ihlâsa pek nâdir muvaffak olabilir, o nisbette kemâlâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi belki baş aşağı, akıl cihetiyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vaziyetine düşeceği sırada âhirete iman, imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan, pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vücûd gösterir.

Babasını, dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle.. ve kardeşini, ta ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle.. ve karısını cennette dahi en güzel

Âlem-i ervah: Ruhlar alemi.

Daire-i vücûd: Var olunan alan, varlık dairesi.

Dâr-ı saadet: Mutluluk yurdu, cennet hayatı.

Hamiyet: Dini ve milli değerlere bağlılık duygusu.

İhlâs: Yaptığını herhangi bir gâye, menfaat gözetmeden sırf Allah emrettiği için yapma düşüncesi.

Kemâlât: Güzellikler, faziletler, erdemler.

Mâdum: Varlığı olmayan, yok.

Uhuvvet: Kardeşlik.

Ulvî: Yüce.

Vücûdî dâireler: Varlıkların hayat içinde, öncesinde ve sonrasında sahip oldukları / olacakları birbirinden farklı vücut safhaları.

bir refika-yı hayatı¹ olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücûddaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri, dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve menfaatlerine âlet etmez. Ciddî sadâkate ve samimî ihlâsa muvaffak olarak kemâlâtı ve hasletleri, o nisbette –derecesine göre– yükselmeye başlar, insaniyeti teâli eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan, bütün hayvanât üstünde kâinatın en müntehap ve bahtiyar bir misafiri ve Sahib-i kâinat'ın en mahbub ve makbul bir abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetlerle izahına iktifâen kısa kesildi.

Dördüncü Bir Faydası ki İnsanın Hayat-ı İçtimaiyesine Bakıyor

Risale-i Nur'dan Dokuzuncu Şuâ'da beyan edilen o neticenin bir hülâsası şudur:

¹ Dünyada evli olan kimselerin, bu beraberliklerini cennette de devam ettireceklerine dâir bkz.: Buhârî, *Fezâilü ashâb* 30; Tirmizî, *Menâkıb* 62; Ma'mer İbni Râşid, *el-Câmi'* 11/302.

Abd: Kul.

Dâire-i hayat ve vücut: Yaşanılan ve var olunan yer, saha.

Garaz: Gizli maksat, gaye.

Hayat-ı içtimaiye: Toplum hayatı.
Haysiyet: İtibar, cihet, dolayı.

Mahbûb: Sevilen, sevgili.

Müntehab: Seçilmiş, güzide.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı.

Teâli etmek: Yükselmek, yücelmek, seviyesi artmak.

Nev-i insanın dörtten birini teşkil eden **çocuklar**, âhiret imanı ile insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidatlarını taşıyabilirler. Yoksa elîm endişeler içinde kendini uyutturmamak ve unutturmak için çocukça oyuncaklarıyla, haylaz bir hayatla yaşayacak. Çünkü her vakit etrafında onun gibi çocukların ölmesiyle onun nazik dimağında ve ileride uzun arzuları taşıyan zayıf kalbinde ve mukâvemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki; hayatı ve akli o bîçareye âlet-i azap ve işkence edeceği zamanda âhiret imanının dersiyle görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde, bir sevinç ve genişlik hissederek der: “Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer.¹ Ve vâlidem öldü, fakat rahmet-i ilâhiyeye gitti, yine beni cennette kucağına alıp sevecek ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim.” diye insaniyete lââyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem insanın bir rub’ünü teşkil eden **ihtiyarlar**, yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı teselliye an-

¹ Bkz.: İbni Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’ân* 4/83; Hennâd, *Zühed* 1/221. Ayrıca, müminlerin çocuklarının cennette çok rahat bir durumda olacaklarına dair bkz.: Buhârî, *Cenâiz* 92, *Edeb* 109; Müslim, *Birr* 154.

Mukavemet: Karşı koyma, dayanma.

Nev-i insan: İnsanlık, insanlar.

Rahmet-i ilâhiye: Cenâb-ı

Hakk’ın merhameti.

Rub’: Dörtte bir.

Vâlide: Anne.

cak ve ancak âhiret imanında bulabilirler. Yoksa o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar, öyle bir vâveylâ-yı ruhî ve bir dağdağa-yı kalbî çekeceklerdi ki dünya onlara me'yusâne bir zindan ve hayat işkenceli bir azap olurdu. Fakat âhiret imanı onlara der: “*Merak etmeyiniz! Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek¹ ve parlak bir hayat ve nihâyetsiz bir ömür sizi bekliyor.. ve zâyî ettiğiniz evlât ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz.. ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mükâfatlarını göreceksiniz.*” diye, iman-ı âhiret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa onları me'yus etmez.

Nev-i insanın üçten birisini teşkil eden **gençler**; hevesâtları galeyanda, hissiyâta mağlûp, cüretkâr akıllarını her vakit başına almayan o gençler, âhiret imânını kaybetseler ve cehennem azabını tahattur etmezlerse hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zayıf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı bir da-

¹ Cennetliklerin hangi yaşta ölürlerse ölsünler cennete girerken genç olarak gireceklerine dair bkz.: Tirmizî, *Sıfatü'l-cennet* 12.

Cüretkâr: Kendini bilmez, etraflıca düşünmeden karar veren.

Dağdağa-yı kalbî: Kalp sıkıntısı, bunalım.

Galeyân: Kaynama, taşkınlık.

Haysiyet: İtibar, kıymet.

İnşirah: Gönül rahatlığı, iç huzuru.

Me'yûs: Ümitsiz.

Me'yûsâne: Ümitsizce.

Tahattur etmek: Hatırdan tutmak.

Vâveylâ-yı ruhî: Psikolojik sıkıntı ve bunalımlardan kaynaklanan feryat, çılgılık.

kika lezzeti için bir mesûd hânenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört-beş sene azap çeker, canavar bir hayvan hükümüne geçer. Eğer iman-ı âhiret onun imdadına gelse çabuk aklını başına alır: “Gerçi hükûmet hafiye-leri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim, fakat cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelâl’in melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yol-cuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zayıf olacağım.” diye birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mânânın da-hi Risale-i Nur’da burhanlarıyla izahına iktifâen kısa kesiyoruz.

Hem nev-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı, **hastalar** ve **mazlumlar** ve bizim gibi **musibetzedeler** ve **fakirler** ve ağır ceza alan **mahpuslar**, eğer iman-ı âhiret onların imdadına yetişmezse her vakit hastalığın ihtarıyla gö-zü önüne gelen ölüm.. ve intikamını alamadığı ve namu-sunu elinden kurtaramadığı zâlimin mağrurâne ihêneti.. ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elîm me’yusiyeti.. ve bir-iki dakika veya bir-iki saat keyif yüzünden beş-on sene böyle bir

Burhan: Delil.

Elîm: Elem veren, üzücü.

İhênet: Hor, hakir görme, hafi-fe alma.

Me’yûsiyet: Ümitsizlik.

Melâike: Melekler.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

Padişah-ı Zülcelâl: Ulu Padişah.

hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir işkenceli azaba çevirir. Eğer âhirete iman imdatlarına yetişse birden onlar nefes alırlar; sıkıntıları, me'yusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri, derece-i imanına göre kısmen ve bazen tamamen zâil olur.

Hatta diyebilirim ki benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebepsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde eğer iman-ı âhîret yardım etmese idi; bir gün dayanmak, ölüm kadar tesir edip bizi hayattan istifa etmeye sevk edecekti. Fakat hadsiz şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemelerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymettar kitaplarımın ziyaları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihêneti ve tahakkümü kaldıramadığım hâlde, sizi kasekle temin ederim ki; iman-ı bi'l-âhîret nuru ve kuvveti bana öyle bir sabır ve tahammül ve teselli ve metânet, belki mücâhidâne, kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki; ben bu risalenin başında dediğim gibi kendimi

İman-ı bi'l-âhîret: Âhîret inancı.

Kasem: Yemin.

Metânet: Dayanıklılık, dayanma.

Mücâhidâne: Allah'ın dinini yüceltme adına gayret, çaba sarf

eder bir tarzda.

Tahakküm: Baskı, zorlama.

Zâil olmak: Bitmek, yok olmak.

Ziyâ: Işık.

Medrese-i Yusufiye unvanına lâayık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Arasına gelen hastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mükemmel ve rahat-ı kalb ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise, bu makam münasebetiyle sadet harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir cenneti dahi kendi hânesidir. Eğer iman-ı âhiret o hânenin saadetinde hükmetmezse o aile efradı, her biri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm endişeler ve azaplar çeker. O cenneti, cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefâhetlerle aklını tenvim edip uyutur. Deveküşü gibi avcüyı görür, kaçamıyor, uçamıyor, başını kuma sokar, ta görünmesin. Başını gaflete sokar, ta ölüm ve zeval ve firâk onu görmesin. Divânece, muvakkat, ibtal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü, meselâ vâlide ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olma-

İbtal-i his: Duyguları bastırma, hissedemez hâle getirme.

Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un (a.s.) zulüm, iftira, haksızlık neticesi olarak senelerce zindanda kalmasından kinâye olarak, aynı kaderi paylaşanların hapsedildiklere yere verilen isim.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Neş'et etmek: Meydana gelmek, kaynaklanmak.

Sefâhet: Haram helal demeden zevk peşinde olma, beyinsizlik, cahillik.

Tenvim etmek: Uyutmak, uyuşturmak.

Valide-peder: Anne-baba.

Zeval ve firâk: Yok olma, ayrılıp gitme.

yan belâlardan kurtaramayan evlâtlar, dâim bir keder, bir korkaklık hisseder.

Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyyede o mesûd zannedilen aile hayatı çok cihetlerle saadetini kaybeder ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karâbet dahi, hakikî sadâkati ve samimî ihlâsı ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nisbette küçülür, belki sukut eder. Eğer âhirete iman o hâneye girse birden ışıktandırarak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karâbet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı âhirette saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadâkat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakikî insaniyet saadeti o hânedeyi başlar inkişafa... Bu mânâ dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binâen kısa kesildi.

Hem her bir şehir kendi ahalisine geniş bir hânedir. Eğer iman-ı âhiret, o büyük aile efradında hükmetmezse güzel ahlâkın esasları olan ihlâs, samimiyet, fazilet, hamiyet,

Dağdağa: Sıkıntı, gürültü.

Karâbet: Yakınlık, akrabalık.

Sukut etmek: Ortadan kalkmak, düşmek.

Dâr-ı âhiret: Âhiret yurdu.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

İnkişaf: Gelişme, ilerleme.

Hüccet: Delil.

İhlâs: Yaptığını herhangi bir gâye, menfaat gözetmeden sırf Allah emrettiği için yapma düşüncesi.

Hamiyet: Dini ve milli değerlere bağlılık duygusu.

fedakârlık, rıza-yı ilâhî, sevab-ı uhrevî yerine; garaz, menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannû, riyâ, rüşvet, aldatmak gibi hâller meydan alır. Zâhirî âsâyiş ve insaniyet altında anarşistlik ve vahşet mânâları hükmeder, o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kavîler zulme, ihtiyarlar ağlamaya başlarlar.

Buna kıyasen, memleket dahi bir hânedir ve vatan dahi bir millî ailenin hânesidir. Eğer iman-ı âhiret bu geniş hânelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muâvenet ve hilesiz hizmet ve muâşeret ve riyâsız ihsan ve fazilet ve enâniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar.

Çocuklara der: “*Cennet var, haylazlığı bırak!*” Kur’ân dersiyle temkin verir.

Gençlere der: “*Cehennem var, sarhoşluğu bırak!*” Akli başlarına getirir.

Âsâyiş: Huzur, emniyet.

Enâniyet: Benlik, gurur.

Garaz: Kötü kasıt, düşmanca niyet.

Hayat-ı şehriye: Şehir hayatı.

Hodgâmlık: Kendini beğenme, bencillik.

Kavî: Güçlü, kuvvetli.

Muâşeret: Görgü kuralları.

İnsanların bir arada hoşgörü içinde yaşaması.

Muâvenet: Yardımlaşma.

Rıza-yı ilâhî: Allah rızası. Daima “Allah rızasını” gözeterek hareket etme düşüncesi.

Riyâ: Gösteriş, iki yüzlülük.

Sevâb-ı uhrevî: Âhiret’e ait sevap. Yaptığı işin sevabını, mükafatını “âhiret”e bırakıp dünyada bir karşılık beklememe düşüncesi.

Tasannû: Sunilik, yapmacıklık.

Temkin: Ağır başlılık, usluluk.

Zâlîme der: “Şiddetli azap var, tokat yiyeceksin!”
adalete başını eğdirir.

İhtiyarlara der: “Senin elinden çıkmış bütün saadet-
lerinden çok yüksek ve dâimî bir uhrevî saadet ve taze,
bâkî bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmaya ça-
lış!” Ağlamasını gülmeye çevirir.

Bunlara kıyasen cüz’î ve küllî her bir tâifede hüsn-ü te-
sirini gösterir, ışıklandırır. Nev-i beşerin hayat-ı içtimaiye-
siyle alâkadar olan içtimaiyyûn ve ahlâkiyyûnların kulak-
ları çınlasın! İşte iman-ı âhiretin binler faydalarından işa-
ret ettiğimiz beş-altı numûnelerine sairleri kıyas edilse kat’î
anlaşılır ki; *iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yal-
nız imandır.*

Risale-i Nur’da Yirmi Sekizinci Söz’de ve başka risale-
lerinde haşrin cismâniyeti cihetinde gelen zayıf şüphelere
kuvvetli cevaplarına iktifâen burada yalnız bir kısa işaret-
le deriz ki:

Ahlâkiyyûn: Ahlâk eğitimini te-
mel kabul eden düşünürler, eği-
timciler.

Cismaniyet: Beden, vücut ola-
rak. Belirli bir bedene, vücuda sa-
hip olma.

Cüz’î – küllî: Küçük – büyük.

Hayat-ı içtimaiye: Toplum ha-
yatı.

Hüsn-ü tesir: Güzel, olumlu tesir.

İçtimaiyyûn: Sosyologlar, toplum
bilimcileri.

İktifâen: Yetinerek.

Medar-ı saadet: Mutluluk vesile-
si, kaynağı.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

✓ *Esmâ-yı ilâhiyenin en cemiyetli aynası cismâniyettedir.*

✓ *Ve hilkat-i kâinattaki makâsıd-ı ilâhiyenin en zengin ve faal merkezi cismâniyettedir.*

✓ *Ve ihsânât-ı rabbâniyenin en çok çeşitleri ve rengârenkleri cismâniyettedir.*

✓ *Ve beşerin ihtiyacât dilleriyle Hâlık'ına karşı dualarının ve teşekkürâtının en kesretli tohumları yine cismâniyettedir.*

✓ *Ve mâneviyât ve ruhâniyât âlemlerinin en mütenevvi çekirdekleri yine cismâniyettedir...*

Bunlara kıyasen yüzer küllî hakikatler, cismâniyette temerküz ettiğinden; Hâlık-ı Hakîm, zemin yüzünde cismâniyeti çoğaltmak ve mezkûr hakikatlere mazhar eylemek için öyle süratli ve dehşetli bir faaliyetle kafil kafil arkasına mevcudâta vücûd giydirir, o meşhere gönderir. Sonra

Cemiyetli: Kapsamlı, şümullü.

Esmâ-yı ilâhiye: Allah'ın güzel isimleri.

Hâlık-ı Hakîm: Her şeyi yerli yerince yaratan Hz. Allah.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Hilkat-i kâinat: Kainatın yaratılışı.

İhsânât-ı rabbâniye: İlâhî ihsanlar, lütuflar.

Kesret: Çokluk, çoğunluk.

Küllî: Şümullü, kapsamlı.

Makasıd-ı ilâhiye: İlâhî maksatlar, gâyeler.

Mâneviyat ve Ruhaniyat: Vücudu maddi olmayan, mânevi ve ruhanî varlıklar.

Mazhar eylemek: Nail etmek, şereflelendirmek.

Meşher: Sergi yeri.

Mezkûr: Geçen, zikredilen.

Mütenevvi: Çeşitli, türlü.

Temerküz etmek: Toplanmak, birikmek.

onları terhis eder, başkalarını gönderir. Mütemâdiyen kâinat fabrikasını işlettirir. Cismânî mahsulâtı dokuyup, zemini âhirete ve cennete bir fidanlık bahçesi hükmüne getirir. Hatta insanın cismânî midesini memnun etmek için o midenin hâl diliyle bekâsına dair duasını, kemâl-i ehemmiyetle dinleyip kabul ederek fiilen cevap vermek için hadsiz ve hesapsız ve yüz binler tarzlarda ve binler çeşit çeşit lezzetlerde gayet sanatlı taamları ve gayet kıymetli nimetleri cismâniyete ihzâr etmek, bedâhetle ve şeksiz gösterir ki; *dâr-ı âhirette cennetin en çok ve en mütenevvi lezzetleri cismânîdir. Ve saadet-i ebediyenin en ehemmiyetli ve herkesin istediği ve ünsiyet ettiği nimetleri cismânîdir.*

Acaba hiçbir cihet-i ihtimali ve imkânı var mı ki; bu âdi midenin hâl diliyle bekâ duasını kabul edip, nihâyetsiz mu'cizâtlı maddî taamlar ile onu minnettar ederek, her vakit tesadüfsüz, kasdî olarak fiilen cevap veren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Kerîm, kâinatın en ehemmiyetli neticesi

Âdi: Sıradan, herhangi bir.

Alîm u Kerîm: Her şeyi bilen, her şeyi bol bol lütfeden Hz. Allah.

Bedâhet: Gözle görülür derecede olma, açıklık.

Bekâ: Kalıcı olma, ebedilik.

Cihet-i ihtimal ve imkân: Olabilme ihtimali, olabilirlik yönü.

Cismânî: Cisme ait, maddi.

Dâr-ı âhiret: Âhiret yurdu.

İhzar etmek: Hazırlamak.

Kadîr u Rahîm: Sonsuz kudret

ve merhamet sahibi Hz.Allah

Kemâl-i ehemmiyet: Aşkın, kutsuz, son derece mükemmel bir önem.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Şek: Şüphe.

Taam: Yiyecek, yemek.

Ünsiyet etmek: Âşına, yakın olmak. Alışmak.

ve arzın halifesi ve o Hâlık'ın güzidesi ve perestîşkârı olan nev-i insanın, insaniyet mide-i kübrâsı ile küllî ve yüksek ve daima arzu ettiği ve ünsiyet ettiği ve fıtraten istediği cismânî lezzetleri, dâr-ı bekâda verilmesine dair hadsiz umumî duaları kabul olmasın ve haşr-i cismânî ile fiilen cevap verilmesin, onu ebedî minnettar etmesin?.. Âdeta sineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin! Ve âdi bir neferin kemâl-i ehemmiyetle techizatına baksın; orduya hiç bakmasın, ehemmiyet vermesin! Bu yüz derece muhâl ve bâtıldır!

Evet, ¹ *وَلَذُّ الْأَعْيُنِ* âyetinin *sarâhat-ı kat'iyesiyle*; *insan, en zîyade ünsiyet ettiği ve dünyada numûnesini tatmış olduğu cismânî lezzetleri cennete lâayık bir tarzda görecektir, tadacaktır.. ve lisan, göz ve kulak gibi âzâların ettikleri hâlis şükürler ve hususî ibadetlerin mükâfatları, o uzuvlara mahsus cismânî lezzetler ile verilecektir. Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, o dere-*

¹ “... Hülâsa orada canınız ne isterse, gözleriniz hangi manzaralardan hoşlanırsa hepsi var!” (Zuhur Sûresi, 43/71)

Bâtıl: Yanlış, gerçek dışı.

Dâr-ı bekâ: Ebedî âhiret yurdu.

Fıtraten: Yaratılış itibariyle, tabii olarak.

Haşr-i cismânî: Cismen, bedenendirilme.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan ve ifadesi ile insanları, benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı

Kerim.

Mide-i kübrâ: Pek büyük bir mide.

Muhâl: İmkansız.

Nev-i insan: İnsanoğlu, insanlar.

Perestîşkâr: Kullukta bulunan, ibadet eden.

Sarâhat-ı kat'iy: Gayet kesin, net, açık anlam.

ce cismânî lezzetleri sarîh bir surette beyan eder ki başka te'viller ile mânâ-yı zâhirîyi kabul etmemek, imkân hari-cindedir.

İşte, iman-ı âhiretin meyveleri ve neticeleri gösteriyorlar ki; nasıl ki âzâ-yı insanîden midenin hakikati ve ihtiyacâtı, taamların vücûduna kat'î delâlet eder; öyle de insanın hakikati ve kemâlâtı ve fitrî ihtiyacâtı ve ebedî arzuları ve iman-ı âhiretin mezkûr netice ve faydalarını isteyen hakikatleri ve istidatları, daha kat'î olarak âhirete ve cennete ve cismânî, bâkî lezzetlere delâlet ve tahakkuklarına şehâdet ettiği gibi; bu kâinatın hakikat-i kemâlâtı ve mânidâr tekvinî âyâtı ve insaniyetin mezkûr hakikatler ile alâkadar bütün hakikatleri, dâr-ı âhiretin vücûduna ve tahakkukuna ve haşrin gelmesine ve cennet ve cehennemnin açılmasına delâlet ve şehâdet ettiklerini, Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Onuncu ve Yirmi Sekizinci (İki Makamı), Yirmi Dokuzuncu Sözler ve Dokuzuncu Şuâ ve Münâcât Risaleleri, hüccetlerle parlak ve şüphe bırakmaz bir tarz-

Âzâ-yı insanî: İnsanın uzuvları.

Delâlet etmek: İşaret etmek, göstermek.

Fitrî: Tabii, yaratılıştan gelen.

Hakikat-i kemâlât: Faziletlerin, erdemlerin gerçeği, asıl mahiyeti.

Hüccet: Delil

Kemâlât: Güzellikler, faziletler, erdemler.

Mânâ-yı zâhirî: Görünen, görünüştaki mana.

Mânidar: Manalı.

Mezkûr: Zikredilen, adı geçen.

Sarîh: Açık, net.

Tahakkuk: Gerçekleşme, meydana gelme.

Tekvinî âyât: Yaratılış delilleri, kâinat kitabının âyetleri.

Tevîl: Yorum.

da isbat etmişler. Onlara havale ederek bu uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

Cehenneme dair beyanât-ı Kur'âniye o kadar vâzih ve zâhirdir ki başka izahata ihtiyaç bırakmamış. Yalnız bir-iki zayıf şüpheyi izale edecek iki-üç nükteyi –tafsilini Risale-i Nur'a havale edip, gayet kısa bir hülâsasını– beyan edeceğiz.

Birinci Nükte

Cehennem fikri, geçmiş iman meyvelerinin lezzetlerini korkusuyla kaçırmıyor. Çünkü hadsiz rahmet-i rabbâniye o korkan adama der:

“Bana gel, tevbe kapısıyla gir! Ta cehennem vücdü değil korkutmak, belki sana cennetin lezzetlerini tam bildirsin ve senin ve hukuklarına tecavüz edilen hadsiz mahlûkâtın intikamlarını alsın, sizi keyiflendirsın. Eğer sen dalâlette boğulup çıkamıyorsan yine cehennem vücdü, bin derece idam-ı ebedîden hayırlıdır ve kâfirlere de bir nevi merhamettir. Çünkü insan hatta yavrulu hayvanât dahi akrabasının ve evlâdının ve ahababının lezzetleriyle ve saadetleriyle lezzetlenir, bir cihette mesûd olur.

Beyanât-ı Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerim'in beyanları, izahları.

Dalâlet: Sapıklık, kâfirlik. İslam'a uymayan her türlü yanlış inanç.

İdam-ı ebedî: Ebediyen yok olma.

İzâle etmek: Gidermek, yok etmek.

Vâzih: Açık.

Şu hâlde sen ey mülhid, dalâletin itibarıyla ya idam-ı ebedî ile ademe düşeceksin veya cehenneme gireceksin! Şerr-i mahz olan adem ise senin bütün sevdiklerin ve saadetleriyle memnun ve bir derece mesûd olduğun umum akraba ve asıl ve neslin seninle beraber idam olmasından binler derece cehennemden ziyade senin ruhunu ve kalbini ve mahiyet-i insaniyeni yandırır. *Çünkü cehennem olmazsa, cennet de olmaz.* Her şey senin küfrün ile ademe düşer. Eğer sen cehenneme girsen, vücûd dairesinde kalsan, senin sevdiklerin ve akrabaların ya cennette mesûd veya vücûd dairelerinde bir cihette merhametlere mazhar olurlar. Demek, her hâlde cehennemin vücûduna taraftar olmak sana lâzımdır. Cehennem aleyhinde bulunmak, ademe taraftar olmaktır ki; hadsiz dostlarının saadetlerinin hiç olmasına taraftarlıktır.”

Evet, cehennem ise hayr-ı mahz olan daire-i vücûdun Hâkim-i Zülcelâl’inin hakîmâne ve âdilâne bir hapishâne vazifesini gören dehşetli ve celâlli bir mevcut ülkesidir. Hapishâne vazifesini de görmekle beraber, başka pek çok

Adem: Yok, yokluk.

Âdilâne: Âdilce, adaletli bir şekilde.

Celâl: Cenâb-ı Hakk'ın yüceliğinin ve kahrının tecellisi.

Daire-i vücûd: Varlık dairesi.

Hakîmâne: Hikmetlice, yerli yerince.

Hâkim-i Zülcelâl: Her şeye hükmeden, her suçluya hak ettikleri hükmü veren Ulu Allah

Hayr-ı mahz: Sırf, tamamen hayır.

Mâhiyet-i insaniye: İnsan mahiyeti, niteliği.

Mülhid: Dinsiz, inançsız, ateist.

Şerr-i mahz: Sırf, tamamen şer.

vazifeleri var. Ve pek çok hikmetleri ve âlem-i bekâyâ ait hizmetleri var. Ve zebanî gibi pek çok zîhayatın celâldârâne meskenleridir.

İkinci Nükte

Cehennemin vücûdu ve şiddetli azabı, hadsiz rahmete ve hakikî adalete ve israfsız, mizanlı hikmete zıddiyeti yoktur. Belki rahmet ve adalet ve hikmet, onun vücûdunu isterler. Çünkü nasıl bin masumların hukukunu çiğneyen bir zâlimi cezalandırmak ve yüz mazlum hayvanları parçalayan bir canavarı öldürmek, adalet içinde mazlumlara bin rahmettir. Ve o zâlimi affetmek ve canavarı serbest bırakmak, birtek yolsuz merhamete mukabil yüzer bîçarelere yüzer merhametsizliktir.

Aynen öyle de cehennem hapsine girenlerden olan kâfir-i mutlak, küfrüyle hem esmâ-yı ilâhiyenin hukukuna inkâr ile tecavüz.. hem o esmâyâ şehâdet eden mevcudâtın şehâdetlerini tekzip ile hukuklarına tecavüz.. ve mahlûkâtın o esmâyâ karşı tesbihkârâne yüksek vazifelerini inkâr etmekle hukuklarına tecavüz.. ve

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, ahiret yurdu.

Celâldârâne: Cenâb-ı Hakk'ın "Celâl" sıfatına ayna olur bir tarzda.

Esmâ-yı ilâhiye: Allah'ın güzel

isimleri.

Kâfir-i mutlak: Tam kâfir.

Tesbihkârâne: Tesbih eder, Allah'ı zikreder bir tarzda.

Zîhayat: Canlı.

kâinatın gaye-i hilkatî ve bir sebeb-i vücûdu ve bekâsı olan tezahür-ü rubûbiyet-i ilâhiyeye karşı ubûdiyetlerle mukabelelerini ve aynadarlıklarını tekzib ile huku-kuna bir nevi tecavüz ettiği haysiyetiyle öyle azîm bir cinâyet, bir zulümdür ki affa kabiliyeti kalmaz. إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ¹ âyetinin tehdidine müstahak olur. Onu cehenneme atmamak, bir yersiz merhamete mukabil hukuklarına taarruz edilen hadsiz davacılara hadsiz merhametsizlikler olur. İşte o davacılar cehennemin vücûdunu istedikleri gibi, izzet-i celâl ve azamet-i kemâl dahi kat'î isterler.

Evet, nasıl bir serseri âsi ve raiyete tecavüz eden bir adam, oranın izzetli hâkimine dese: “Beni hapse atamazsın ve yapamazsın!” diye izzetine dokunsa, elbette o şehirde hapis olmasa da o edepsiz için bir hapis yapacak, onu içine atacaktır.

¹ “Şu muhakkak ki Allah, kendisine şirk koşulmasını affetmez.” (Nisâ Sûresi, 4/48, 116)

Azamet-i kemâl: Cenâb-ı Hakk'ın “Kemâl” sıfatının büyük-lüğü, yüceliği.

Azîm: Çok büyük.

Gaye-i hilkat: Yaratılış gayesi.

Haysiyet: İtibar, cihet, dolayı.

İzzet: Aziz olma, yücelik, şeref, itibar.

İzzet-i celâl: Cenâb-ı Hakk'ın “Celâl” sıfatının izzeti, gereği.

Raiyet: Halk, yönetilenler.

Sebeb-i vücûd ve bekâ: Var olma ve varlığının devam etme sebebi.

Tezahür-ü rubûbiyet-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan engin terbiye ve idaresinin görünmesi.

Ubûdiyet: Kulluk.

Aynen öyle de kâfir-i mutlak, küfrüyle izzet-i celâline şiddetle dokunuyor.. ve azamet-i kudretine inkâr ile dokunduruyor.. ve kemâl-i rubûbiyetine tecavüzüyle iliştiriyor. Elbette, cehennemin pek çok vazifeler için pek çok esbab-ı mûcibesi ve vücûdunun hikmetleri olmasa da öyle kâfirler için bir cehennemî halketmek ve onları içine atmak, o izzet ve celâlin şe'nidir.

Hem mahiyet-i küfür dahi cehennemî bildirir. Evet, nasıl ki imanın mahiyeti eğer tecessüm etse lezzetleriyle bir cennet-i hususiye şekline girebilir ve cennetten bu noktadan gizli haber verir. Aynen öyle de Risale-i Nur'da delilleriyle isbat ve baştaki meselelerde dahi işaret edilmiş ki; küfrün ve bilhassa küfr-ü mutlakın ve nifakın ve irtidadın öyle karanlıklı ve dehşetli elemleri ve mânevî azapları var, eğer tecessüm etse o mürted adama bir hususî cehennem olur ve büyük cehennemden bu cihette gizli haber verir.. ve bu fidanlık dünya mezraa-

Azamet-i kudret: Allah'ın kudretinin büyüklüğü.

Esbab-ı mûcibe: Bir şeyi gerektiren sebepler, gerekçeler.

Halketmek: Yaratmak.

İrtidâd: Dinden çıkma.

Kemâl-i rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın engin terbiye ve idaresinin mükemmelliği, kusursuzluğu.

Küfr-ü mutlak: Bütününü inkar, ateizm.

Mâhiyet-i küfür: Cenâb-ı Hakk'ı inkar etmenin özü, aslı, niteliği.

Mezraa: Tarla, ekin yeri.

Mürted: İrtidâd eden, İslâm dininden dönen.

Nifâk: Münafıklık.

Şe'n: Gerek, lâzım, gerçek.

Tecessüm etmek: Cisim ve vücûda kavuşmak, maddî bir varlık haline gelmek.

sındaki hakikatçikler âhirette sümbüller vermesi¹ noktasından; bu zehirli çekirdek, o zakkum ağacına işaret eder, “Ben onun bir mâyesiyim.” der. “Ve beni kalbinden taşıyan bedbaht için o zakkum ağacının bir hususî numûnesi, benim meyvem olur.”

Madem küfür hadsiz hukuka bir tecavüzdür, elbette hadsiz bir cinâyettir. Öyle ise hadsiz bir azaba müstahak eder. Madem bir dakika katl, on beş sene cezada (sekiz milyona yakın dakikada) hapis azabını çekmesini adalet-i beşeriye kabul edip maslahata ve hukuk-u âmmeye muvâfık görür. *Elbette bir küfür, bin katl kadar olması cihetiyile; bir dakika küfr-ü mutlak, sekiz milyara yakın dakikalarda azap çekmesi o kanun-u adalet muvâfık geliyor. Bir sene ömrünü o küfürde geçiren, iki trilyon sekiz yüz seksen milyara yakın dakikada azaba müstahak ve خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا² sırrına mazhar olur. Her ne ise...*

Kur’ân-ı Hakîm’in cennet ve cehennem hakkında-

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: Gazâlî, *İhyâu ulûmî’-d-dîn* 4/19; Sehâvî, *el-Makâsîdül’l-hasene* s.497; Aliyyülkârî, *el-Esrâru’l-merfûa* s.205.

² “Onlar cehennemde ebedî kalacaklardır.” (Nisâ Sûresi, 4/169; Ahzâb Sûresi, 33/65; ...)

Adâlet-i beşeriye: İnsanların tesis ettiği adâlet sistemi.

Bedbaht: Talihsiz, zavallı, nasipsiz.

Hukuk-u âmme: Kamu hukuku.

Katl: Öldürme, cinayet.

Maslahat: Fayda, menfaat Hukukta; şahıs veya toplumun faydalarını sağlama ve zararlardan da koruma prensibi.

Mâye: Maya.

ki mu'cizâne izahatı ve Kur'ân'ın tefsiri ve ondan gelen Risale-i Nur'un cennet ve cehennem vüçûdlarına dair hüccetleri, daha başka beyana ihtiyaç bırakmamışlar.

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ¹
رَبَّنَا اضْرِبْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۖ
إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا²

gibi pek çok âyetlerin ve başta Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve umum peygamberler ve ehl-i hakikatin, her vakit dualarında en ziyade

أَجْرْنَا مِنَ النَّارِ ، نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ، خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ

ve vahiy ve şuhûda binâen onlarca kat'iyet kesbeden

¹ “Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler ve derler ki: “Ey büyük Rabbimiz! Sen bunları gayesiz, boşuna yaratmadın. Seni bu gibi noksanlardan tenzih ederiz. Sen bizi o ateş azabından koru!” (Âl-i İmran Sûresi, 3/191)

² “Ey Ulu Rabbimiz, cehennem azabını bizden uzaklaştır. Zira onun azabı tahammülü zor, ömür tüketen bir derttir. Ne kötü bir varış yeri, ne fena bir yerleşim yeridir orası!” (Furkan Sûresi, 25/65-66)

Ehl-i hakikat: Daima hak ve hakikat peşinde olup gerçeği bulanlar. Veliler.

Kat'iyet kesbetmek: Kesinlik kazanmak.

Mu'cizâne: Mu'cizeli bir şekilde.

Şuhûd: İnanca dâir gaybî meseleleri basiret ve kalble müşahade etme, hakikatine erme.

Vahy: Cenâb-ı Hakk'ın belirli bir usul çerçevesinde kullarına ulaştırdığı İlâhî mesaj.

“Cehennemden bizi hıfzıyla!”¹ demeleri gösteriyor ki; *nev-i beşerin en büyük meselesi cehennemden kurtulmaktır*. Ve kâinatın pek çok ehemmiyetli ve muazzam ve dehşetli bir hakikati cehennemdir ki; bir kısım o ehl-i şuhûd ve keşif ve tahkik onu müşâhede eder.. ve bir kısmı tereşsuhâtını ve gölgelerini görür, dehşetinden feryat ederler, “Bizi ondan kurtar!” derler.

Evet, bu kâinatta hayır-şer, lezzet-elem, ziya-zulmet, hararet-bürûdet, güzellik-çirkinlik, hidayet-dalâlet bir-birine karşı gelmesi ve içine girmesi, pek büyük bir hikmet içindir. Çünkü şer olmazsa hayır bilinmez. Elem olmazsa lezzet anlaşılmaz. Zulmetsiz ziya, ehemmiyeti olmaz. Soğukla, hararetin dereceleri tahakkuk eder. Çirkinlik ile hüsnün tek bir hakikati, bin hakikat ve binler çeşit hüsnün mertebeleri vücûd bulur. Cehennemsiz cennetin pek çok lezzetleri gizli kalır. Bunlara kıyasen her şey, bir cihette zıddıyla bilinebilir ve birtek hakika-

¹ Bkz.: Buhârî, Cenâiz 87, Tefsîru sûre (2) 36, Deavât 55; Müslim, Kûsûf 8, Zikir 23, Cennet 67, 68.

Ehl-i şuhud ve keşif ve tahkik: Eşyanın perde arkasına, gaybî alemlere ait meseleleri Allah’ın izni ölçüsünde keşfedip, görüp, hakikatine eren büyük veliler.

Hararet-burûdet: Sıcaklık-soğukluk.

Hıfzıylemek: Korumak, muhafaza etmek.

Hidayet-dalâlet: Doğruluk-sapıklık.

Hüsn: Güzellik.

Müşâhede etmek: Kalp ve ruh gözüyle görmek, şahit olmak.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

Tereşsuhât: Sızıntılar, yansımalar.

Ziya-zulmet: Işık-karanlık.

ti, sümbül verip çok hakikatler olur. Madem bu karışık mevcudât, dâr-ı fânîden dâr-ı bekâya akıp gidiyor; elbette nasıl ki hayır, lezzet, ıstık, güzelliğ, iman gibi şeyler cennete akar. Öyle de şer, elem, karanlık, çirkinlik, küfür gibi zararlı maddeler cehenneme yağar. Ve bu mütemâdiyen çalkanın kâinatın selleri o iki havuza girer, durur. Kerametli Yirmi Dokuzuncu Söz'ün âhirindeki remizli nüktelerine havale ederek kısa kesiyoruz.

Ey bu Medrese-i Yusufiye'de benim ders arkadaşlarım! Bu dehşetli haps-i ebedîden kurtulmanın kolayı, çaresi, bu dünyevî hapsimizden istifade ederek elimiz mecburiyetle yetişmeyen çok günahlardan kurtulduğumuzla beraber, eski günahlardan tevbe edip farzlarımızı eda ederek her bir saat bu hapisteki ömrümüzü bir gün ibadet hükmüne getirmekle o ebedî hapisten necatımız ve o nurânî cennete girmemiz için en iyi bir fırsattır. Bu fırsatı kaçırsak dünyamız ağladığı gibi âhiretimiz dahi ağlayacak. ¹ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ tokadını yiyeceğiz.

¹ “Dünyayı da âhireti de kaybeder.” (Hac Sûresi, 22/11)

Âhir: Son, en son.

Dâr-ı bekâ: Ebedî âhret yurdu.

Dâr-ı fânî: Geçici yurt, dünya.

Haps-i ebedî: Dâimî hapis, cehennem.

Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un (a.s.) zulüm, iftira, haksızlık

neticesi olarak senelerce zindanda kalmasından kinâye olarak, aynı kaderi paylaşanların hapsedildiklere yere verilen isim.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Necât: Kurtuluş.

Bu Makam Yazıldığı Zaman Kurban Bayramı Geldi

‘الله أكبر.. الله أكبر.. الله أكبر’¹ ler ile nev-i beşerin beşten birisine, üç yüz milyon insanlara birden ‘الله أكبر’ dedirmesi; koca küre-i arz, büyüklüğü nisbetinde o ‘الله أكبر’ kelime-i kudsiyesini semâvâtteki seyyârât arkadaşlarına işittiriyor gibi yirmi binden ziyade hacıların Arafat’ta ve îdde beraber birden ‘الله أكبر’ demeleri, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtu vesselâm*)’ın bin üç yüz sene evvel âl ve sahabeleriyle söylediği ve emrettiği ‘الله أكبر’ kelâmının bir nevi aks-i sadâsı olarak rubûbiyet-i ilâhiyenin ‘رَبُّ الْعَالَمِينَ’³ ve ‘رَبُّ الْأَرْضِ’² azamet-i unvanıyla küllî tecellisine karşı geniş ve küllî bir ubûdiyetle bir mukabeledir, diye tahayyül ve his ve kanaat ettim.

¹ “Allah büyüktür! Allah büyüktür! Allah büyüktür!..”

² “Yeryüzünün Rabbi” (Câsiye Sûresi, 45/36)

³ “Âlemlerin Rabbi” (A’râf Sûresi, 7/54; Şuarâ Sûresi, 26/23; Kasas Sûresi, 28/30; ...)

Aks-i sadâ: Yankı.

Âl: Peygamber Efendimiz’in (s.a.s.) kızı Hz.Fâtıma ve damadı Hz. Ali vasıtasıyla devam eden mübarek soyu (r.anhum).

Azamet-i unvan: Unvanın, ismin büyüklüğü.

İd: Bayram.

Kelime-i kudsiye: Mukaddes, yüce kelime.

Küllî ubûdiyet: Bütün varlıkları temsil ve ifade eden bir kulluk.

Küllî: Her şeyi içine alan, kuşatan.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Mukabele: Karşılık verme, karşılık.

Rubûbiyet-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk’ın herkesi ve her şeyi kuşatan engin terbiye ve idaresi.

Semâvât: Gökler, feza.

Seyyârât: Gezegenler.

Sonra, “Acaba bu kelâm-ı kudsînin bizim meselemizle dahi münasebeti var mı?” diye tahattur ettim. Birden hatıra geldi ki başta bu kelâm olarak sair bâkîyât-ı sâlihât unvanını taşıyan¹ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**² ve **الْحَمْدُ لِلَّهِ**³ ve **سُبْحَانَ اللَّهِ**⁴ gibi şeâirden çok kelâmlar cüz’î ve küllî meselemizi ihtar ve tahakkukuna işaret ederler.

Meselâ **اللَّهُ أَكْبَرُ**’in bir vech-i mânâsı, Cenâb-ı Hakk’ın kudreti ve ilmi; her şeyin fevkinde büyüktür, hiçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-u kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz.. ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek haşri getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyük-

¹ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 3/75; İbni Hibbân, *Sahîh* 3/121; Ebû Ya’lâ, *Müsned* 2/524.

² “Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” (Sâffât Sûresi, 37/35; Muhammed Sûresi, 47/19)

³ “Bütün hamdler, övgüler Allah’adır.”

⁴ “Allah bütün eksiklerden münezzehtir.”

Adem: Yokluk, yok olma.

Bâkîyât-ı sâlihât: Bâki kalacak yararlı, hayırlı şeyler.

Cüz’î - küllî: Az - çok.

Daire-i ilim: Cenâb-ı Hakk’ın her şeyi kuşatan ilmi.

Fevk: Üst.

İhtar: Hatırlatma, hatıra getirme.

Kelâm-ı kudsî: Mukaddes, yüce kelim, söz.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Şeâir: Dini temsil eden semboller.

Tahakkuk: Gerçekleşme, kesinleşme.

Tahattur etmek: Hatırını, hafızasını yoklamak..

Tasarruf-u kudret: Cenâb-ı Hakk’ın kudretinin idaresi, yönetmesi.

Vech-i mânâ: Anlam yönü.

tür. Her acîb ve tavr-ı aklın haricindeki her şeyden daha büyüktür ki;¹ **وَاحِدَةً إِلَّا كَفْتُمْ** âyetinin sarâhat-i kat'îyesi ile nev-i beşerin haşri ve neşri, birtek nefsin îcadı kadar o kudrete kolay gelir. Bu mânâ itibarıyla ki darb-ı mesel hükmünde büyük musibetlere ve büyük maksatlara karşı herkes, “Allah büyüktür! Allah büyüktür!” der.. kendine teselli ve kuvvet ve nokta-yı istinad yapar.

Evet, nasıl ki Dokuzuncu Söz’de bu kelime iki arkadaşıyla bütün ibadâtın fihristesi olan namazın çekirdekleri ve hülâsaları ve içinde ve tesbihatında tekrar ile namazın mânâsını takviye için **سُبْحَانَ اللَّهِ ، الْحَمْدُ لِلَّهِ ، اللَّهُ أَكْبَرُ** üç muazzam hakikatlere.. ve insanın kâinatta gördüğü medar-ı hayret, medar-ı şükran ve medar-ı azamet ve kibriya, acîb ve güzel ve büyük, pek çok fevkalâde şeylerden

¹ “Ey insanlar! Sizin hepinizi yaratmak da, ölümünüzün ardından (âhirette) hepinizi diriltmek de, (O’nun için) ancak bir kişiyi yaratmak ve diriltmek gibidir.” (Lokman Sûresi, 31/28)

Acîb: Şaşırtıcı, hayret verici.

Darb-ı mesel: Halk deyiimi.

Haşr ü neşr: Öldükten sonra tekrar dirilip mahşer meydanında toplanma.

İbadât: İbadetler.

İcad: Vücuda getirme, var etme.

Medar-ı azamet ve kibriyâ:

Cenâb-ı Hakk’ın büyüklüğünü, yüceliğini gösteren sebep, vesile.

Medar-ı hayret: Hayret ve hayranlık sebebi.

Medar-ı şükran: Minnettarlık, teşekkür sebebi.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Sarâhat-ı kat'îye: Gayet kesin, net, açık anlam.

Tavr-ı akıl: Aklın sınırı.

aldığı hayret ve lezzet ve heybetten neş’et eden suâllerine pek kuvvetli cevap verdiği gibi, On Altıncı Söz’ün âhîrinde izah edilen şu; nasıl bir nefer bayramda bir müşîr ile beraber huzur-u padişaha girer, sair vakitte zâbitinin makamı ile onu tanır. Aynen öyle de her adam, hacda bir derece veliler gibi Cenâb-ı Hakk’ı رَبُّ الْعَالَمِينَ ve رَبُّ الْأَرْضِ unvanı ile tanımaya başlar. Ve o kibriya mertebeleri kalbine açıldıkça, ruhunu istilâ eden mükerrer ve hararetli hayret suâllerine yine اللَّهُ أَكْبَرُ tekrarıyla umumuna cevap verdiği misillü; On Üçüncü Lem’a’nın âhîrinde izahı bulunan ki; şeytanların en ehemmiyetli desiselerini köküyle kesip cevab-ı kat’î veren yine اللَّهُ أَكْبَرُ olduğu gibi, bizim âhiret hakkındaki suâlimize de kısa fakat kuvvetli cevap verdiği misillü, الْحَمْدُ لِلَّهِ cümlesi dahi haşri ihtar edip ister. Bize der:

“Mânâm, âhiretsiz olmaz; çünkü ‘ezelden ebede kadar her kimden ve her kime karşı bütün hamd ve şükür O’na mahsustur’ ifade ettiğimden; bütün nimetlerin başı ve nimetleri hakikî nimet yapan ve bütün zîşuûru ademin hadsiz musibetlerinden kurtaran, yal-

Cevab-ı kat’î: Kesin, tam cevap.

Desise: Hile, oyun.

Kibriyâ: Cenâb-ı Hakk’ın büyüklüğü, yüceliği.

Mükerrer: Tekrar eden, tekrarlanan.

Müşîr: Mareşal.

Neş’et etmek: Meydana gelmek, kaynaklanmak.

Zâbit: Subay, komutan.

Zîşuur: Akıl, şuur sahibi.

nız saadet-i ebediye olabilir ve benim o küllî mânâma mukabele eder.”

Evet, her mümin namazlardan sonra, her gün hiç olmazsa yüz elliden ziyade **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** şer'an demesi ve mânâsı da ezelden ebede kadar bir hadsiz geniş hamd ve şükrü ifade etmesi, ancak ve ancak saadet-i ebediyenin ve cennetin peşin bir fiyatı ve muaccel bir bahasıdır. Ve dünyanın kısa ve fânî elemelerle âlûde olan nimetlerine münhasır olmaz ve mahsus değil ve onlara da ebedî nimetlere vesile olmaları cihetiyle bakar, şükreder.

سُبْحَانَ اللّٰهِ kelime-i kudsiyesi ise Cenâb-ı Hakk'ı şerikten, kusurdan, noksaniyetten, zulümden, aczden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve aldatmaktan ve kemâl ve cemâl ve celâline muhalif olan bütün kusurâtta takdis ve tenzih etmek mânâsıyla, saadet-i ebediyeyi ve celâl

Âlûde: Karışık, iç içe.

Celâl: Cenâb-ı Hakk'ın birliğini, yüceliğini ve bütün eşyadaki umumi tecellilerini ifade eden sıfatı.

Cemâl: Cenâb-ı Hakk'ın güzelliğini, bütün güzelliklerin yaratıcısı olduğunu ve her bir varlıktaki hususi tecellilerini ifade eden sıfatı.

Kemâl: Cenâb-ı Hakk'ın her türlü kusurdan, eksiklikten münezzeh olduğunu, bütün mükemmel, kusursuz fiil ve sıfatların sahibi olduğunu ifade eden sıfatı.

Kusurât: Kusurlar.

Küllî: Şümüllü, kapsamlı.

Muaccel: Öne alınmış, peşin.

Mukabele etmek: Karşılama, karşılık vermek.

Münhasır: Sınırlı, kayıtlı.

Şer'an: Dinin belirlediği ölçü-
re göre.

Şerik: Ortak.

Takdis ve tenzih etmek:

Mukaddes, kusursuz olduğunu ifade etmek.

ve cemâl ve kemâl-i saltanatının haşmetine medar olan dâr-ı âhireti ve ondaki cenneti ihtar edip delâlet ve işaret eder. Yoksa sâbikan isbat edildiği gibi saadet-i ebediye olmazsa hem saltanatı, hem kemâli, hem celâl, hem cemâl, hem rahmeti, kusur ve noksan lekeleriyle lekedâr olurlar.

İşte bu üç kudsî kelimeler gibi, ¹ بِسْمِ اللَّهِ ve لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ve sair kelimât-ı mübâreke, her biri erkân-ı imaniyenin birer çekirdeği.. ve bu zamanda keşfedilen et hülâsası ve şeker hülâsası gibi, hem erkân-ı imaniyenin hem Kur’ân hakikatlerinin hülâsaları.. ve bu üçü namazın çekirdekleri oldukları gibi, Kur’ân’ın dahi çekirdekleri.. ve parlak bir kısım sûrelerin başlarında pırlanta gibi görünmeleri.. ve çok sünûhâtı tesbihatta başlayan Risale-i Nur’un dahi hakikî madenleri ve esasları ve hakikatlerinin çekirdekleridirler.

¹ Allah’ın adıyla.

² “Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” (Sâffât Sûresi, 37/35; Muhammed Sûresi, 47/19)

Dâr-ı âhîret: Âhîret yurdu.

Delâlet etmek: Göstermek, ispat etmek.

Erkân-ı imaniye: İmanın şartları, esasları.

Kelimât-ı mübareke: Mübarek, bereketli kelimeler.

Kemâl-i saltanat: Cenâb-ı

Hakk’ın idaresinin, hâkimiyetinin kusursuzluğu, mükemmelliği.

Medar olmak: Sebep, vesile olmak.

Sâbikan: Daha önce.

Sünûhât: Kalbe doğan Manalar, ilhamlar.

Ve velâyet-i Ahmediye ve ubûdiyet-i Muhammediye (aleyhissalâtü vesselâm) cihetinde, öyle bir daire-i zikirde, namazdan sonraki tesbihatta bir tarikat-i Muhammediye'nin (aleyhissalâtü vesselâm) virdidirler ki; her namaz vaktinde yüz milyondan ziyade müminler beraber, o halka-yı kübrâ-yı zikirde, ellerinde tesbihler, سُبْحَانَ اللَّهِ otuz üç, اَلْحَمْدُ لِلَّهِ otuz üç, اَللَّهُ اَكْبَرُ otuz üç defa tekrar ederler.

İşte böyle gayet muhteşem bir halka-yı zikirde sâbıkan beyan ettiğimiz gibi; hem Kur'ân'ın, hem imanın, hem namazın hülâsaları ve çekirdekleri olan o üç kelime-i mübârekeyi namazdan sonra otuz üçer defa okumak ne kadar kıymetli ve sevaplı olduğunu elbette anladınız.¹

Bu risalenin başında Birinci Meselesi namaza dair güzel bir ders olduğu gibi hiç düşünmediğim hâlde, âdeta

¹ Bkz.: Buhârî, *Ezân* 155; Ebû Dâvûd, *Vitir* 24, *Edeb* 99, 100; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 5/158.

Halka-yı kübrâ-yı zikir: Büyük zikir halkası.

Tarikat-i Muhammediye: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) yolu, sünneti.

Ubûdiyet-i Muhammediye: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.)

eşsiz kulluğu.

Velâyet-i Ahmediye: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) kulluğundaki enginliği, derinliği ile Allah'a olan eşsiz yakınlığı.

Vird: Belli aralıklarla devamlı okunan dua, zikir.

ihtiyârsız olarak, onun âhiri de namaz tesbihatına dair ehemmiyetli bir ders oldu.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ إِعْصَامِهِ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

¹ Hamdolsun nimetlerini üzerimize yağdıran Allah'a.

² “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32)

Dokuzuncu Mesele

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ أَمَّنَ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَفَرَقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ¹... الخ

Bu âyet-i ecma' ve a'lâ ve ekberin bir küllî ve uzun nüktelerini beyan etmeye, bir dehşetli mânevî sual ve bir azametli ve ilâhî bir nimetin inkişafından neş'et eden bir hâl sebebiyet verdiler.

Şöyle ki, mânen ruha geldi; neden bir cüz-ü hakikat-i imaniyeyi inkâr eden kâfir olur ve kabul etmeyen

¹ “Peygamber, Rabbi tarafından kendisine ne indirildi ise ona iman etti, müminler de. Onlardan her biri Allah’a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman etti. “O’nun resûllerinden hiç birini diğerinden ayırt etmeyiz” dediler...” (Bakara Sûresi, 2/285)

Âyet-i ecma' ve a'lâ ve ekber:

Çok şümûllü, kapsamlı, pek büyük ve yüce âyet.

Azamet: Büyüklük.

Cüz-ü hakikat-i imaniye: İman hakikatinin bir parçası. İman esas-

larına bağlı herhangi bir mesele.

İnkişâf: Belirme, ortaya çıkma.

Küllî: Şümûllü, kapsamlı.

Neş'et etmek: Meydana gelmek, kaynaklanmak.

Müslüman olmaz? Hâlbuki Allah ve âhirete iman, bir güneş gibi o karanlığı izale etmek lâzım geliyor. Hem neden bir rükün ve hakikat-i imaniyeyi inkâr eden mürted olur, küfr-ü mutlaka düşer ve kabul etmeyen İslâmiyet'ten çıkar? Hâlbuki sair erkân-ı imaniyeye imanı varsa, onu küfr-ü mutlakten kurtarmak lâzım geliyor.

Elcevap: İman, altı rüknünden çıkan öyle bir vahdânî hakikattir ki tefrik kabul etmez.. ve öyle bir küllîdir ki, tecezzî kaldırmaz.. ve öyle bir külldür ki kabil-i inkısam olmazlar. Çünkü her bir rükn-ü imanî, kendini isbat eden hüccetleriyle sair erkân-ı imaniyeyi isbat eder. Her biri her birisine gayet kuvvetli bir hüccet-i âzam olur. Öyle ise bütün erkânı, bütün delilleriyle sarsmayan bir fikr-i bâtil, hakikat nazarında birtek rüknü, belki bir hakikati ibtal edip inkâr edemez. Belki adem-i kabul perdesi altın-

Erkân-ı imaniye: İmanın şartları, esasları.

Fikr-i bâtil: Aslı, esası olmayan boş düşünce.

Hüccet: Delil.

Hüccet-i âzam: Pek büyük bir delil.

İzâle etmek: Gidermek, yok etmek.

Kabil-i inkısam: Ayrılması, bölünmesi mümkün olmayan şey.

Küfr-ü mutlak: Bütünüyle inkar, ateizm.

Küll: Parçaları birbirinden ayrılmayan bütün.

Küllî: Bütüne ait küçük parçalardan meydana gelen bütün.

Mürted: İrtidâd eden, İslâm dininden dönmüş.

Rükn-ü imanî: İmanın esası, temeli.

Rükün: Esas, asıl, (imanın şartı).

Tecezzî: Bölünme, parçalanma.

Tefrik: Ayırım, ayrılık.

Vahdânî: Birlik, bütünlük ifade eden, yekpâre.

da gözünü kapamakla bir küfr-ü inadî yapabilir. Gitgide küfr-ü mutlaka düşer, insaniyeti mahvolur; hem maddî, hem mânevî cehenneme gider.

İşte bu makamda gayet muhtasar işaretlerle ve Meyve Risalesi'nde (haşrin isbatında) sair erkân-ı imaniyenin haşri de isbat ettikleri kısacık hülâsalarla beyan edildiği gibi, bu makamda dahi mücmel fezleke ve muhtasar hülâsalarla –Cenâb-ı Hakk'ın inâyetiyle– bu nükte-i âzam altı noktada beyan edilecek.

Birinci Nokta

İman-ı billâh, kendi hüccetleriyle hem sair rükünlerini, hem iman-ı bi'l-âhireti isbat eder ki; Meyve Risalesi'nin Yedinci Meselesi'nde güzelce göstermiş. Evet, bu hadsiz kâinatı bir saray, bir şehir, bir memleket gibi bütün levâzımı ile idare eden ve mizan ve intizam dairesinde çeviren ve hikmetlerle değiştiren.. ve zerrâtı ve seyyârâtı ve sinekle-ri ve yıldızları birer muntazam ordu gibi beraber teşhiz ve

Adem-i kabul: Kabul etmeme.

Hülâsa: Öz, özet.

İman-ı bi'l-âhiret: Âhiret'e inanmak.

İman-ı billâh: Allah'a inanma.

İntizam: Düzen, nizam.

Küfr-ü inadî: Hakikati bildiği halde, başka sebepler bahane ederek inkara sapma.

Levâzım: Lâzım olan, gerekli olan her şey.

Mizan: Ölçü, denge.

Muhtasar: Kısaltılmış, özetlenmiş.

Mücmel fezleke: Kısa, özlü netice.

Nükte-i âzam: Çok büyük nükte, ince hakikat.

Seyyârât: Gezegenler.

Zerrât: Zerreler, atomlar

idare eden.. ve emir ve iradesi dairesinde mütemâdiyen bir ulvî manevra içinde tâlim ve tavzifâtla faaliyete ve seyr ve cevelâna ve ubûdiyetkârâne bir resm-i küşada ve seyahate getiren ezelî ve bâkî bir saltanat-ı rubûbiyet ve ebedî ve dâimî bir hâkimiyet-i ulûhiyet, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ve hiçbir ihtimal var mı ki, o ebedî ve sermedî ve bâkî ve dâimî saltanatın bâkî bir makarrı ve dâimî bir medarı ve sermedî bir mazharı olan dâr-ı âhiret olmasın? Bin defa hâşâ!

Demek, Cenâb-ı Hakk'ın saltanat-ı rubûbiyeti ve –Yedinci Mesele’de beyan edildiği gibi– ekser isimleri ve vücûb-u vücûdunun hüccetleri, âhirete şehâdet ederler ve isterler. Ve bu kutb-u imanî ne kadar kuvvetli bir nokta-yı istinadı var; gör, bil, görür gibi inan!

Cevelân: Hareket halinde olma, durmayıp sürekli hareket etme.

Dâr-ı âhiret: Âhiret yurdu.

Hâkimiyet-i ulûhiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığı kendine itaat ettiren, kâinattaki mutlak hâkimiyeti.

Kutb-u imanî: İmanın zirvesi.

Makarr: Yer, mesken, karargâh.

Mazhar: Bir şeyin zuhur ettiği, görüldüğü yer

Medar: Dayanak noktası, sebep.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Resm-i küşat: Açılış merasimi, töreni.

Saltanat-ı rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan terbiye ve idaresi.

Sermedî: Ebedî, sürekli.

Tavzifât: Görevlendirmeler, vazifeliendirmeler.

Ubûdiyetkârâne: Kulluk ve itaat içinde.

Ulvî: Yüce.

Vücûb-u vücûd: Varlığının kendinden olması.

Hem nasıl iman-ı billâh, âhiretsiz olmaz. Öyle de Onuncu Söz'de kısa işaretlerle beyan edildiği gibi, hiç-bir cihette mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki; ulûhiyet ve mâbûdiyetin tezahürü için bu kâinatı öyle bir mücessem *kitab-ı samedânî* ki, her sayfası bir kitap kadar ve her satırı bir sayfa kadar mânâları ifade eder.. ve öyle cismânî bir *kur'ân-ı sübhânî* ki; her bir âyet-i tekviniyesi ve her bir kelimesi, hatta her bir noktası, her bir harfi birer mu'cize hükmündedir.. ve öyle muhteşem ve içi hadsiz âyâtla ve mânidâr nakışlarla tezyin edilmiş bir *mescid-i rahmânî*dir ki; her bir köşesinde bir tâife, bir nevi ibadet-i fitriye ile iştigal eder bir şekilde halkeden bir Allah, bir Mâbud-u bilhak, o

Âyât: Âyetler.

Âyet-i tekviniye: Yaratılış delili, kâinat kitabının âyeti. Cenâb-ı Hakk'ın kâinata koyduğu tabii kanun.

Halketmek: Yaratmak.

İbadet-i fitriye: Her varlığın yaratılışının gereği olan vazifesini yerine getirmekle Yaradan'ına arz ettiği tabii ibadet.

İştigal etmek: Bir şeyle meşgul olmak, çalışmak.

Kitab-ı samedânî: Cenâb-ı Hakk'ın icraatlarının okunacağı, varlığın bütün ihtiyaçlarını karşılayacak kâinat kitabı.

Kur'ân-ı sübhânî: İçindeki her varlığın kendine has yapısı, vazifesi ve diliyle Allah'ı zikir ve tesbih ettiği kâinat kitabı.

Mâbudiyet: İbadet edilme, tapılma, ilâhlık.

Mâbud-u bilhak: İbadete layık, tek İlâh.

Mescid-i rahmânî: Her varlığın kendine has bir kullukla Yaradan'ına ibadet ettiği kâinat mescidi.

Mücessem: Cisme bürünmüş, cisim hâlini almış.

Tezahür: Görünme, belirme, ortaya çıkma.

Tezyin etmek: Ziynetlemek, süslemek.

Ulûhiyet: İlâhlık, kâinattaki her şeyin Allah'a itaat etmesi.

kitab-ı kebîrin mânâlarını ders verecek üstadları ve o *Kur'ân-ı samedânînin* âyetlerini tefsir edecek müfessirleri, elçi olarak göndermesin.. ve o mescid-i ekberde hadsiz tarzlarda ibadet edenlere imamları tayin etmesin.. ve o üstادلara ve müfessirlere ve imamlara fermanları vermesin! Hâşâ, yüz bin hâşâ!

Hem cemâl-i rahmetini ve hüsn-ü şefkatini ve kemâl-i rubûbiyetini zîşuurlara göstermek ve onları şükre ve hamde sevk etmek için bu kâinatı öyle bir ziyafetgâh ve bir teşhîrgâh ve öyle bir seyrangâh ki; hadsiz çeşit çeşit, leziz nimetler ve gayet antika, hadsiz harika sanatlar içinde dizilmiş bir tarzda halkeden bir Sâni-i Rahîm ve Kerîm hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki; o ziyafetgâhtaki zîşuûr mahlûklar ile konuşmasın ve onlara o nimetlere mukabil elçileri vasıtasıyla vazife-i teşekkürîyeyi

Cemâl-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa ayrı ayrı, hususi, kusursuz rahmetiyle, merhamet etmesi.

Hüsn-ü şefkât: Cenâb-ı Hakk'ın çok güzel, mükemmel bir şefkatle muamelesi.

Kemâl-i rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın mükemmel, kusursuz terbiye ve idaresi.

Kerîm: Pek cömert, yarattıklarına daima bol bol veren Hz. Allah.

Kitab-ı kebîr: Büyük kitap.

Kur'ân-ı samedânî: Cenâb-ı Hakk'ın icraatlarının okunacağı, varlığın bütün ihtiyaçlarını karşıla-

yacak kâinat kitabı.

Mescid-i ekber: Pek büyük mescid.

Müfessir: Açıklayan, izah eden.

Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden Hz. Allah.

Sâni: Her şeyi sanatlı, estetik ölçülerle yaratan Hz. Allah.

Seyrangâh: İzleme, seyretme yeri.

Teşhîrgâh: Teşhir, sergi yeri.

Vazife-i teşekkürîye: Şükür vazifesi, verilen nimetlere teşekkür etme gereği.

Zîşuur: Akıl, şuur sahibi.

Ziyafetgâh: Ziyafet yeri.

ve tezahür-ü rahmetine ve sevdirmesine karşı vazife-i ubûdiyeti bildirmesin!.. Hâşâ, binler hâşâ!

Hem hiç mümkün müdür; bir sâni' sanatını sever, beğendirmek ister; hatta ağızların bin çeşit zevklerini nazarı alması delâletiyle takdir ve tahsinlerle karşılanmak arzu eder ve her bir sanatıyla kendini hem tanıttırmak, hem sevdirmek, hem bir çeşit mânevî cemâlini göstermek ister bir tarzda bu kâinatı antika sanatlarla süslendirdiği hâlde, kâinattaki zîhayatın kumandanları olan insanlara onların büyüklerinden bir kısmı ile konuşup elçi olarak göndermesin; güzel sanatları takdirsiz ve fevkalâde hüsn-ü esmâsi tahsinsiz ve tanıttırması ve sevdirmesi mukabelesiz kalsın!.. Hâşâ, yüz bin hâşâ!

Hem bütün zîhayatın ihtiyacât-ı fitriyeleri için dualarına ve hâl dili ile edilen bütün ilticalara ve arzulara, vakti vaktine, kasd ve ihtiyâr ve iradeyi gösterir bir tarzda hadsiz in'amlarıyla ve nihâyetsiz ihsânâtıyla fiilen ve hâlen sarih

Cemâl: Cenâb-ı Hakk'ın güzelliği, bütün güzelliklerin yaratıcısı olduğunu ve her bir varlıktaki hususi tecellilerini ifade eden sıfatı.

Delâlet: İspat etme, gösterme.

Hüsn-ü esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin güzelliği.

İhtiyacât-ı fitriye: Yaratılıştan gelen, tabii ihtiyaçlar.

İhtiyâr: Tercih, seçim.

İltica: Sığınma.

İn'âm: Nimet verme, nimete erdirmeye.

Mukabele: Karşılık, karşılık verme.

Sarih: Açık.

Tahsin: Güzel bulma, beğenme.

Tezâhür-ü rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz merhametini göstermesi, sergilemesi.

Zihayat: Canlı.

bir surette konuşan bir Mütakellim-i Alîm hiç mümkün müdür, hiç akıl kabul eder mi; en cüz'î bir zîhayat ile fiilen ve hâlen konuşsun ve tam derdine derman yetiştiren ihsanıyla derdini dinlesin ve ihtiyacını görsün ve bilsin.. ve bütün kâinatın en müntehap neticesi ve arzın halifesi¹ ve ekser mahlûkât-ı arziyenin kumandanları olan insanların mânevî reisleri ile görüşmesin! Her zîhayatla fiilen ve hâlen konuştuğu gibi onlarla da kavlen ve kelâmen konuşmasın ve onlara fermanları ve suhuf ve kitapları göndermesin!.. Hâşâ, hadsiz hâşâ!

Demek iman-ı billâh, kat'iyetiyle ve hadsiz hüccetleriyle وَرَسُولُهُ وَكُتُبُهُ yani peygamberlere ve mukaddes kitaplara imanı isbat eder.

Hem hiçbir cihet-i imkânı var mı ve hiç akıl kabul eder mi ki; bütün masnûâtıyla kendini tanıttırana ve sevdirene ve teşekkürâtı fiilen ve hâlen isteyene mukabil;

¹ İnsanın, yeryüzünün halifesi olarak yaratıldığına dair bkz.: Bakara Sûresi, 2/30.

Cihet-i imkân: Olabilirlik yönü, olma imkânı.

Cüz'î: Küçük.

Kavlen ve kelâmen: Sözlü ve sesli bir ifade ile.

Mahlûkât-ı arziye: Yeryüzü varlıkları.

Masnûât: Her biri bir sanat ese-

ri olan varlıklar. Allah'ın yarattığı her şey.

Müntehab: Seçkin, güzide.

Mütakellim-i Alîm: Her şeyi bilecek konuşan.

Suhuf: Sayfalar. Bazı peygamberlere (a.s.) gönderilen sa-
hifeler.

kâinatı velveleye veren hakikat-i Kur'âniye ile Zülcelâl o Sanatkâr'ı ekmel bir tarzda tanıyıp ve tanıttırıp ve sevip ve sevdirep ve teşekkür edip ve ettirip ve ، سُبْحَانَ اللَّهِ¹ ، اَلْحَمْدُ لِلَّهِ² ، اَللَّهُ اَكْبَرُ³ derecede konuşturup ve kara ve denizleri cezbeyle getirecek bir vaziyetle, bin üç yüz sene zarfında nev-i beşerin kemmiyeten beşte birini ve keyfiyeten ve insaniyeten yarısını arkasına alıp o Hâlık'ın bütün tezahür-ü rubûbiyetine geniş ve küllî bir ubûdiyetle mukabele eden.. ve bütün makâsıd-ı ilâhiyesine karşı Kur'ân'ın sûreleriyle kâinata ve asırlara bağırarak, ders veren, dellâllık eden.. ve nev-i insanın şerefini ve kıymetini ve vazifesini gösteren ve bin mu'cizâtıyla tasdik edilen Muhammed (*aleyhissalâtu vesselâm*),

1 “Allah bütün eksiklerden münezzehtir.”

2 “Bütün hamdler, övgüler Allah'adır.”

3 “Allah, büyüktür!”

Ekmel: En mükemmel.

Hakikat-i Kur'âniye: Kur'an gerçeği.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

İnsaniyeten: İnsanlık olarak, insanlık itibarıyla.

Kemmiyeten: Nicelik, sayı olarak.

Keyfiyeten: Nitelik olarak.

Küllî ubudiyet: Bütün varlıkları temsil ve ifade eden bir kulluk.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Makasıd-ı ilâhiye: İlâhî maksat-

lar, gâyeler.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

Nev-i insan / nev-i beşer:

İnsanlık, insanoğlu.

Semâvât: Gökler, feza.

Tezahür-ü rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın engin terbiye ve idaresinin görünmesi.

Velveleye vermek: Yüksek sesler çıkarıp heyecan ve dikkatleri uyarmak.

Zülcelâl: Ulu, yüce.

en müntehap mahlûku ve en mükemmel elçisi ve en büyük resûlü olmasın!.. Hâşâ ve kellâ! Yüz bin defa hâşâ!

Demek ¹أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ *hakikati, bütün hüccetleriyle* ²وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ *hakikatini isbat eder.*

Hem hiç imkân var mı ki; bu kâinatın Sâni'i, mahlûkâtını yüz bin diller ile birbiriyle konuştursun ve onların konuşmalarını işitsin ve bilsin ve kendisi konuşmasın!.. Hâşâ!

Hem hiç akıl kabul eder mi ki; kâinattaki makâsıd-ı ilâhiyesini bir ferman ile bildirmesin. Ve muammasını açacak ve mahlûkât ne yerden geliyorlar ve ne yere gidecekler ve ne için böyle kafil kafil arkasında buraya gelip, bir parça durup, geçiyorlar diye üç dehşetli sual-i umûmîye hakikî cevap verecek Kur'ân gibi bir kitabı göndermesin!.. Hâşâ!

Hem hiç mümkün müdür ki; on üç asrı ışıklandıran ve her saatte yüz milyon lisanlarda kemâl-i hürmetle gezen ve milyonlar hâfızların kalblerinde kudsiyetiyle yazı-

¹ “Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.” (Müslim, *Salât* 60; Tirmizî, *Salât* 216; ...).

² “Şehâdet ederim ki Hz. Muhammed (s.a.s.) Allah'ın resûlüdür.” (Müslim, *Salât* 60; Tirmizî, *Salât* 216; Ebû Dâvûd, *Salât* 178; Ahmed İbni Hanbel, *Müsne'd* 1/292)

Hüccet: Delil.

yücelik.

Kemâl-i hürmet: Mükemmel, çok büyük bir saygı.

Sual-i umumî: Herkese ilgilendiren soru.

Kudsiyet: Mukaddes olma,

lan.. ve nev-i beşerin keyfiyeten kısm-ı âzamını kanunla-
rıyla idare eden ve nefislerini ve ruhlarını ve kalblerini ve
akıllarını terbiye ve tezkiye ve tasfiye ve talim eden.. ve
Risale-i Nur'da kırk vech-i i'câzı isbat edilen ve kırk tâife
ve tabaka-yı nâsa ve her bir tabakaya karşı bir nevi i'câzını
gösterdiği kerametli ve harikalı On Dokuzuncu Mektup'ta
beyan olunan.. ve Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*) bin
mu'cizâtıyla onun bir mu'cizesi olarak hak kelâmullah ol-
duğu kat'î isbat edilen Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, hiçbir ci-
hette imkânı var mı ki, o Mütেকellim-i Ezelî ve o Sâni-i
Sermedî'nin kelâmı ve fermanı olmasın!.. Hâşâ, yüz bin
defa hâşâ ve kellâ!

*Demek iman-ı billâh, bütün hüccetleriyle Kur'ân'ın
kelâmullah olduğunu isbat ediyor.*

Hem hiç mümkün müdür ki; zeminin yüzünü mütemâ-
diyen zîhayatlarla doldurup boşaltan ve kendini tanıttırmak
ve ibadet ve tesbihat ettirmek için bu dünyamızı zîşuûrlarla

İman-ı billâh: Allah'a inanma.

Kelâmullah: Allah kelâmı, sözü.

Kısm-ı âzam: Çoğunluk, çok bü-
yük kısım.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan
ve ifadesi ile insanları, benzerini
yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı
Kerim.

Mütেকellim-i Ezelî: Kelâmı, sö-
zü zamanları aşan, ezelî olan,
Cenâb-ı Hak.

Mütemâdiyen: Devamlı, süre-
kli olarak.

Sâni-i Sermedî: Her şeyi sanatla
yaratan Ebedî Sanatkâr.

Tabaka-yı nâs: İnsanlar arasında-
ki sınıflar.

Tasfiye: Arındırma.

Tezkiye: Temizleme.

Vech-i i'câz: Mu'cize yönü.

Zîşuur: Akıl, şuur sahibi

şenlendiren bir Sultan-ı Zülcelâl, semâvâtı ve yıldızları boş ve hâlî bıraksın; onlara münasip ahaliyi yaratıp, o semâvî saraylarda iskân etmesin ve saltanat-ı rubûbiyetini en büyük memleketinde hademesiz, haşmetsiz, memursuz, elçisiz, yaversiz, nâzırsız, seyircisiz, âbidsiz, raiyetsiz bıraksın!.. Hâşâ, melekler sayısınca hâşâ!

Hem hiçbir cihette imkânı var mı ki; bu kâinatı öyle bir kitap tarzında yazar ki, her bir ağacın bütün tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden.. ve her bir otun ve çiçeğin bütün vazife-i hayatiyesini bütün tohumlarında yazan.. ve her bir zîşuûrun bütün sergüzeşte-i hayatıyesini hardal gibi küçük kuvve-i hâfızasında gayet mükemmel yazdıran.. ve bütün mülkünde ve devâir-i saltanatında her ameli ve her hâdiseyi müteaddit fotoğraflarla alarak muhafaza eden.. ve rubûbiyetin en ehemmiyetli bir esası olan adalet, *hikmet* ve *rahmetin* tecellîleri ve

Sultan-ı Zülcelâl: Ulu, Yüce Sultan.

Hâlî: Boş, تنها, ıssız.

İskân etmek: Yerleştirmek, oturtmak.

Saltanat-ı rubûbiyet: Allah'ın kâinatı kuşatan hâkimiyeti, yönetimi.

Haşmet: Büyüklük, ihtişam.

Yaver: Emir subayı, yardımcı.

Nâzır: Bakan, gözeten.

Âbid: İbadet eden, kul.

Raiyet: Halk, tebaa.

Tarihçe-i hayat: Hayat tarihçesi, ömür.

Vazife-i hayatiye: Hayatla yerine getirilen tabii görevler.

Sergüzeşt-i hayatiye: Hayatta kişinin başından geçen haller, olaylar.

Kuvve-i hâfıza: Hâfıza kuvveti.

Devâir-i saltanat: İdare alanları.

Müteaddit: Birçok, çeşitli.

Rubûbiyet: Allah'ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

tahakkukları için koca cennet ve cehennemi ve sırat ve mizan-ı ekberi yaratan bir *Hâkim-i Hakîm* ve bir *Alîm-i Rahîm*, insanların kâinatı alâkadar eden amellerini yazdırmasın ve mücâzât ve mükâfât için fiillerini kaydettirmesin ve seyyiât ve hasenâtlarını kaderin levhalarında yazmasın!.. Hâşâ, kaderin levh-i mahfûzunda yazılan harfleri adedince hâşâ!

Demek iman-ı billâh hakikati, hüccetleriyle hem melâikeye iman, hem kadere iman hakikatlerini dahi kat'î isbat eder. Güneş gündüzü ve gündüz güneşi gösterdiği gibi, imanın rükünleri birbirini isbat ederler.

İkinci Nokta

Başta Kur'ân, bütün semâvî kitaplar ve suhuflar ve başta Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*) olarak bütün peygamberler (*aleyhimüsselâm*), bütün davaları beş-altı esas üze-

Alîm-i Rahîm: Varlığın muhtaç olduğu şefkati, merhameti en iyi bilen ve onların bu ihtiyaçlarına sınırsız ilmi, engin rahmetiyle imdad eden Hz. Allah.

Hâkim-i Hakîm: Hükmünü hikmetlice, yerli yerince yerine getiren Cenâb-ı Hak.

Levh-i Mahfuz: Olmuş ve olacak her şeyin yazıldığı asıl kütük. Allah'ın (c.c.) takdir buyurduğu

hükümlerin bulunduğu asıl levha.

Mizan-ı ekber: Pek büyük terazi, mahşerde amellerinin tartılacağı büyük terazi.

Mücâzât: Cezalar.

Rükün: Esas, asıl, (imanın şartı).

Seyyiât ve hasenât: Günahlar ve sevaplar.

Suhuf: Sayfalar. Bazı peygamberlere (a.s.) gönderilen sahifeler.

rine dönüyorlar. Mütemâdiyen o esasları ders vermeye ve isbat etmeye çalışıyorlar. Onların peygamberliklerine ve doğruluklarına şehâdet eden bütün hüccetler ve deliller o esaslara bakıyorlar, onların hakkaniyetlerine kuvvet veriyorlar. O esaslar ise iman-ı billâh ve iman-ı bi'l-âhiret ve sair rükünlere imandır.

Demek, imanın altı rüknü birbirlerinden ayrılmalari mümkün değildir. Her birisi umumunu isbat eder, ister, iktiza eder. O altı, öyle bir küll ve küllîdir ki tecezzî kabul etmez ve inkısamı imkân hâricindedir. Nasıl ki, kökü göklerde Tûbâ ağacı gibi her bir dalı, her bir meyvesi, her bir yaprağı o koca ağacın küllî, tükenmez hayatına dayanıyor. O kuvvetli ve güneş gibi zâhir o hayatı inkâr edemeyen, birtak muttasıl yaprağın hayatını inkâr edemez. Eğer etse o ağaç, dalları ve meyveleri ve yaprakları sayısınca o münkiri tekzib edecek, susturacak. Öyle de iman, altı rükünleriyle aynı vaziyettedir.

Bu makamın başında altı nokta ve her bir nokta dahi beş nükte olarak, altı erkân-ı imaniyeyi otuz altı nüktede

Erkân-ı imaniye: İman esasları, şartları.

Hakkaniyet: Doğruluk, gerçeklik.

İktiza etmek: Gerekeltirmek.

İman-ı bi'l-âhiret: Âhiret inancı.

İnkısam: Ayrılma, taksim edilme.

Mütemâdiyen: Devamlı, sürekli olarak.

Küll: Parçaları birbirinden ayrılmayan bütün.

Küllî: Bütüne ait küçük parçalardan meydana gelen bütün.

Muttasıl: Bitişik.

Münkir: İnkâr eden, inanmayan.

Tecezzi: Bölünme, parçalanma.

beyan etmek niyet edilmişti. Ve baştaki dehşetli suale iza-hat ile cevap vermek murad etmiştim. Fakat bazı ârızalar meydan vermediler. Tahmin ederim ki, birinci nokta kâfi bir mikyas olmasından zekilere daha ziyade izaha ihtiyaç kalmadı ve tam anlaşıldı ki:

Bir Müslüman, bir hakikat-i imaniyeyi inkâr et-se küfr-ü mutlaka düşer. Çünkü başka dinlerin icmâllerine mukabil İslâmiyet'te tam izahat verilmiş, rükünler birbiriyle zincirlenmiş. Muhammed (aleyhiissalâtü vesselâm)'ı tanımayan, tasdik etmeyen bir Müslüman, Allah'ı da (sıfâtıyla) daha tanımaz ve âhireti bilmez. Bir Müslüman'ın imanı, o kadar kuvvetli ve sarsılmaz had-siz hüccetlere dayanıyor ki inkârda hiçbir özür kalmı-yor. Âdeta akıl, kabulde mecbur oluyor.

Üçüncü Nokta

Bir zaman ¹ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dedim. Onun hadsiz, geniş mânâsına mukabil gelecek bir nimet aradım. Birden bu cümle hatıra geldi:

¹ Bütün hamdler, övgüler Allah'adır.

Hakikat-i imaniye: İmana ait bir hakikat.

İcmâl: Genel, öz, ayrıntısızlık.

Küfr-ü mutlak: Bütününü inkâr, ateizm.

Mikyas: Ölçü, ölçek.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَعَلَى وَحْدَانِيَّتِهِ وَعَلَى وَجُوبِ
وُجُودِهِ وَعَلَى صِفَاتِهِ وَأَسْمَائِهِ حَمْدًا بَعْدَ تَجَلِّيَاتِ أَسْمَائِهِ
مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ¹

Ben de baktım, tam mutâbıktır. Şöyle ki:

¹ Allah'a, lütfettiği iman için.. ve bir olduğu için.. ve varlığının kendinden, kat'î olduğu için.. ve sıfat ve isimleri için, isimlerinin tecellileri adedince ezelden ebede sonsuz şükürler olsun.

Onuncu Mesele

(Emirdağ Çiçeği)

Kur'ân'da Olan Tekrarâta Gelen İtirazlara Karşı Gayet Kuvvetli Bir Cevaptır

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Gerçi bu mesele perişan vaziyetimden müşevveş ve letâfetsiz olmuş. Fakat o müşevveş ibare altında çok kıymetli bir nevi i'câzı, kat'î bildim. Maatteessüf ifadeye muktedir olamadım. Her ne kadar ibaresi sönük olsa da Kur'ân'a ait olmak cihetiyle hem ibadet-i tefekküriye, hem kudsî, yüksek, parlak bir cevherin sadefidir. Yırtık libasına değil, elindeki elmasa bakılsın. Hem bunu gayet hasta ve perişan ve gidasız, bir-iki gün Ramazan'da, mecburiyetle gayet mücmel ve kı-

İ'câz: Mu'cize olma. İnsanları benzerini yapmaktan âciz bırakma.

İbadet-i tefekküriye: Tefekkür ibadeti.

Kudsî: Kutsal.

Letâfetsiz: Hoş ve güzel olmayan.

Maatteessüf: Maalesef.

Muktedir: Kuvvetli, güç yetiren.

Mücmel: Kısa, öz.

Müşevveş: Düzensiz, âhenksiz.

Sadef: Sedef, inci kabuğu.

sa ve bir cümlede pek çok hakikatleri ve müteaddit hüccetleri dercederek yazdım. Kusura bakılmasın. ^(Hâşiye)

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ramazan-ı Şerif'te Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ı okurken Risale-i Nur'a işaretleri Birinci Şuâ'da beyan olunan otuz üç âyetten hangisi gelse bakıyorum ki, o âyetin sayfası ve yaprağı ve kıssası dahi Risale-i Nur'a ve şâkirtlerine kıssadan hisse almak noktasında bir derece bakıyor. Hususan Sûre-i Nur'dan âyet-i nur², on parmakla Risale-i Nur'a baktığı gibi arkasındaki âyet-i zulümât³ dahi muârizlarına tam bakıyor ve ziyade hisse veriyor. Âdeta o makam, cüz'iyetten çı-

Hâşiye: Denizli Hapsi'nin meyvesine Onuncu Mesele olarak Emir dağının ve bu Ramazan-ı Şerif'in nurlu bir küçük çiçeğidir. Tekrarât-ı Kur'âniye'nin bir hikmetini beyanla ehl-i dalâletin ufûnetli ve zehirli evhamlarını izale eder.

² Nûr Sûresi, 24/35.

³ Nûr Sûresi, 24/40.

Cüz'iyet: Hususîlik, kısmîlik.

Dercetme: İçine koyma, yerleştirme.

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan ayrılanlar, sapık ve kâfirler.

İzale etmek: Gidermek, yok etmek.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan ve ifadesi ile insanları, benzerini

yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

Müteaddit: Çeşit çeşit, birçok.

Şakirt: Talebe.

Tekrarât-ı Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerim'de tekrar edilen kıssa, cümle veya kelimeler.

Ufûnet: Çürüme, bozulup kokma.

kıp külliyyet kesbeder ve bu asırdı o külliyyetin tam bir ferdi Risale-i Nur ve şâkirtleridir, diye hissettim.

Evet Kur'ân'ın hitabı, evvelâ Mütেকellim-i Ezelî'nin rubûbiyyet-i âmmesinin geniş makamından.. hem nev-i beşer, belki kâinat nâmına muhatap olan Zât'ın geniş makamından.. hem umum nev-i beşer ve benîâdemin bütün asırlarda irşadlarının gayet vüs'atlı makamından.. hem dünya ve âhiretin, arz ve semâvâtın ve ezel ve ebedin ve Hâlık-ı kâinat'ın rubûbiyyetine ve bütün mahlûkâtın tedbirine dair kavânîn-i ilâhiyenin gayet yüksek, ihatalı beyanatının makamından aldığı vüs'at ve ulviyyet ve ihata cihetiyle o hitap, öyle bir yüksek i'câzı ve şümûlû gösterir ki; ders-i Kur'ân'ın muhataplarından en kesretli tâife olan tabaka-yı avâmın basit fehimlerini okşayan zâhirî ve basit mertebesi dahi en ulvî

Benîâdem: Âdemoğulları, insanlar.

Fehm: Anlama, kavrama.

Hâlık-ı kâinat: Kainâtın yaratıcısı Allah.

İ'câz: Mu'cize olma, benzersizlik.

İhata: Kuşatma, içine alma.

İrşad: Doğru yolu göstermek.

Kavânîn-i ilâhiye: İlâhi kanunlar.

Külliyyet: Umûmilik, kapsayıcılık.

Mütেকellim-i Ezelî: Kelâmı, sözü zamanları aşkın, ezelî olan Cenâb-ı Hak.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

Rubûbiyyet: Cenâb-ı Hakk'ın, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve mâlikiyeti vasfı.

Rubûbiyyet-i âmme: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi içine alan engin terbiye ve idaresi.

Tabaka-yı avâm: Genel, halk tabakası.

Ülviyyet: Yücelik.

Vüs'at: Genişlik.

Zâhirî: Görünen, görünürdeki.

tabakayı da tam hissedar eder. Güya kıssadan yalnız bir hisse ve bir hikâye-i tarihiyeden bir ibret değil, belki bir küllî düsturun efradı olarak her asra ve her tabakaya hitap ederek taze nâzil oluyor ve bilhassa çok tekrar ile الظَّالِمِينَ.. الظَّالِمِينَ¹ deyip tehditleri ve zulümlerinin cezası olan musibet-i semâviye ve arziyeyi şiddetle beyanını, bu asrın emsalsiz zulümlerine Kavm-i Âd ve Semûd ve Firavun'un başlarına gelen azaplarla baktırıyor² ve mazlum ehl-i imana İbrahim ve Musa (aleyhimesselem)'lar gibi enbiyanın necatlarıyla teselli veriyor.³

Evet, nazar-ı gaflet ve dalâlette vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elîm ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmiş zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar, canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayattar bir acîb

¹ “Zâlimler.. zâlimler..” (Bu tehditin yer aldığı bazı âyetler için bkz.: Bakara Sûresi, 2/35, 95, 124...).

² Cenâb-ı Hakk'ın bazı kavimleri helâk ettiğine dair bkz.: A'raf Sûresi, 7/73, 130, 133; Enfâl Sûresi, 8/54; Fussilet Sûresi, 41/15-16; Kamer Sûresi, 54/18-19; Hakka Sûresi, 69/5-6.

³ Bkz.: Enbiya Sûresi, 21/69-77; Şuarâ Sûresi, 26/65; Sâffât Sûresi, 37/114-122.

Ademistan: Yokluklar şehri.

Elîm: Keder ve üzüntü verici.

Hikâye-i tarihiye: Geçmişte yaşanan bir hâdisenin anlatımı.

Küllî düstur: Genel kâideler.

Musibet-i semaviye ve arziye: Gökten ve yerden gelen, tufan,

sel, deprem, yangın gibi musibetler.

Nazar-ı gaflet ve dalâlet: Dinden uzak, hakikatten habersizce bakma.

Necat: Kurtuluş.

Sahife-i ibret: İbret sahifesi.

âlem ve mevcut ve bizimle münasebettar bir memleket-i rabbâniye suretinde sinema perdeleri gibi; kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gösterip yüksek bir i'câz ile dersini veren Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, aynı i'câz ile nazar-ı dalâlette câmid, perişan, ölü, hadsiz bir vahşetgâh olan ve firak ve zevalde yuvarlanan bu kâinatı bir kitab-ı samedânî, bir şehr-i rahmânî, bir meşher-i sun-u rabbânî olarak o câmidâtı canlandırıp birer vazifedâr suretinde birbiriyle konuşturup ve birbirinin imdadına koşturup nev-i beşere ve cin ve meleğe hakikî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın elbette, her harfinde on ve yüz ve bazen bin ve binler sevap bulunması..¹ ve bütün cin ve ins toplansa onun mislini getirememesi..² ve

¹ Bkz.: Kadir Sûresi, 97/3; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/103; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 4/6; İbni Ebî Şeybe, *Musannef* 7/202.

² Bkz.: "...Eğer insanlar ve cinler, bu Kur'ân'ın benzerini yapmak için

Câmid: Cansız.

Câmidât: Cansızlar.

Firak: Ayrılık.

Kâh: Bazı, bazen.

Kitab-ı samedânî: Cenâb-ı Hakk'ın icraatlarının okunacağı, varlığın bütün ihtiyaçlarının karşılandığı kâinat kitabı.

Kur'ân-ı Azîmüşşan: Yüce Kur'ân.

Memleket-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın hâkimiyeti ve idaresi altındaki kâinat.

Meşher-i sun-u rabbânî: İlâhî sanatların teşhir edildiği kâinat sergisi.

Münasebettar: İlgili, alâkalı.

Nazar-ı dalâlet: İnançsız, kâfirce bakış.

Nev-i beşer: İnsanoğlu.

Şehr-i rahmânî: Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz, sınırsız, yüce rahmetiyle donattığı şehir.

Vahşetgâh: Korkunç, ıssız yer.

Vazifedar: Vazifeli.

Zeval: Yok olma.

bütün benîâdemle ve kâinatla tam yerinde konuşması.. ve her zaman milyonlar hâfızların kalblerinde zevk ile yazılması.. ve çok tekrarlar ve kesretli tekrarâtıyla usandırması.. ve çok iltibas yerleri ve cümleleri ile beraber çocukların nazik ve basit kafalarında mükemmel yerleşmesi.. ve hastaların ve az sözden müteessir olan ve sekerâtta olanların kulağında mâ-i zemzem misillü hoş gelmesi gibi kudsî imtiyazları kazanır ve iki cihanın saadetlerini kendi şâkirtlerine kazandırır.

Ve tercümanın ümmiyet mertebesini tam riayet etmek sırrıyla hiçbir tekellûf ve hiçbir tasannû ve hiçbir gösterişe meydan vermeden selâset-i fitriyesini ve doğrudan doğruya semâdan gelmesini ve en kesretli olan tabakât-ı avâmın basit fehimlerini tenezzülât-ı kelâmiye ile okşamak

bir araya toplansalar, hatta birbirlerine destek olup güçlerini birleştireseler bile, yine de onun gibi bir Kitap meydana getiremezler.” (İsrâ Sûresi, 17/88)

Fehim: Anlama.

İltibas: Birbirine karıştırma.

İmtiyaz: Ayrıcalık.

Kesretli: Çoklukla, sıklıkla.

Kudsî: Yüce.

Mâ-i zemzem: Zemzem suyu.

Müteessir: Hissiyatına dokunan, üzülen.

Riayet: Gözetme, gütme.

Sekerât: Can çekişme anı, ölüm döşeği.

Selâset-i fitriye: Tâbii akıcılık.

Şakirt: Talebe, öğrenci.

Tabakât-ı avâm: Halk tabakaları.

Tasannû: Yapmacık hareket.

Tekellûf: Zorlama.

Tekrarât: Tekrarlar.

Tenezzülât-ı kelâmiye: Cenâb-ı Hakk'ın kullarının anlayış seviyelerine göre konuşması ve derin hakikatleri, anlayabilecekleri ifadelerle beyan etmesi.

Ümmiyet: Okuma yazma bilme-me.

hikmetiyle en ziyade semâ ve arz gibi en zâhir ve bedihî sahifelerini açıp o âdiyat altındaki harikulâde mu'cizât-ı kudretini ve mânidâr sutûr-u hikmetini ders vermekle lûtf-u irşadda güzel bir i'câz gösterir.

Tekrarı iktiza eden dua ve davet, zikir ve tevhid kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla güzel, tatlı tekrarâtıyla birtek cümlede ve birtek kıssada ayrı ayrı çok mânâları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmekte ve cüz'î ve âdi bir hâdisede en cüz'î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve daire-i tedbir ve iradesinde bulunmasını bildirmek sırrıyla tesis-i İslâmiyet'te ve tedvin-i şeriatı sahabelerin cüz'î hâdiselerini dahi nazar-ı ehemmiyete almasında¹ hem küllî düsturların

¹ Meselâ Hz. Zeyd (r.a.) hakkında Ahzâb Sûresi, 33/37; bir hanım sahabe hakkında Mücadile Sûresi, 58/1; Hz. Âişe validemiz hakkında Nûr Sûresi, 24/11-23.

Âdi: Basit, sıradan.

Âdiyat: Normal işleyişin verdiği alışkanlık.

Arz: Yeryüzü.

Bedihî: Apaçık.

Cüz'î: Küçük, önemli olmayan.

Daire-i tedbir: Sevk ve idare sahası.

İktiza: Gerekme, gerektirme, icab etme.

Lûtf-u irşad: Doğruya eriştiren bir nimet ve ihsan.

Mânidâr: Mânâlı.

Mu'cizât-ı kudret: Kudret

mu'cizeleri.

Nazar-ı merhamet: Merhametle bakma.

Semâ: Gökyüzü.

Sutûr-u hikmet: Hikmet satırları.

Tedvin-i şeriat: İslâm kural ve ka-idelerinin biraraya getirilme dönemi

Tekerrür: Tekrarlanma.

Tefhim: Anlatma, bildirme.

Tesis-i İslâmiyet: İslâm'ın kurulması ve zihinlerde ve kalblerde yerleştirilmesi.

Zâhir: Görünen, açık.

bulunması, hem umumî olan İslâmiyet'in ve şeriatın tesisinde o cüz'î hâdiseler, çekirdekler hükmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nevi i'câzını gösterir.

Evet, ihtiyacın tekerrürüyle, tekrarın lüzumu haysiyetiyle yirmi sene zarfında pek çok mükerrer suallere cevap olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve kocâ kâinatı parça parça edip kıyamette şeklini değiştirerek dünyayı kaldırıp onun yerine azametli âhireti kuracak.. ve zerrâtın yıldızlara kadar bütün cüz'iyât ve külliyyatın tek bir Zât'ın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu isbat edecek.. ve kâinatı ve arzı ve semâvâtı ve anâsırı kızdıran ve hiddete getiren nev-i beşerin zulûmlerine, kâinatın netice-i hilka-ti hesabına gadab-ı ilâhîyi ve hiddet-i rabbânîyi gösterecek hadsiz ve nihâyetsiz ve dehşetli ve geniş bir inkılâbın tesisinde binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım âyetleri tekrar etmek; de-ğil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'câz ve gayet yüksek

Anâsır: Unsurlar.

Cüz'iyat: Kısımî, hususî, cüz'î şeyler.

Gadab-ı ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın celâli ile tecelli etmesi.

Haysiyetiyle: Cihetiyle, itibarıyla.

Hiddet-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın Kahhar ismiyle tecelli etmesi.

İnkılâb: Değişme, bir hâlden başka bir hâle dönme.

Külliyyat: Genel, umumî, küllî şeyler.

Mükerrer: Tekrarlanmış.

Netice-i hilkat: Yaratılışın neticesi.

Nev-i beşer: İnsanoğlu.

Zerrât: Maddenin en küçük parçaları, atomlar.

bir belâgat ve mukteza-yı hâl gayet mutâbık bir cezâlettir, bir fesâhattir.

Meselâ birtek âyet olup yüz on dört defa tekrar edilen بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ cümlesi, Risale-i Nur'un On Dördüncü Lem'a'sında beyan edildiği gibi; arşı ferşe bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bir hakikattir ki, milyonlar defa tekrar edilse yine ihtiyaç vardır. Değil yalnız ekmek gibi her gün, belki hava ve ziya gibi her dakika ona ihtiyaç ve iştiyak vardır.

Hem meselâ Sûre-i ¹طسم 'de sekiz defa tekrar edilen şu ²لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ âyeti, o sûrede hikâye edilen peygamberlerin necatlarını ve kavimlerinin azaplarını, kâinatın netice-i hilkati hesabına ve rubûbiyet-i âmmenin nâmına o binler hakikat kuvvetinde olan âyeti tekrar ederek izzet-i rabbâniye, o zâlim kavimlerin azabını

¹ “Tâ. Sîn. Mîm.” (Şuarâ Sûresi, 26/1)

² “Ama senin Rabbin azîz ve rahîmdir (mutlak galiptir, geniş merhamet sahibidir)” (Şuarâ Sûresi, 26/9, 68, 104, 122, 140, 159, 175, 191)

Arş: Semâ, gökyüzü.

Cezâlet: Güzel ve düzgün ifade.

Ferş: Arz, yer.

Fesâhet: Mânânın kolay anlaşılır, akıcı, birbirine uyumlu harf, kelime ve cümlelerden oluşması.

İzzet-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın izzeti. İdare ve

hâkimiyetinin yüceliği.

Mukteza-yı hâl: Hâl ve vaziyetin gerektirdiğine göre, îcabına göre.

Necat: Kurtuluş.

Rubûbiyet-i âmme: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi içine alan engin terbiye ve idaresi.

Ziya: Işık.

ve rahîmiyet-i ilâhiye dahi enbiyanın necatlarını iktiza ettiğini ders vermek için binler defa tekrar olsa yine ihtiyaç ve iştiyak var.. ve îcazlı ve i'câzlı bir ulvî belâgattır.

Hem meselâ Sûre-i Rahman'da tekrar edilen ¹ رَبِّكُمَا الْآءِ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانَ âyeti ile Sûre-i Mürselât'ta ² وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ âyeti, cin ve nev-i beşere kâinatı kızdıran ve arz ve semâvâtı hiddete getiren ve hilkat-i âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı ilâhiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve küfranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlûkâtın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arza ve semâvâta tehditkârâne haykıran bu iki âyet, böyle binler hakikatlerle alâkadar ve binler mesele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse yine lüzum var.. ve celâlli bir i'câz ve cemâlli bir îcâz-ı belâgattır.

¹ “O halde Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edebilirsiniz?” (Rahman Sûresi, 55/13, 16, 18, 21, 23, ...)

² “Hakkı yalan sayanların o gün vay hâllerine!” (Mürselât Sûresi, 77/15, 19, 24, 28, 34,...)

Arz ve semâvât: Yeryüzü ve gökyüzü.

Celâlli: Azametli.

Enbiya: Nebîler, peygamberler.

Haşmet-i saltanat-ı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın saltanatının büyüklük ve yüceliği.

Hilkat-ı âlem: Kâinatın yaratılışı.

İ'câz: Mu'cizelik, benzersizlik.

İ'câz-ı belâgat: Edebî mu'cize.

Îcaz: Az sözle çok şey ifade etme.

İstihfaf: Küçümseme, hafife almak.

Rahîmiyet-i ilâhiye: İlâhî merhamet.

Tehditkârâne: Tehdit ederek.

Hem meselâ Kur'ân'ın hakikî ve tam bir nevi münâcâtı ve Kur'ân'dan çıkan bir çeşit hülâsası olan Cevşenü'l-Kebîr nâmındaki münâcât-ı Peygamberî'de (*aleyhissalâtu vesselâm*) yüz defa **سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ، نَجِّنَا مِنَ النَّارِ**¹ cümlesinin *tevhid* gibi kâinatça en büyük hakikat.. ve mahlûkâtın rubûbiyete karşı *tesbih ve tahmid ve takdis* gibi üç muazzam vazifeden en ehemmiyetli bir vazifesi.. ve şekâvet-i ebediyeden kurtulmak gibi nev-i insanın en dehşetli meselesi.. ve ubûdiyet ve acz-i beşerin en lüzumlu neticesi bulunması cihetiyle binler defa tekrar edilse yine azdır.

İşte, tekrarât-ı Kur'âniye bu gibi esaslara bakıyor. Hatta bazen bir sayfada iktiza-yı makam ve ihtiyac-ı ifham ve belâgat-ı beyan cihetiyle yirmi defa sarîhen ve zımnen

¹ Sübhânsın yâ Rab! Senden başka yoktur ilâh! Emân diliyoruz senden, koru bizi cehennemden!

Acz-i beşer: Beşerin aczi, kuvvet-sizliği.

Belâgat-ı beyan: İfadenin doğru, düzgün, yerinde, kusursuz ve muhataba faydalı bir şekilde kullanılması.

Cevşenü'l-Kebîr: Esmâ-yı hüsnâyı içine alan mühim bir zikir ve dua.

Hülâsa: Öz.

İhtiyac-ı ifham: Anlatma gereği.

İktiza-yı makam: Konum gereği.

Münâcât: Niyaz etme, içten içe yalvarma.

Rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan idare ve hâkimiyeti.

Sarihan: Açıkça.

Şekavet-i ebediye: Sonsuz mahrumiyet, ebedî bedbaht olma.

Tahmid: Allah'a hamd u sena etmek.

Takdis: Allah'ı noksanlıklardan tenzih etme.

Tekrarât-ı Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerim'de tekrar edilen kıssa, cümle veya kelimeler.

Ubûdiyet: Kulluk.

Zımnen: Üstü kapalı bir şekilde.

tevhid hakikatini ifade eder. Değil usanç, belki kuvvet ve şevk verir. Risale-i Nur'da tekrarât-ı Kur'âniye ne kadar yerinde ve münasip ve belâgatça makbul olduğu hüccetleriyle beyan edilmiş.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın Mekkî sûreleriyle Medenî sûrelerinin belâgat noktasında ve i'câz cihetinde ve tafsil ve icmâl vechinde birbirinden ayrı olmasının sırrı ve hikmeti şudur ki:

Mekke'de birinci safta muhatap ve muârizları, Kureyş müşrikleri ve ümmîleri olduğundan belâgatça kuvvetli bir üslûb-u âlî ve îcazlı, muknî, kanaat verici bir icmâl ve tesbit için tekrar lâzım geldiğinden ekseriyetle Mekkî sûreleri erkân-ı imaniyeyi ve tevhidin mertebelerini gayet kuvvetli ve yüksek ve i'câzlı bir îcaz ile tekrar edip ifade ederek; mebde ve meâd, Allah'ı ve âhireti; değil yalnız bir sahifede, bir âyette, bir cümlede, bir kelimede.. belki bazen bir harfte ve takdim, tehir ve tarif ve tenkir

Erkân-ı imaniye: İman esasları.

İcmâl: Öz, özet, toplu mana.

Meâd: Bitiş, ahiret.

Mebde: Başlangıç, prensip.

Medenî sûreler: Hicretten sonra nazil olan sûreler.

Mekkî sûreler: Hicretten önce nazil olan sûreler.

Muâriz: Karşı gelen, muhalefet eden.

Muknî: İknâ edici.

Tafsil: Ayrıntılarıyla açıklamak.

Takdim / tehir: Öncelik ve sonralık sırasını değiştirme.

Tarif: Arapça'da: Bir kelimenin başına lâm-ı tarif (el) takısını koymak.

Tenkir: Arapça'da: Bir kelimenin başına lâm-ı tarif (el) takısını koymamak.

Ümmî: Herhangi bir eğitim almamış, okuma yazma bilmeyen.

Üslûb-u âlî: Yüce ifade tarzı.

ve hazf ve zikir gibi heyetlerde öyle kuvvetli isbat eder ki, ilm-i belâgatın dâhî imamı hayretle karşılamışlar. Risale-i Nur ve bilhassa Kur'ân'ın kırk vech-i i'câzını icmâlen isbat eden Yirmi Beşinci Söz, –zeyilleriyle beraber– ve Kur'ân'ın nazmındaki vech-i i'câzı harika bir tarzda isbat eden Arabî Risale-i Nur'dan “İşârâtü'l-İ'câz” tefsiri bilfiil göstermişler ki, Mekkî olan sûre ve âyetlerde en âlî bir üslûb-u belâgat ve en yüksek bir i'câz-ı îcazî vardır.

Amma Medenî sûre ve âyetlerde birinci safta muhatap ve muârizları ise Allah'ı tasdik eden Yahudî ve Nasâra gibi ehl-i kitap olduğundan.. mukteza-yı belâgat ve irşad ve mutâbık-ı makam ve hâlin lüzumundan.. sade ve vazih ve tafsilli bir üslûpla ehl-i kitaba karşı dinin yüksek usûlünü ve imanın rûkûnlerini değil, belki medar-ı ihtilâf olan şeriatta ve ahkâmı ve teferruâtın ve küllî kanunların menşeleri ve sebepleri olan cüz'iyatın beyanı lâzım geldiğinden.. o Medenî sûre ve âyetlerde ekseriyetle

Ahkâm: Hükümler.

Bilfiil: Fiilen.

Ehl-i kitap: Kitap ehli olanlar, Yahudiler ve Hristiyanlar.

Ekseriyet: Çoğunluk.

Hâl: Durum, vaziyet.

Hazf: Zikretmeme, atma, çıkarma.

İ'câz-ı îcazî: Veciz, özlü ifadelerdeki edebî mu'cize.

Medar-ı ihtilâf: İhtilâf sebebi.

Menşe: Bir şeyin çıktığı,

neş'et ettiği yer.

Mukteza-yı belâgat: Edebî gereklilik.

Mutabık-ı makam: Konuma uygunluk.

Rûkûn: Temel, esas, şart.

Üslûb-u belâgat: Belâgat üslûbu

Vech-i i'câz: Mu'cizelik yönü, şekli.

Zikir: Söyleme, açıklama.

tafsil ve izah ve sade üslûpla beyanât içinde Kur'ân'a mahsus emsalsiz bir tarz-ı beyanla birden, o cüz'î teferruât hâdisesi içinde yüksek, kuvvetli bir fezleke, bir hâtime, bir hüccet ve o cüz'î hâdise-i şer'iyeyi küllîleştiren.. ve imtisa-lini iman-ı billâh ile temin eden bir cümle-i tevhidiyeyi ve imaniyeyi ve uhreviyeyi zikreder, o makamı nurlandırır, ulvîleştirir, küllîleştirir.

Risale-i Nur, âyetlerin âhirlerinde ekseriyetle gelen

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ¹ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ²
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ³ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ⁴

¹ “Allah gerçekten her şeye kadirdir.” (Bakara Sûresi, 2/20, 109, 148; Âl-i İmran Sûresi, 3/165; Nahl Sûresi, 16/77; Nûr Sûresi, 24/45; Ankebût Sûresi, 29/20; Fâtır Sûresi, 35/1)

² “Muhakkak ki Allah her şeyi hakkıyla bilir.” (Enfâl Sûresi, 8/75; Tevbe Sûresi, 9/115; Ankebût Sûresi, 29/62; Mücadele Sûresi, 58/7)

³ “O azîzdir, hakîmdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibi-dir)” (İbrahim Sûresi, 14/4; Nahl Sûresi, 16/60; Ankebût Sûresi, 29/42; Rûm Sûresi, 30/27; ...)

⁴ “O, azîzdir, rahîmdir (mutlak galiptir, sınırsız merhamet ve ihsan sahibidir)” (Rûm Sûresi, 30/5)

Cümle-i tevhidiye: Tevhide ait cümle.

Cüz'î: Kısmî, hususî.

Fezleke: Hülâsa. Netice. Özet.

Hâdise-i şer'îye: Dînî mesele.

Hâtime: Son, sonuç.

Hüccet: Delil.

İman-ı billâh: Allah'a iman.

İmtisal: Uyma, tâbi olma, uygulama.

Küllîleştirme: Umumîleştirme.

Tafsil: Ayrıntılarıyla açıklamak.

Tarz-ı beyan: Açıklama tarzı.

gibi tevhide ve âhireti ifade eden fezlekelerde ve hâtimelerde ne kadar yüksek bir belâgat ve meziyetler ve cezâletler ve nükteler bulunduğunu Yirmi Beşinci Söz'ün İkinci Şûlesi'nin İkinci Nuru'nda o fezleke ve hâtimelerin pek çok nüktelerinden ve meziyetlerinden on tanesini beyan ederek, o hülâsalarda bir mu'cize-i kübrâ bulunduğunu muannidlere de isbat etmiş.

Evet Kur'ân, o teferruât-ı şer'îye ve kavânîn-i içtimaiyenin beyanı içinde, *birden*, muhatabın nazarını yüksek ve küllî noktalara kaldırıp sade üslûbu, bir ulvî üslûba ve şeriat dersinden tevhid dersine çevirerek Kur'ân'ı, hem bir kitab-ı şeriat ve ahkâm ve hikmet, hem bir kitab-ı akide ve iman ve zikir ve fikir ve dua ve davet olduğunu gösterip, her makamda çok makâsıd-ı irşadiye-i Kur'âniye'yi ders vermesiyle Mekkî âyetlerin tarz-ı belâgatlarından ayrı ve parlak mu'cizâne bir cezâlet izhar eder. Bazen iki kelimedede, meselâ ¹ رَبُّ الْعَالَمِينَ

¹ “Âlemlerin Rabbi” (A'râf Sûresi, 7/54; Şuarâ Sûresi, 26/23; Kasas Sûresi, 28/30; ...)

Ahkâm: Hükümler.

Cezâlet: Güzel ve düzgün ifade.

İzhar: Ortaya çıkarma.

Kavânîn-i içtimaiye: Toplumsal kanunlar.

Kitab-ı akide: İnanç, itikat kitabı.

Kitab-ı şeriat: Din kitabı, İslâmî prensipler kitabı.

Makâsıd-ı irşadiye-i Kur'âniye:

Kur'ân'ın irşad maksatları.

Mu'cizâne: Mu'cizevî bir şekilde.

Muannid: İnatçı.

Nükte: Bir söz veya ibâreden husûsi bir dikkatle çıkarılan gizli mana.

Teferruat-ı şer'îye: Dinin asıllarından olmayıp asla bağlı olan unsurlar.

ve رَبُّ الْعَالَمِينَ 'de رَبُّكَ tabiriyle ehadiyeti ve vâhidiyeti bildirir. Ehadiyet içinde vâhidiyeti ifade eder. Hatta bir cümlede bir zerreyi, bir gözbebeğinde gördüğü ve yerleştirdiği gibi; güneşi aynı âyetle, aynı çekiçle göğün gözbebeğinde yerleştirir ve göge bir göz yapar.

Meselâ ² خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ³ يُرْلَجُ ⁴ فِي اللَّيْلِ فِي النَّهَارِ وَيُرْلَجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ ³ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⁴ der. “Zemin ve göklerin haşmet-i hilkatinde kâlbın dahi hâtırâtını bilir, idare eder.” der, tarzında bir beyanât cihetiyle o sade ve ümmiyet mer-tebesini ve avâmın fehmini nazara alan o basit ve cüz’î muhâvere, o tarz ile ulvî ve cazibedar ve umumî ve irşadkâr bir mükâlemeye döner.

¹ “Senin Rabbin” (Bakara Sûresi, 2/30, Mâide Sûresi, 5/24, 112; En’âm Sûresi, 6/112, 131, 132; ...)

² “(O Allah ki) gökleri ve yeri yarattı..” (Hadîd Sûresi, 57/4)

³ “Geceyi gündüze katar, böylece gündüz uzar. Gündüzü geceye katar, böylece gece uzar.” (Hadîd Sûresi, 57/6)

⁴ “Kalplerde saklanan her şeyin özünü O bilir.” (Hadîd Sûresi, 57/6)

Avâm: Çok şeyi bilmeyen, çok okumamış kimseler.

Cazibedâr: Cezbedici, çekici.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk’ın esmâ ve sıfatlarıyla her varlığa özel, ayrı şekilde tecelli eden birliği.

Fehm: Anlayış.

Haşmet-i hilkat: Yaratılıştaki muhteşemlik.

Hâtırât: Kalbe gelen duygular, fikirler.

İrşadkâr: Doğruyu gösterici.

Muhâvere: Karşılıklı konuşma.

Mükâleme: Karşılıklı konuşma.

Ümmiyet: Okuma yazma bilme-me.

Vâhidiyet: Cenâb-ı Hakk’ın esmâ ve sıfatlarıyla her varlığa genel ve umumi şekilde tecelli eden birliği.

Zerre: Maddenin en küçük parçası.

Bir Sual: Bazen ehemmiyetli bir hakikat, sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz’î ve âdi bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya küllî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhüm edilir. Meselâ “Hazreti Yusuf (*aleyhisselâm*), kardeşini bir hile ile alması¹” içinde ² **وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ** diye gayet yüksek bir düsturun zikri, belâgatça münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Her biri birer küçük Kur’ân olan ekser uzun sûre ve mutavassıtlarda ve çok sayfa ve makamlarda yalnız iki-üç maksat değil; belki Kur’ân mahiyeti, hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikir, hem bir kitab-ı şariat ve hikmet ve irşad gibi, çok kitapları ve ayrı ayrı dersleri tazammun ede-

¹ Bkz.: “İşte Biz Yûsuf’a, kardeşini alıkoyması için böyle bir plan öğrettik.” (Yûsuf Sûresi, 12/76)

² “Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen bulunur.” (Yûsuf Sûresi, 12/76)

Âdi: Sıradan, basit.

Cüz’î: Kısmî, hususî.

Fezleke-i tevhid: Tevhid inancının hülâsası, neticesi.

Kitab-ı şariat: Dinî hükümler kitabı.

Küllî düstur: Genel kaide.

Mahiyet: Bir şeyin asıl iç yüzü, esası.

Mutavassıt sûreler: Kur’ân-ı Kerim’in Tarık Sûresi’nden (86), Beyyine Sûresi’nin (98) sonuna kadar olan sûrelerine verilen genel ad.

Sathî: Yüzeysel.

Tazammun: İhtiva etme, içine alma.

rek rubûbiyet-i ilâhiyenin her şeye ihatasını ve haşmetli tecelliyâtını ifade etmek cihetiyle, kâinat kitab-ı kebîrinin bir nevi kıraatı olan Kur'ân, elbette her makamda, hatta bazen bir sayfada çok maksatları takiben, mârifetullahtan ve tevhidin mertebelerinden ve iman hakikatlerinden ders verdiği haysiyetiyle, öbür makamda, meselâ zâhirce zayıf bir münasebetle başka bir ders açar ve o zayıf münasebete çok kuvvetli münasebetler iltihak ederler. O makama gayet mutâbık olur, mertebe-i belâgatı yükselir.

İkinci Bir Sual: Kur'ân'da sarîhen ve zımnen ve işareten, âhiret ve tevhidi ve beşerin mükâfât ve mücâzâtını binler defa isbat edip nazara vermenin ve her sûrede, her sayfada, her makamda ders vermenin hikmeti nedir?

Elcevap: Daire-i imkânda ve kâinatın sergüzeştine ait inkılâplarda ve emanet-i kübrâyı ve hilâfet-i arziyeyi

Daire-i imkân: Varlık sahası.

Emanet-i kübrâ: En büyük emanet, insanın dünyadaki yeri ve sorumluluğu.

Hilâfet-i arziye: Eşya ve hâdiselerin sırlarına vâkıf olup, Allah'ın istediği istikamette tabiata müdahale etme donanımında yaratılması, Allah'ın ilk insanın şahsında insanlığa lütfettiği mânevî paye.

İhata: Kuşatma, içine alma.

İltihak: Bitişme, kavuşma.

Mârifetullah: Allah'ı sıfat, isim ve

fiilleriyle tanımak, bilmek. Kalb ve vicdan kültürü.

Mertebe-i belâgat: Belâgat seviyesi.

Mücâzât: Bir işin karşılığı.

Rubûbiyet-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi kuşatan engin terbiye ve idaresi.

Sarihan: Açıkça.

Sergüzeşt: Hâdise, olay.

Tecelliyat: Görünmeler, belirlemeler, yansımalar.

Zımnen: Üstü kapalı bir şekilde.

omuzuna alan nev-i beşerin şekâvet ve saadet-i ebediye-ye medar olan vazifesine dair en ehemmiyetli, en büyük, en dehşetli meselelerinden en azametlilerini ders vermek.. ve hadsiz şüpheleri izale etmek.. ve gayet şiddetli inkârları ve inatları kırmak cihetinde elbette, o dehşetli inkılâpları tasdik ettirmek.. ve o inkılâpların azametinde büyük ve beşere en elzem ve en zarurî meseleleri teslim ettirmek için Kur'ân, binler defa değil, belki milyonlar defa onlara baktırsa yine israf değil ki milyonlar kere tekrar ile o bahisler Kur'ân'da okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez.

Meselâ: إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ
âyetinin gösterdiği müjde-i saadet-i ebediye hakikati, bîçare beşere her da-
kika kendini gösteren hakikat-i mevtin “hem insanı, hem
dünyasını, hem bütün ahababını idam-ı ebedîsinden kur-
tarıp ebedî bir saltanatı kazandırır” dediğinden milyarlar

¹ “İman edip makbul ve güzel işler yapanlara ise, içinden ırmaklar akan cennetler var. İşte en büyük başarı, en büyük mutluluk budur!” (Bürûc Sûresi, 85/11)

Ahbab: Sevilenler, yakınlar.

Beser: İnsan.

Bîcare: Caresiz.

Elzem: En gerekli, en lüzumlu.

Hadsiz: Sonsuz, nihayetsiz

Hakikat-i mevt: Ölüm gerçeği.

İdam-ı ebedî: Ebedî yok oluş.

Medar: Sebep, vesile.

Müjde-i saadet-i ebediye: Ebedî mutluluk müjdesi.

Nev-i beşer: İnsan türü.

**Saadet-i ebediye: Ebedî mut-
luluk.**

Şekavet: Bedbahtlık, mahrumiyet.

defa tekrar edilse ve kâinat kadar ehemmiyet verilse yine israf olmaz, kıymetten düşmez.

İşte bu çeşit hadsiz, kıymettar meseleleri ders veren ve kâinatı bir hâne gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılâpları tesis etmekte iknaya ve inandırmaya ve isbata çalışan Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan, elbette sarîhen ve zımnen ve işareten binler defa o meselelere nazar-ı dikkati celbetmek değil israf; belki ekmek, ilâç, hava ve ziya gibi birer hâcet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelerdir.

Hem meselâ وَالَّذِينَ كَفَرُوا¹ ، إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ² gibi tehdit âyetlerini Kur’ân, gayet şiddetle ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise Risale-i Nur’da kat’î isbat edildiği gibi beşerin küfrü, kâinatın ve ekser mahlûkâtın hukuklarına öyle bir tecavüzdür ki semâvâtı ve arzı kızdırıyor ve anâsırı hiddete getirip tufanlarla o zâlimleri tokatlıyor.

¹ “Zalimlere elbette gayet acı bir azap vardır.” (İbrahim Sûresi, 14/22; Şûrâ Sûresi, 42/21)

² “Kâfirlere ise cehennem ateşi var.” (Fâtır Sûresi, 35/36)

Ekser: En çok, en fazla.

Hacet-i zaruriye: Zorunlu ihtiyaçlar.

İhsan: İyilik, lütuf, bağış.

İnkılâb: Değişme, bir hâlden başka bir hâle dönme.

Nazar-ı dikkati celb etme: Dik-

katli bakışları kendine çekme.

Sarihan: Açıkça.

Semâvât ve arz: Gökyüzü ve yeryüzü.

Zımnen: Üstü kapalı bir şekilde.

Ziya: Işık.

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورٌ ﴿٦٧﴾
تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ¹

âyetlerinin sarâhatiyle o zâlim münkirlere cehennem öyle öfkeleniyor ki, hiddetinden parça parça olmak ve parçalanmak derecesine geliyor.

İşte böyle bir cinâyet-i âmmeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasında değil, belki zâlimâne cinâyetinin azametini ve kâfirâne tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı kâinat kendi raiyetinin hukukunun ehemmiyetini.. ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihâyetsiz çirkinliğini göstermek hikmetiyle fermanında gayet hiddet ve şiddetle o cinâyeti ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse yine israf ve kusur değil ki, bin seneden beri yüzer milyon insanlar her gün usanmadan kemâl-i iştîyakla ve ihtiyaçla okurlar.

¹ “Onlar oraya atılınca, cehennemin müthiş homurtusunu, kaynaya kaynaya çıkardığı uğultuyu işitirler. Cehennem, öfkesinden neredeyse çatlayacak haldedir.” (Mülk Sûresi, 67/7-8)

Anâsır: Unsurlar.

Azamet: Büyüklük.

Cinayet-i âmme: Umumî bir cinayet.

Kâfirâne: Kâfirce.

Kemâl-i iştîyak: Tam bir arzu ve

istek.

Münkir: İnkâr eden.

Raiyet: Halk.

Sultan-ı kâinat: Kâinatın sultanı.

Tufan: Şiddetli sel felâketi.

Zâlimâne: Zalimce, insafsızca.

Evet her gün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısı kendine açılmasından, geçici her bir âlemini nurlandırmak için ihtiyaç ve iştihakla ¹لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ cümlesini bin defa tekrar ile o değişen perdelerin her birisine bir ²لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ 'ı bir lâmba yaptığı gibi, öyle de o kesretli, geçici perdeleri ve o tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak.. ve âyine-i hayatında in'ikas eden suretlerini çirkinleştirmemek.. ve lehinde şahit olabilen o misafir vaziyetleri aleyhine çevirmemek için, o cinâyetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezeli'nin şiddetli ve inatları kıran tehditlerini Kur'ân'ı okumakla takdir etmek.. ve nefsinin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle Kur'ân, gayet mânidâr tekrar eder. Ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrar ile tehdidât-ı Kur'âniye'yi hakikatsiz tevehhüm etmekten şeytan bile kaçır. 'Onları dinlemeyen münkirlere cehennem azabı ayn-ı adalettir.' diye gösterir.

Hem meselâ Asâ-yı Musa gibi çok hikmetleri ve fay-

¹ "Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur." (Sâffât Sûresi, 37/35; Muhammed Sûresi, 47/19)

Asâ-yı Musa: Hz. Musa'nın (a.s.) asâsı.

Âyine-i hayat: Hayat aynası.

Ayn-ı adalet: Adaletin tâ kendisi.

İn'ikas: Aksetme, yansıma.

Kesretli: Çoklukla, sıklıkla.

Padişah-ı Ezeli: Saltanatı ezeli olan padişah.

Seyyar: Gezici, hareket hâlinde.

Sûret: Görünüş, çehre.

Tehdidât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın tehditleri.

Tevehhüm: Zannetme.

Vehmetme.

Tuğyan: Azgınlık.

daları bulunan kıssa-yı Musa'nın (*aleyhisselâm*) ve sair enbiyanın (*aleyhimüsselâm*) kıssalarını çok tekrarında Risalet-i Ahmediye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) hakkaniyetine bütün enbiyanın nübüvvetlerini bir hüccet gösterip 'onların umumunu inkâr edemeyen, bu Zât'ın risaletini hakikat noktasında inkâr edemez' hikmetiyle.. ve herkes, her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından her bir uzun ve mutavassıt sûreyi birer küçük Kur'ân hükmüne getirmek için ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi değil israf, belki mukteza-yı belâgattır ve hâdise-i Muhammediye (*aleyhissalâtü vesselâm*), bütün benîâdemin en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli meselesi olduğunu ders vermektir.

Evet Kur'ân'da Zât-ı Ahmediye'ye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla

Benîâdem: İnsanoğlu.

Enbiya: Nebîler, peygamberler.

Erkân-ı imaniye: İman esasları.

Hâdise-i Muhammediye: Hz. Muhammed (s.a.s.) gerçeği ve O'nun teşrihiyle insanlığın elde ettiği her türlü nimetler.

Hakkaniyet: Hak ve adalete uygunluk, hakka riâyet etme.

Hüccet: Delil.

Kıssa-yı Musa: Hz. Musa'nın (a.s.) kıssası.

Muktedir: Kuvvetli, güç yetiren.

Mukteza-yı belâgat: Edebî gereklilik.

Mutavassıt sureler: Kur'ân-ı Kerim'in Târık Sûresi'nden (86), Beyyine Sûresi'nin (98) sonuna kadar olan sûrelerine verilen genel ad.

Muvaffak: Başarı sağlama.

Risalet-i Ahmediye: Efendimizin (s.a.s.) peygamberliği, elçiliği.

Zât-ı Ahmediye: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) zâtı, kendisi.

رُكْنُهُ دِنْكُ تُتُولَانِ ٱللهُ ۱ رِيسَالَتِـي مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ ٱللهِ لَا إِلَهَ إِلَّا ٱللهُ Muhammediye (*aleyhissalâtü vesselâm*), kâinatın en büyük hakikati.. ve Zât-ı Ahmediye (*aleyhissalâtü vesselâm*), bütün mahlûkâtın en eşrefi.. ve hakikat-i Muhammediye (*aleyhissalâtü vesselâm*) tabir edilen küllî şahsiyet-i mâneviyesi ve makam-ı kudsîsi, iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu harika makama liyakatine dair pek çok hüccetleri ve emâreleri, kat'î bir surette Risale-i Nur'da isbat edilmiş. Binden birisi şudur ki:

✓ كَالْفَاعِلِ ۲ السَّبَبُ düsturuyla bütün ümmetinin bütün zamanlarda işlediği hasenâtın bir misli, O'nun defter-i hasenâtına girmesi...

✓ Ve bütün kâinatın hakikatlerini, getirdiği nur ile nurlandırması...

¹ “Muhammed Allah'ın resûlüdür.” (Fetih Sûresi, 48/29)

² “Bir işe sebep olan onu yapan gibidir.” Bu mânâyâ delâlet eden hadis-i şerifler için bkz.: Tirmizî, *İlim* 14; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 5/272-274, 357; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/275.

Risalet-i Muhammediye:
Efendimiz'in (s.a.s.) peygamberliği, elçiliği.

Eşref: En şerefli, en onurlu.

Hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) bütün bir varlığın hayatı, ruhu, nuru, aslı çekirdeği, en mükemmel meyvesi, yaratılışlarının ve

bekâlarının sebebi, ilâhî isim ve sıfatların en mükemmel aynası.. gibi birçok hususları ihtivâ eden mânevî şahsiyeti, Ahmedî hakikati.

Şahsiyet-i mâneviye: Hükmî şahsiyet.

Makam-ı kudsî: Yüce makam.

Defter-i hasenât: Sevap defteri.

✓ Değil yalnız cin ve insi ve meleği ve zîhayatları, belki kâinatı ve semâvâtı ve arzı minnettar eylemesi...

✓ Ve istidat lisânıyla nebâtâtın duaları ve ihtiyac-ı fitrî diliyle hayvanâtın duaları, gözümüz önünde bilfiil kabul olmasının şehâdetiyle milyonlar, belki milyarlar fitrî ve reddedilmez duaları makbul olan sulehâ-yı ümmeti, her gün o Zât'a (*aleyhissalâtü vesselâm*) salât ü selâm ile rahmet duaları...

✓ Ve mânevî kazançlarını en evvel o Zât'a (*aleyhissalâtü vesselâm*) bağışlamaları...

✓ Ve bütün ümmetçe okunan Kur'ân'ın üç yüz bin hurufunun her birisinde on sevaptan¹ ta yüz, ta bin hasene ve meyve vermesinden –yalnız kıraat-ı Kur'ân cihetiyle– defter-i a'mâlîne hadsiz nurlar girmesi haysiyetiyle...

O Zât'ın (*aleyhissalâtü vesselâm*) şahsiyet-i mâneviyesi olan hakikat-i Muhammediye (*aleyhissalâtü vesselâm*), istikbalde bir şecere-i tûbâ-yı cennet hükmünde olacağını

¹ Bkz.: Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân* 16; Dârimî, *Fezâilü'l-Kur'ân* 1; İbni Ebî Şeybe, *Musannef* 6/118.

Cin ve ins: Cinler ve insanlar.

Defter-i a'mâl: Amel defteri.

Hasene: İyilik, sevap

Huruf: Harfler.

İhtiyac-ı fitrî: Tabî ihtiyaç.

İstidat: Kabiliyet, yetenek.

Kıraat-ı Kur'ân: Kur'ân okuma.

Şahsiyet-i mâneviye: Hükmî şahsiyet

Sulehâ-yı ümmet: Dindar Müslümanlar.

Şecere-i tûbâ-yı cennet: Cennette uçsuz bucaksız bir bü-yüklüğe sahip tûbâ ağacı.

Zihayat: Canlı varlık.

Allâmü'l-guyûb bilmiş ve görmüş.. ve o makama göre Kur'ân'ında o azîm ehemmiyeti vermiş.. ve fermanında O'na tebaiyeti ve sünnet-i seniyyesine ittibâ ile şefaatine mazhariyeti, en ehemmiyetli bir mesele-i insaniye göstermiş.¹ Ve o haşmetli şecere-i tûbânın bir çekirdeği olan şahsiyet-i beşeriyetini ve bidayetteki vaziyet-i insaniyesini arasına nazara almasıdır.

İşte Kur'ân'ın tekrar edilen hakikatleri bu kıymette olduğundan, tekrarâtında kuvvetli ve geniş bir mu'cize-i mâneviye bulunmasına fitrat-ı selime şehâdet eder. Meğer maddiyyûnluk tâunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan hastalığına mübtelâ ola!..

¹ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/31.

Allâmü'l-guyûb: Gaybe ait her şeyi en iyi bilen Allah.

Bidayet: Başlangıç.

Fitrat-ı selime: Sağlam, bozulmamış fitrat.

Haşmet: İhtişam.

İttibâ: Tâbi olma, arkasından gitme, itaat etme.

Maddiyyûn: Yaratıcıyı inkâr eden materyalistler.

Maraz-ı kalb: Kalb hastalığı, mânevî hastalık.

Mazhariyet: Nâil olma, şereflenme.

Mesele-i insaniye: İnsanlığın

problemi.

Mu'cize-i mâneviye: Mânevî bir mûcize.

Mübtela olma: Tutulma.

Sünnet-i seniyye: Peygamber Efendimizin (s.a.s.) üstün söz, hal, davranış ve buyrukları.

Şahsiyet-i beşeriye: İnsanlığın şahsiyeti.

Şefaât: Af için vesile olmak.

Tâun: Veba hastalığı.

Tebaiyet: Tâbi olma, uyma.

Vaziyet-i insaniye: İnsanların durumu.

قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ
وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ¹

kâidesine dâhil olur.

¹ “Bazen insan, gözünün iltihaplı olması sebebiyle güneşin ışığını inkâr ettiği gibi ağızdaki bir hastalıktan dolayı da suyun tadını inkâr edebilir.” (Busayrî, *Kasîdetü'l-bürde* 104. beyit)

Bu Onuncu Meseleye Bir Hâtime Olarak İki Hâşiye

Birincisi

Bundan on iki sene evvel^(Hâşiye) işittim ki; en dehşetli ve muannid bir zındık, Kur'ân'a karşı sû-i kasdını tercümesiyle yapmaya başlamış ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, ta ne mal olduğu bilinsin." Yani, 'lüzumsuz tekrarâtı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun' diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat Risale-i Nur'un cerhedilmez hüccetleri kat'î isbat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi kabil değil.. ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez.. ve her bir harfi, on adetten bine kadar sevap veren²

Hâşiye: Bu risalenin te'lifinden.

² Bkz.: Kadir Sûresi, 97/3; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/103; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 4/6; İbni Ebî Şeybe, *Musannef* 7/202.

Cerh etme: Çürütme, yaralama.

Hüccet: Delil.

Lisan-ı arabî: Arapça.

Lisan-ı nahvî: Kendine has, çok zengin gramer yapısına sahip dil.

Meziyet: Üstün vasıf.

Muannid: İnatçı.

Nükte: Bir söz veya ibâreden husûsi bir dikkatle çıkarılan gizli mana

Sû-i kasd: Kötü niyet.

kelimât-ı Kur'âniye'nin mu'cizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerini, beşerin âdi ve cüz'î tercümeleri tutamaz.. onun yerinde câmilerde okunmaz diye Risale-i Nur, her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akîm bıraktı.

Fakat o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ân güneşini üflemeyle söndürmeye ahmak çocuklar gibi ahmakâne ve divânecesine çalışmaları sebebiyle bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı, tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakikat-i hâli bilmiyorum.

İkinci Hâşiye

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Otel'i'nin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-yı zikir tarzında gayet latîf, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla cezbedârâne ve cazibekârâne hareketle raksları, kardeşlerimin mufâratlarından ve yalnız kaldığımdan hüznü ve gamlı kalbime iliş-

Âdi: Bayağı, sıradan, normal.

Ahmakâne: Ahmakçasına.

Akîm: Neticesiz, kısır.

Cazibekârâne: Çekici, sevimli.

Cemiyetli: Kapsamlı, şümûllü.

Cezbedârâne: Cezbeye tutulmuş gibi.

Cüz'î: Kısmî, sınırlı.

Hakikat-i hâl: Şimdiki durum.

Halka-yı zikir: Zikir halkası.

İntişar: Yayılmak, yaygın olmak.

Kelimât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın kelimeleri.

Kesret: Çokluk, sıklık.

Mufarakat: Aynılık.

Raks: Oynama, dans etme.

ti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemâl-i neş'e ile cilvelenen o nâzenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasiyle kâinat dolusu firakların, zevallerin hüznüleri başıma toplandı. Birden hakikat-i Muhammediye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsiz hüznüleri ve gamları, sürûrlara çevirdi. Hatta o nurun, herkes ve her ehl-i iman gibi benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte, o vaziyete temas eden imdat ve tesellisi için Zât-ı Muhammediye'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübârek nâzeninleri vazifesiz, neticesiz, bir mevsimde görünüp hareketleri neş'eden değil; belki, güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düşüklerini göstermekle herkes gibi bendeki aşk-ı bekâ ve hubb-u mehâsin ve şefkat-i cinsiye ve hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece dokundu ki; böyle dünyayı bir

Adem: Yokluk.

Aşk-ı bekâ: Ebedî hayat aşkı.

Cilvelenme: İlâhî isimlerin varlık aynalarında tecelli etmesi, yansıması.

Ebediyen: Sonsuz olarak.

Hubb-u mehâsin: Güzelliklere olan sevgi.

İhsas: Hissettirme.

İhtar: Hatırlatma.

Kemâl-i neş'e: Tam bir sevinçle.

Nazar-ı gaflet: Gafletli, dikkatsiz bakış.

Nâzenin: Cilveli, nazlı, narin.

Sürûr: Sevinç, neşe.

Şefkat-i cinsiye ve hayatiye: İnsanlığa ve hayata mazhar olmakla hissedilen şefkat, merhamet.

Zîhayat: Canlı varlık.

mânevî cehenneme ve aklı bir tâzib âletine çevirdiği sırada, Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın beşere hediye getirdiği nur, perdeyi kaldırdı.. idam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak yerlerinde o kavakların her birinin yaprakları adedince hikmetleri ve mânâları ve –Risale-i Nur'da isbat edildiği gibi– üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var, diye gösterdi.

Birinci kısım, Sâni-i Zülcelâl'in esmâsına bakar. Meselâ, nasıl bir usta harika bir makineyi yapsa herkes, o zâta “mâşallah, bârekâllah” deyip alkışlar. Öyle de o makine dahi, ondan maksut neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı hâliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve her şey böyle bir makinedir, ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım hikmetleri ise, zîhayatın ve zîşuûrun nazarlarına bakar. Onlara şirin bir mütalâagâh, birer kitab-ı mârifet olur. Mânâlarını zîşuûrun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hâfızalarında ve elvâh-ı misâliyyede ve âlem-i gaybın defterlerinde daire-i vücûdda bırakıp sonra

Abes: Boş, fâidesiz, saçma.

Adem: Yokluk.

Elvah-ı misaliye: Mânevî sûret ve modellerin yansıyıp göründükleri misal âlemine ait (mânevî) sayfalar.

Esmâ: İsimler.

Kitab-ı mârifet: Bilgi kitabı.

Kuvve-i hâfıza: Hafıza kuvveti.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, davranışların ifade ettiği anlam.

Maksud: İstenen, arzu edilen.

Mütalâagâh: Okuma, inceleme ve etraflıca düşünme yeri.

Sâni-i Zülcelâl: Her şeyi sanatlı olarak yaradan Ulu Allah.

Tâzib: Azap verme.

Zîşuur: Şuurlu, şuur sahibi varlık.

âlem-i şehâdeti terk eder, âlem-i gayba çekilir. Demek surî bir vücûdu bırakır, mânevî ve gaybî ve ilmî çok vücûdları kazanır.

Evet, madem Allah var ve ilmi, ihata eder; elbette adem, idam, hiçlik, mahv, fena hakikat noktasında ehl-i imanın dünyasında yoktur ve kâfirlerin dünyaları ademle, firakla, hiçlikle, fânîlikle doludur.

İşte bu hakikati, umumun lisanında gezen bu gelen darb-ı mesel ders verip, der: “Kimin için Allah var, ona her şey var ve kimin için yoksa her şey ona yoktur, hiçtir.”¹

Elhâsıl: Nasıl ki iman, ölüm vaktinde insanı idam-ı ebedîden kurtarıyor; öyle de herkesin hususî dünyasını dahi idamdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise hususan küfr-ü mutlak olsa hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle idam edip mânevî cehennem zulmetlerine atar. Hayatının lezzetlerini acı zehir-

¹ Bkz.: Ebu'l-Abbâs el-Mukri', *Nefhu't-tayyib* 4/504.

Adem: Yokluk.

Âlem-i gayb: Beş duyu ile kavranamayan varlıkların ve hâdiselerin âlemi.

Âlem-i şehâdet: Görünen âlem. Duyu organları ile kavranılan varlıkların, gerçeklerin, hâdiselerin âlemi.

Daire-i vücûd: Varlık sahası.

Darb-ı mesel: Atasözü.

Ehl-i iman: İman sahibi kimseler.

Gaybî: Gaybe ait.

İdam-ı ebedî: Ebedî bir yokoluş.

Küfr-ü mutlak: Kesin ve tam bir inkâr.

Mahv: Helâk olma, yok olma.

Sûrî: Görünürde olan.

lere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi âhiretine tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya imana girsinler. Bu dehşetli hasârâtta kurtulsunlar!..

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

Duanıza çok muhtaç ve size çok müştâk kardeşiniz

Said Nursî

¹ “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32)

Hasârât: Zararlar.

Müştak: İstekli, arzulu.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Onuncu Mesele Münasebetiyle Hüsrev'in Üstadına Yazdığı Mektup

Çok Sevgili Üstadım Efendim!

Cenâb-ı Hakk'a hadsiz şükürler olsun! İki aylık iftirak üzüntülerini ve muhaberesizlik ızdıraplarını hafifletiren ve kalblerimize taze hayat bahşeden ve ruhlarımıza yeni, sâfi bir nesim ihdâ eden Kur'ân'ın celâlli ve izzetli, rahmetli ve şefkatli âyetlerindeki tekrarâtın mehâsinini tâdâd eden, hikmet-i tekrarının lüzum ve ehemmiyetini izah eden ve Risale-i Nur'un bir harika müdâfaası olan "Denizli Meyvesinin Onuncu Meselesi" nâmını alan "Emirdağ Çiçeği"ni aldık. Elhak, takdir ve tahsine çok lâyük olan bu çiçeği kokladıkça ruhumuzdaki iştîyak yükseldi. Dokuz aylık hapis sıkıntısına mukabil, Meyve'nin Dokuz Meselesi nasıl beratımıza büyük bir vesile olmakla güzelliğini göstermiş ise Onuncu Meselesi olan çiçeği de Kur'ân'ın îcazlı i'câzındaki harikaları göstermekle o nisbette güzelliğini göstermektedir.

Celâl: Ululuk, yücelik.

İ'câz: Benzerini yapmaktan aciz bırakma, mu'cize olarak yapma.

Îcaz: Oldukça az sözle çok şeyler ifade etme.

İftirak: Ayrılık.

İhdâ etmek: Hediye etmek.

Mehâsin: Güzellikler.

Muhabere: Haberleşme.

Nesim: Hoş, hafif, tatlı hava, rüzgâr.

Tâdâd etmek: Saymak. Teker teker anlatmak.

Tahsin: Güzel bulma, beğenme.

Evet Sevgili Üstadım! Gülün çiçeğindeki fevkalâde letâfet ve güzellik, ağacındaki dikenleri nazara hiç göstermediği gibi bu nurânî çiçek de bize dokuz aylık hapis sınırtısını unutturacak bir şekilde o sıkıntılarımızı da hiç indirmiştir. Mütalâasına doyulmayacak şekilde kaleme alınan ve akılları hayrete sevk eden bu nurânî çiçek, muhtevî olduğu çok güzelliklerinden bilhassa Kur'ân'ın tercümesi suretiyle nazar-ı beşerde âdileştirilmek ihânetine mukabil, o tekrarâtın kıymetini tam göstermekle Kur'ân'ın cihan-değer ulviyetini meydana koymuştur.

Sâliklerinin her asırda fevkalâde bir metânetle sarılma-ları ile ve emir ve nehyine tamamen inkıyad etmeleriyle, gü-ya yeni nâzil olmuş gibi tazeliği isbat edilmiş olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın, bütün asırlarda zâlimlerine karşı şiddetli ve dehşetli ve tekrarlı tehditleri.. ve mazlumlara karşı şefkatli ve rahmetli mükerrer taltifleri.. hususıyla bu asrımıza bakan tehdidâtı içinde zâlimlerine misli görülmemiş bir hâlette sanki fezâ-yı ekberden bir numûneyi

Âdileştirilmek: Basit, sıradan, değersiz hâle getirmek.

Fezâ-yı ekber: Uçsuz bucaksız fezâ, uzay.

İhânet: Hor, hakir görme, küçük duruma düşürme.

İnkıyad etmek: Boyun eğmek, uymak.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan ve ifadesi ile insanları, benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı

Kerim.

Letâfet: İncelik, güzellik, tatlılık.

Metânet: Dayanıklılık, dayanma.

Mükerrer: Defalarca tekrar edilen. Mütâlâa: İnceleme, etüde etme.

Nazar-ı beşer: İnsan bakışı.

Sâlik: Bir yol tutup o yolda giden kimse.

Taltif: İltifat etme, ükâfatlandırma.

Ulviyet: Yücelik.

andıran semâvî bir cehennemle altı-yedi seneden beri mütemâdiyen feryad u figan ettirmesi.. ve keza mazlumlارının bu asırdaki küllî fertleri başında Risale-i Nur talebelerinin bulunması ve hakikaten bu talebeleri de ümem-i sâlifenin enbiyalarına verilen necatlar gibi pek büyük umumî ve hususî necatlara mazhar etmesi.. ve muârizları olan dinsizlerin cehennemî azapla tokatlanmalarını göstermesi.. hem iki güzel ve latîf hâşiyelerle hâtîme verilmek suretiyle çiçeğin tamam edilmesi, bu fakir talebeniz Hüsrev'i o kadar büyük bir sürûrla sonsuz bir şükre sevk etti ki bu güzel çiçeğin verdiği sevinç ve sürûru müddet-i ömrümde hissetmediğimi sevgili üstadıma arzettiğim gibi kardeşlerime de kerrâtla söylemişim.

Cenâb-ı Hak, zayıf ve tahammülsüz omuzlarına pek azametli bâr-ı sakîl tahmil edilen siz sevgili üstadımızdan ebediyen razı olsun. Ve yüklerinizi tahfif etmekle yüzlerinizi ebede kadar güldürsün, âmin!

Evet Sevgili Üstadım! Biz Allah'tan, Kur'ân'dan, Habib-i Zîşan'dan ve Risale-i Nur'dan ve Kur'ân dellâli

Bâr-ı sakîl: Ağır yük.

Habîb-i Zîşan: Yüce Sevgili, Şanlı Peygamber (s.a.s.).

Hâtîme vermek: Son vermek.

Latîf: Hoş, güzel.

Muâriz: Karşı çıkan, muhalif.

Mütemâdiyen: Devamlı, süre-

li olarak.

Necat: Kurtuluş.

Tahfif etmek: Hafifletmek.

Tahmil etmek: Yükleme, taşıtmak.

Ümem-i sâlife: Daha önce yaşamış ümmetler.

siz sevgili üstadımızdan ebediyen razıyız ve intisabımızdan hiçbir cihetle pişmanlığımız yok. Hem kalbimizde zerre kadar kötülük etmek için niyet yok. Biz ancak Allah'ı ve rızasını istiyoruz. Gün geçtikçe, rızası içinde, Cenâb-ı Hakk'a vuslat iştisablarını kalbimizde tefsif ediyoruz. Bilâ-istisna bize fenalık edenleri Cenâb-ı Hakk'a terk etmekle affetmek.. ve bilâkis bize zulmeden o zâlimler de dâhil olduğu hâlde, herkese iyilik etmek, Risale-i Nur talebelerinin kalblerine yerleşen bir şiâr-ı İslâm olduğunu, biz istemeyerek ilân eden Hazreti Allah'a hadsiz, hudutsuz şükürler ediyoruz.

Çok kusurlu talebeniz

Hüsrev*

Bilâ-istisna: İstisnasız.

İntisab: Bağlanma, bağlılık.

Şiâr-ı İslâm: İslâm'a has özellik,

alâmet.

Teksif etmek: Yoğunlaştırmak, bir yere sıkıştırıp toplamak.

On Birinci Mesele

Meyve'nin On Birinci Meselesi'nin başı, bir meyvesi cennet ve biri saadet-i ebediye ve biri rû'yetullah olan iman şecere-i kudsiyesinin hadsiz, küllî ve cüz'î meyvelerinden yüzer numûneleri Risale-i Nur'da beyan ve hüccetlerle isbat edildiğinden, izahını "Sirâcü'n-Nur"a havale edip küllî erkânının değil, belki cüz'î ve cüzlerin cüz'î ve hususî meyvelerinden birkaç numûne beyan edilecek.

Birisi: Bir gün bir duada "Yâ Rabbî! Cebrail, Mikail, İsrail, Azrail hürmetlerine ve şefaathlerine, beni cin ve insin şerlerinden muhafaza eyle!"¹ meâlinde duayı dediğim zaman, herkesi titreten ve dehşet veren Azrail nâmını zik-

¹ Bkz.: Müslim, *Müsâfirîn* 200; Tirmizî, *Deavât* 31; Ebû Dâvûd, *Salât* 118, 119. Ayrıca melâikenin de şefaath edebileceğine dair bkz.: Nesâî, *Tatbîk* 81; İbni Hibbân, *Sahîh* 16/380.

Cüz'î: Bütünü ifade eden küçük parça.

Hüccet: Delil.

Küllî erkân: Genel, ana esaslar.

Küllî: Genele, bütüne ait.

Rû'yetullah: Cennet ehlinin Cenâb-ı Hakk'ın cemâlini görmesi.

Saadet-i ebediye: Ebedi, sonsuz mutluluk, cennet hayatı.

Sirâcü'n-Nur: "Nur kandili, lambası" anlamında muhterem müellifin, Nur Risaleleri'ne verdiği diğer bir ad.

Şecere-i kudsiye: Mukaddes ağaç.

rettiğim vakit, gayet tatlı ve tesellidâr ve sevimli bir hâlet hissettim, “elhamdülillâh” dedim. Azrail’i cidden sevmeye başladım. Melâikeye iman rûknünün bu cüz’î ferdinin pek çok meyvelerinden yalnız bir cüz’î meyvesine gayet kısa bir işaret ederiz.

Birisi: İnsanın en kıymetli ve üstünde titrediği malı, onun ruhudur. Onu zâyî olmaktan ve fenâdan ve başıboşluktan muhafaza etmek için kuvvetli ve emin bir ele teslimin derin bir sevinç verdiğini kat’î hissettim. Ve insanın amelini yazan melekler hatırıma geldi; baktım, aynen bu meyve gibi çok tatlı meyveleri var.

Birisi: Her insan, kıymetli bir sözünü ve fiilini bâkîleş-tirmek için iştîyakla kitâbet ve şîir, hatta sinema ile hıfzına çalışır. Hususan, o fiillerin cennette bâkî meyveleri bulunsa daha ziyade merak eder. “Kirâmen kâtibîn”¹ insanın omuzlarında durup onları ebedî manzaralarda göstermek ve sahiplerine dâimî mükâfat kazandırmak, o kadar bana şirin geldi ki tarif edemem.

Sonra ehl-i dünyanın, beni hayat-ı içtimaiyedeki her şeyden tecrit etmek içinde bütün kitaplarımdan ve dost-

¹ Kirâmen kâtibîn melekleriyle ilgili bazı âyet ve hadisler için bkz.: Kaf Sûresi, 50/17-18; İnfitâr Sûresi, 82/10-12. Tirmizî, *İman* 17; İbni Mâce, *Zühd* 35; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 2/213.

Hâlet: Hâl, durum.

Hayat-ı içtimaiye: Toplum hayatı.

Kirâmen kâtibîn: İnsanın iki tarafında bulunup, sevapları ve gü-

nahları yazan meleklerin adı.

Kitâbet: Yazı, nesir.

Tecrid etmek: Ayırmak, yalnız bırakmak.

larımdan ve hizmetçilerimden ve teselli verici işlerden ayrı düşürmeleriyle beraber, gurbet vahşeti beni sıkarken ve boş dünya başıma yıkılırken, melâikeye imanın pek çok meyvelerinden birisi imdadıma geldi; kâinatımı ve dünyamı şenlendirdi, melekler ve ruhanîlerle doldurdu, âlemimi sevinçle güldürdü. Ve ehl-i dalâletin dünyaları vahşet ve boşluk ve karanlıkla ağladıklarını gösterdi.

Hayalim bu meyvenin lezzetiyle mesrûr iken, umum peygamberlere imanın pek çok meyvelerinden buna benzer birtek meyvesini aldı, tattı. Birden, bütün geçmiş zamanlardaki enbiyalarla yaşamış gibi onlara imanım ve tasdikim, o zamanları ışıkladırdı.. ve imanımı küllî yapıp genişlendirdi.. ve Âhırzaman Peygamberi'mizin imana ait olan davalarına binler imza bastırdı, şeytanları susturdu.

Birden “Hikmetü'l-İstiâze Lem'ası”nda kat'î cevabı bulunan bir suâl kalbime geldi ki: “Bu meyveler gibi hadsiz tatlı semereler ve faydalar ve hasenâtın gayet güzel neticeleri ve menfaatleri ve Erhamü'r-râhimîn'in gayet

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan ayrılanlar, sapık ve kâfirler.

Enbiya: Peygamberler (s.a.s.).

Erhamü'r-râhimîn: Merhametlilerin en merhametlisi Cenâb-ı Hak.

Fenâ: Bitme, tükenme, yok olma.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

Hikmetü'l-İstiâze Lem'a'sı: Şey-

tanın şerrinden Allah'a sığınmanın hikmetlerinin, sırlarının izah edildiği 13. Lem'a.

Küllî: Şümüllü, kapsamlı.

Melâike: Melekler.

Mesrur: Sevinçli, mutlu.

Ruhanî: Vücudu maddi olmayan, ruh sahibi varlık.

merhametkârâne tevfikleri ve inâyetleri ehl-i hidayete yardım edip kuvvet verdikleri hâlde; ehl-i dalâlet, neden çok defa galebe eder ve bazen yirmisi, yüz tane ehl-i hidayeti perişan eder?” diye, mânen benden soruldu. Ve bu tefekkür içinde, şeytanın gayet zayıf desiselerine karşı Kur’ân’ın büyük tahşidâtı ve melâikeleri ve Cenâb-ı Hakk’ın yardımını ehl-i imana göndermesi hatıra geldi. Risale-i Nur’un onun hikmetini kat’î hüccetlerle izahına binâen, o suâlin cevabına gayet kısa bir işaret ederiz:

Evet, bazen serseri ve gizli, muzır bir adamın bir saraya ateş atmaya çalışması yüzünden, yüzer adamın yapması gibi; yüzer adamın muhafazası ile ve bazen devlete ve padişaha iltica ile o sarayın vücûdu devam edebilir. Çünkü onun vücûdu, bütün şerâitin ve erkânın ve esbabin vücûduyla olabilir. Fakat onun ademi ve harap olması birtek şartın ademiyle vâki ve bir serserinin bir kibritiyle yanıp mahvolduğu gibi; ins ve cin şeytanları, az bir fiil ile büyük tahribat ve dehşetli mânevî yangınlar yaparlar.

Evet, bütün fenâlıklar ve günahlar ve şerhlerin mâyesi

Adem: Yokluk, yok olma.

Desise: Hile, oyun.

Ehl-i dalâlet: Doğru yoldan ayrılanlar, sapık ve kâfirler.

Ehl-i hidayet: Doğru yolda olanlar.

Ehl-i iman: İnananlar, müminler.

Erkân: Esaslar, temeller.

Esbap: Sebepler.

Galebe etmek: Yenmek, galip gelmek.

Înâyet: Cenâb-ı Hakk’ın yardımı.

Şerâit: Şartlar.

Tahşidât: Bir konu üzerinde çok durma, sık sık aynı şeyi hatırlatma.

Tevfik: Allah’ın muvaffak etmesi.

ve esasları ademdir, tahriptir. Sureten vücûdun altında, adem ve bozmak saklıdır. İşte cinnî ve insî şeytanlar ve şerirler bu noktaya istinaden gayet zayıf bir kuvvetle¹ hadsiz bir kuvvete karşı dayanıp, ehl-i hak ve hakikati Cenâb-ı Hakk'ın dergâhına ilticaya ve kaçmaya her vakit mecbur ettiğinden; Kur'ân, onları himâye için büyük tahşidât yapar. Doksan dokuz esmâ-yı ilâhiyeyi onların ellerine verir. O düşmanlara karşı sebat etmelerine çok şiddetli emirler verir.²

Bu cevaptan birden, pek büyük bir hakikatin ucu ve azametli, dehşetli bir meselenin esası göründü, şöyle ki:

Nasıl ki cennet, bütün vücûd âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyâne sümbüllendiriyor; öyle de cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elîm neticelerini göstermek için o adem mahsulâtlarını kavuruyor ve o dehşetli cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde âlem-i vücûd kâinatını âlem-i adem pisliklerinden te-

¹ Bkz.: Nisâ Sûresi, 4/76, 120; İbrahim Sûresi, 14/22; Mücadile Sûresi, 58/10.

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/168; Âl-i İmran Sûresi, 3/175; Nisâ Sûresi, 4/76, 120; A'râf Sûresi, 7/22; ...

Âlem-i vücûd: Varlık âlemi.

Bâkiyâne: Ebedi, kalıcı bir şekilde.

Ehl-i hak ve hakikat: Daima hak

ve hakikat peşinde olanlar.

Esmâ-yı ilâhiye: Allah'ın güzel isimleri.

Himâye: Koruma, gözetme.

mizlettiriyor. Bu dehşetli meselenin şimdilik kapısını açmayacağız. İnşallah sonra izah edilecek.

- Hem meleklerle iman meyvesinden bir cüz'ü ve Münker ve Nekir'e¹ ait bir numûnesi şudur:

Herkes gibi ben dahi muhakkak gireceğim diye, mezarıma hayalen girdim. Ve kabirde yalnız, kimsesiz, karanlık, soğuk, dar bir haps-i münferitte bir tecrid-i mutlak içindeki tevahhuş ve me'yûsiyetten tedehhüş ederken, birden Münker ve Nekir tâifesinden iki mübârek arkadaş çıkıp geldiler. Benimle münâzaraya başladılar. Kalbim ve kabrim genişlediler, nurlandılar, hararetlendiler. Âlem-i erva-ha pencereler açıldı. Ben de şimdi hayalen ve istikbalde hakikaten göreceğim o vaziyete bütün canımla sevindim ve şükrettim.

Sarf ve Nahiv İlmi'ni okuyan bir medrese talebesinin vefat edip, kabirde Münker ve Nekir'in مَنْ رُبُّكَ (Senin

¹ Bkz.: Tirmizî, *Cenâiz* 70; İbni Hibbân, *Sahîh* 7/386. Ayrıca bkz.: Buhârî, *Cenâiz* 87; Müslim, *Cennet* 70.

Âlem-i adem: Adem âlemi.

Âlem-i ervah: Ruhlar âlemi.

Haps-i münferit: Tek kişilik hücre hapsi.

Me'yûsiyet: Ümitsizlik.

Münazara: Karşılıklı konuşma.

Münker ve Nekir: Kabirdeki sor-gu melekleri.

Sarf ve Nahiv: Arap dil bilgisi, grameri.

Tecrid-i mutlak: Tek başına, tamamen yalnız bırakılma, insanlardan soyutlanma.

Tedehhüş: Dehşete düşme, ürperme.

Tevahhuş: Ürkme, korkma.

Rabbin kimdir?) diye suallerine karşı, kendini medrese-
de zannedip Nahiv İlmi ile cevap vererek; مُبْتَدَأْ mübtedâdır,
كَشْفُ onun haberidir. Müşkül bir meseleyi benden soru-
nuz, bu kolaydır.” diyerek hem o melâikeleri, hem ha-
zır ruhları, hem o vâkıayı müşâhede eden orada bulunan
bir keşfü'l-kubur velisini güldürdü ve rahmet-i ilâhiyeyi te-
bessüme getirdi. Azaptan kurtulduğu gibi, Risale-i Nur'un
bir şehit kahramanı olan merhum Hâfız Ali*, hapiste
Meyve Risalesi'ni kemâl-i aşkla yazarken ve okurken ve-
fat edip kabirde melâike-i suale mahkemedeki gibi Meyve
Hakikatleri ile cevap verdiği misillü; ben de ve Risale-i Nur
şâkirtleri de o suallere karşı Risale-i Nur'un parlak ve kuv-
vetli hüccetleriyle istikbalde hakikaten ve şimdi mânen ce-
vap verip onları tasdiğe ve tahsine ve tebriğe sevk edecek-
ler, inşallah.

• Hem meleklerle imanın saadet-i dünyeviyeye medar,
cüz'î bir numûnesi şudur ki:

İlmihâlden iman dersini alan bir masum çocuğun, ya-
nında ağlayan ve masum bir kardeşinin vefatı için vâveylâ
eden diğer bir çocuğa: “Ağlama, şükreyle! Senin karde-

Kemâl-i aşk: Çok büyük bir aşk
ve şevk.

Keşfü'l-kubur velisi: Kabirde ya-
tan kişilerin halinden haberdar
olan kimse, Allah dostu.

Medâr: Dâir.

Melâike-i sual: Sorgu melekleri.

Mübtedâ-haber: Özne-yüklem.

Müşkil: Zor, çetin.

Saadet-i dünyeviye: Ebedi, son-
suz mutluluk, cennet hayatı.

Tahsin: Güzel bulma, beğenme.

Vâveylâ: Çığlık, feryat.

şin meleklerle beraber cennete gitti. Orada gezer. Bizden daha iyi keyfedecek, melekler gibi uçacak. Her yeri seyredebilir.”¹ deyip, feryat edenin ağlamasını tebessüme ve sevince çevirmesidir.

Ben de aynen bu ağlayan çocuk gibi, bu hazin kışta ve elîm bir vaziyetimde gayet elîm iki vefat haberini aldım. Biri, hem âlî mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur’un hakikatlerini neşreden, biraderzadem merhum Fuad. İkincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden âlime, Hanım nâmındaki merhume hemşirem. Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesi’nde yazılan merhum Abdurrahman’ın* vefatı gibi beni ağlatırken; imanın nuruyla o masum Fuad, o sâliha hanım, insanlar yerinde meleklerle, hurilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını mânen, kalben gördüm. O şiddetli hüznün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onları, hem Fuad’ın pederi kardeşim Abdülmecid’i*, hem kendimi tebrik ederek Erhamü’r-râhimîn’e teşekkür ettim. Bu iki merhuma rahmet duası niyetiyle buraya yazıldı, kaydedildi.

¹ Bkz.: İbni Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’ân* 4/83; Hennâd, *Zühd* 1/221. Ayrıca, müminlerin çocuklarının cennette çok rahat bir durumda olacaklarına dair bkz.: Buhârî, *Cenâiz* 92, Edeb 109; Müslim, *Birr* 154

Risale-i Nur'daki bütün mizanlar ve muvâzeneler, imanın saadet-i dünyeviye ve uhreviye medar meyvelerini beyan ederler. Ve o küllî ve büyük meyveler, bu dünyada gösterdikleri saadet-i hayatiye ve lezzet-i ömür cihetiyle her müminin imanı ona bir saadet-i ebediyeyi kazandıracak, belki sümbül verecek ve o surette inkişaf edecek, diye haber verirler. Ve o küllî ve pek çok meyvelerinden beş meyvesi, meyve-i miraç olarak Otuz Birinci Söz'ün âhırinde ve beş meyvesi Yirmi Dördüncü Söz'ün Beşinci Dal'ında numûne olarak yazılmış.

Erkân-ı imaniyenin her birinin ayrı ayrı pek çok, belki hadsiz meyveleri olduğu gibi; mecmûunun birden çok meyvelerinden bir meyvesi, koca cennet ve biri de saadet-i ebediye ve biri de belki en tatlısı da rû'yet-i ilâhiyedir, diye başta demiştik. Ve Otuz İkinci Söz'ün âhırindeki muvâzenede, imanın saadet-i dâreyne medar bir kısım semereleri güzel izah edilmiş.

İman-ı bi'l-kader rûknünün kıymettar meyveleri bu dünyada bulunduğuna bir delil, umum lisanında

Erkân-ı imaniye: İman esasları, şartları.

İman-ı bi'l-kader: Kader inancı.

İnkişâf: Gelişme, ilerleme.

Mecmû: Bütün, tamam.

Mizan: Ölçü.

Muvazene: Kıyas, karşılaştırma.

Rû'yet-i ilâhiye: Cennet ehlinin -keyfiyeti bizce meçhul- Cenâb-ı Hakk'ın cemâlini görmesi.

Saadet-i dâreyn: Dünya ve ahiret mutluluğu.

¹ الدَّرْ مِنْ أَمْنٍ بِالْقَدَرِ أَمِنْ مِنَ الدَّرْ darb-ı mesel olmuştur. Yani, “Kadere iman eden, gamlardan kurtulur.” Risale-i Kader’in âhirinde güzel bir temsil ile iki adamın şahane bir sarayın bahçesine girmesiyle, bir küllî meyvesi beyan edilmiş. Hatta ben kendi hayatımda binler tecrübelerimle gördüm ve bildim ki; *kadere iman olmazsa hayat-ı dünyeviye saadeti mahvolur*. Elîm musibetlerde, ne vakit kadere iman cihetine bakardım; musibet gayet hafifleşiyor görüyordum. Ve kadere iman etmeyen nasıl yaşayabilir diye hayret ederdim.

• Melâikeye iman rüknünün küllî meyvelerinden birisine, Yirmi İkinci Söz’ün İkinci Makamı’nda şöyle işaret edilmiş ki; Azrail (*aleyhisselâm*) Cenâb-ı Hakk’a münâcât edip demiş:

– “Kabz-ı ervah vazifesinde senin ibâdın benden küsecekler, şekvâ edecekler.”

Ona cevaben denilmiş:

– “Senin vazifene hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım; ta ibâdımın şekvâları onlara gitsin, sana gelmesin.”

¹ Bkz.: Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb* 1/187; Deylemî, *Müsned* 1/113; Münâvî, *Feyzu’l-kadîr* 3/187.

Darb-ı mesel: Atasözü.

çıkartılması.

İbâd: Kullar.

Şekvâ: Şikâyet.

Kabz-ı ervah: Ruhların bedenden

Aynen bu perdeler gibi Azrail (*aleyhisselâm*)'ın vazifesi de bir perdedir. Ta haksız şekvâlar Cenâb-ı Hakk'a gitmesin. Çünkü ölümdaki hikmet ve rahmet ve güzellik ve maslahat cihetini herkes göremez. Zâhire bakıp itiraz eder, şekvâya başlar. İşte bu haksız şekvâlar Rahîm-i Mutlak'a gitmemek hikmetiyle Azrail (*aleyhisselâm*) perde olmuş. Aynen bunun gibi bütün meleklerin, belki bütün esbab-ı zâhiriye'nin vazifeleri, izzet-i rubûbiyetin perdeleridir. Ta güzellikleri görünmeyen ve hikmetleri bilinmeyen şeylerde kudret-i ilâhiye'nin izzeti ve kudsiyeti ve rahmetinin ihatası muhafaza edilsin.. itiraza he-def olmasın.. ve hasis ve ehemmiyetsiz ve merhametsiz şeyler ile kudretin mübâşeret-i nazar-ı zâhirîde- görünmesin.

Yoksa hiçbir sebebin hakikî tesiri ve îcâda hiç kabiliyeti olmadığı, her şeyde tevhid sikkeleri kat'î gösterdiğini Risale-i Nur, hadsiz delilleriyle isbat etmiş.

Halketmek, îcad etmek O'na mahsustur. Esbap,

Esbâb-ı zâhiriye: Görünen, dış sebepler.

Esbap: Sebepler.

Halketmek: Yaratmak.

Hasis: Değersiz, çirkin.

İcad etmek: Var etmek, vücuda getirmek.

İzzet-i rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk'ın üstün idare ve eşsiz terbiyesinin yüceliği, izzeti.

Kudsiyet: Mukaddeslik, kutsallık, kususuzluk.

Mübâşeret: Temas, doğrudan doğruya ilişkili olma.

Nazar-ı zahiri: Zahirî bakış, ilk, sathî bakış.

Rahîm-i Mutlak: Sonsuz ve sınırsız şefkat ve merhamet sahibi Hz. Allah.

yalnız bir perdedir. Melâike gibi zîşuur olanların, yalnız cüz-i ihtiyârıyla cüz'î, îcadsız, kesb denilen bir nevi hizmet-i fıtriye ve amelî bir nevi ubûdiyetten başka elerinde yoktur.

Evet, izzet ve azamet isterler ki; esbap, perdedâr-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve ehadiyet isterler ki; esbap, ellerini çeksinsinler tesir-i hakikîden...

İşte, nasıl ki melekler ve umûr-u hayriyede ve vücûdiyede istihdam edilen zâhirî sebepler, güzellikleri görünmeyen ve bilinmeyen şeylerde kudret-i rabbâniyeyi kusurdan, zulümden muhafaza edip takdis ve tesbih-i ilâhî-

Amelî: Fiilî, tatbikî, uygulamalı.

Azamet: Cenâb-ı Hakk'ın büyük-lüğü.

Cüz-i ihtiyâr: Zayıf, küçücük irade, tercih gücü.

Cüz'î: Küçük, az.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her varlığa özel, ayrı şekilde tecelli eden birliği.

Hizmet-i fıtriye: Tabîi vazife, hizmet.

İstihdam: Çalıştırma, görevlendirme, hizmet ettirme.

İzzet: Cenâb-ı Hakk'ın bütün yüceliklerin, şereflerin mutlak sahibi ve yaratıcısı olduğunu ifade eden sıfatı.

Kesb: Çalışma, çaba, emek.

Kudret-i rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın bütün bir varlığı kuşatan eşsiz kudreti.

Perdedâr-ı dest-i kudret: İlâhî kudrete perde olan, kudretin önünde kendini gösteren.

Takdis ve tesbih-i ilâhî: Cenâb-ı Hakk'ın her hususta kusursuz, noksansız olduğunu ifade ve ilan etme.

Tesir-i hakikî: Gerçek, asıl etki.

Tevhid: Cenâb-ı Hakk'ın birliği. Eşyadaki genel ve umumi birlik tecellisi, vâhidîyet.

Umûr-u hayriye ve vücûdiye: Bir hayrın, bir var oluşun, olumlu bir neticenin meydana gelmesine sebep olan işler.

Zîşuur: Akıl, şuur sahibi.

de birer vesiledirler. Aynen öyle de, cinnî ve insî şeytanlar ve muzır maddelerin umûr-u şerriyede ve ademiyyede istîmalleri dahi, yine kudret-i sübhâniyeyi gadirden ve haksız itirazlardan ve şekvâlara hedef olmaktan kurtarmak ile takdis ve tesbihat-ı rabbâniyeye ve kâinattaki bütün kusurattan müberra ve münezzehiyetine hizmet ediyorlar.

Çünkü bütün kusurlar, ademden ve kabiliyetsizlikten ve tahripten ve vazife yapmamaktan –ki birer ademdirler– ve vücûdu olmayan ademî fiillerden geliyor. Bu şeytanî ve şerli perdeler, o kusurâta merci olup itiraz ve şekvâları, bilistihkak kendilerine alarak Cenâb-ı Hakk'ın takdisine vesile oluyorlar.

Zaten şerli ve ademî ve tahripçi işlerde kuvvet ve iktidar lâzım değil; az bir fiil ve cüz'î bir kuvvet, belki vazifesini yapmamak ile bazen büyük ademler ve bozmaklar oluyor. O şerir fâiller, muktedir zannedilirler. Hâlbuki ademden başka hiç tesirleri ve cüz'î bir kesbden hariç bir kuvvetleri yoktur. Fakat o şerler ademden geldiklerinden, o

Bilistihkak: Hak ederek.

Cinnî ve insî şeytan: Cinlerden ve insanlardan şeytanlık yapanlar.

Gadir: Zülüm, haksızlık.

İstîmâl: Kullanma.

Kudret-i sübhâniye: Cenâb-ı Hakk'ın kusursuz, yüce kudreti.

Muktedir: İşe gücü yeten, iktida-

rı olan.

Müberrâ ve münezzehiyet:

Temiz, beri, uzak olmak.

Şerir: Şerli, şirret.

Umûr-u şerriye ve ademiye:

Şerre, olumsuzluğa veya bir olumsuz durumun yok olmasına sebep olan işler.

şerirler hakikî fâildirler. Bilistihkak, eğer zîşuur ise ceza-yı çekerler. Demek seyyiâtta o fenâlar fâildirler; fakat haseneler ve hayırlarda ve amel-i sâlihte vücûd olmasından o iyiler, hakikî fâil ve müessir değiller. Belki kâbildirler, feyz-i ilâhîyi kabul ederler ve mükâfatları dahi sırf bir fazl-ı ilâhîdir diye Kur'ân-ı Hakîm, مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ, سُبْحَانَ اللَّهِ.. ve bütün adem âlemleri³ سُبْحَانَ اللَّهِ.. ve bütün adem âlemleri² derken.. ve ihatalı bir kanun-u mübâreze ile melekler şeytanlarla ve hayırlar şerlerle; ta kalbin etrafındaki ilham, vesvese ile mücadele ederken; birden meleklerle imanın bir meyvesi tecellî eder, meseleyi halledip karanlık kâinatı ışıklandırır. اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ⁴

Elhâsıl: Vücûd kâinatlari ve hadsiz adem âlemleri

birbirleriyle çarpışırken.. ve cennet ve cehennem gibi meyveler verirken.. ve bütün vücûd âlemleri² سُبْحَانَ اللَّهِ.. ve bütün adem âlemleri³ سُبْحَانَ اللَّهِ.. derken.. ve ihatalı bir kanun-u mübâreze ile melekler şeytanlarla ve hayırlar şerlerle; ta kalbin etrafındaki ilham, vesvese ile mücadele ederken; birden meleklerle imanın bir meyvesi tecellî eder, meseleyi halledip karanlık kâinatı ışıklandırır. اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ⁴

¹ “Sana gelen her iyilik Allah’tandır. Başına gelen her fenalık ise nefsendir.” (Nisâ Sûresi, 4/79)

² Bütün hamdler, övgüler Allah’adır.

³ Allah bütün eksikliklerden münezzehtir.

⁴ “Allah göklerin ve yerin nûrudur.” (Nûr Sûresi, 24/35).

Amel-i sâlih: İslâm’ın güzel ve faydalı gördüğü her türlü iş, fiil.

Fazl-ı ilâhî: Allah’ın lütfu, ihsanı.

Feyz-i ilâhî: İlâhî ihsan, bereket.

Hasene: Sevap, iyilik.

İhâta: İçine alma, kapsama,

kuşatma.

Kabil: Alıcı, sadece almaya elverişli yaratılan.

Kanun-u mübâreze: Mücadele kanunu.

Seyyiât: Günahlar, kötülükler.

âyetinin envârından bir nurunu bize gösterir ve bu meyvenin ne kadar tatlı olduğunu tattırır.

• İkinci bir küllî meyvesine “Yirmi Dördüncü” ve “elif”ler kerametini gösteren “Yirmi Dokuzuncu Söz”ler, işaret edip parlak bir surette meleklerin vücûdunu ve vazifesini isbat etmişler:

Evet kâinatın her tarafında, cüz’î ve küllî her şeyde, her nevide, kendini tanıttırmak ve sevdirmek içinde merhametkârâne bir haşmet-i rubûbiyet; elbette o haşmette, o merhamete, o tanıttırmaya, o sevdirmeye karşı şükür ve takdis içinde bir geniş ve ihatalı ve şuurkârâne bir ubûdiyetle mukabele etmesi lâzım ve kat’îdir. Ve şuursuz cemâdât ve erkân-ı azîme-i kâinat hesabına o vazifeyi, ancak hadsiz melekler görebilir.. ve o saltanat-ı rubûbiyetin, her tarafta; serâda, Süreyya’da, zeminin temelinde, dışında hakîmâne ve haşmetkârâne icraatını onlar temsil edebilirler.

Cemâdât: Cansız varlıklar.

Envâr: Nurlar.

Erkân-ı azîme-i kâinat:

Kâinattaki büyük önemli varlıklar.

Hakîmâne: Hikmetlice, yerli yerince.

Haşmet-i rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk’ın hâkimiyet ve idaresindeki ihtişam, büyüklük.

Haşmetkârâne: Cenâb-ı Hakk’ın büyüklüğünü, yüceliğini gösterir

bir tarzda.

Küllî: Şümullü, kapsamlı.

Saltanat-ı rubûbiyet: Cenâb-ı Hakk’ın kâinâtı kuşatan hâkimiyeti, yönetimi.

Serâda Süreyya’da..: “Yerde ve gökte..” anlamında kullanılan bir deyim.

Şuurkârâne: Şuurlu bir şekilde.

Ubûdiyet: Kulluk.

Meselâ felsefenin ruhsuz kanunlarının pek karanlık ve vahşetli gösterdikleri hilkat-i arziye ve vaziyet-i fitriyesini, bu meyve ile nurlu, ünsiyetli bir tarzda “Sevr” ve “Hût” namlarındaki iki meleğin¹ omuzlarında, yani nezaretlerinde.. ve cennetten getirilen ve fânî küre-i arzın bâkî bir temel taşı olmak, yani ileride bâkî cennete bir kısmını devretmeye bir işaret için “Sahret” nâmında uhrevî bir madde, bir hakikat gönderilip Sevr ve Hût meleklerine bir nokta-yı istinad edilmiş diye, Benî İsrail’in eski peygamberlerinden rivâyet var ve İbni Abbas’tan* dahi mervîdir.² Maatteessüf bu kudsî mânâ, mürûr-u zamanla bu teşbih, avâmın nazarında hakikat telâkki edilmekle aklın haricinde bir suret almış. Madem melekler havada gezdikleri gibi toprakta ve

¹ “Sevr” ve “Hût” hakkındaki rivâyetler için bkz.: Taberî, *Câmiu’l-beyân* 1/153, 194, 21/72; Hâkim, *Müstedrek* 4/636; İbni Abdilberr, *et-Temhîd* 4/9; Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid* 8/131 (Bezzar’dan naklen).

² Bkz.: Hâkim, *Müstedrek* 4/636; Taberî, *Târîhu’l-ümem ve’l-mülûk* 1/40; Ebu’s-Şeyh, *el-Azame* 4/1383, 1384, 1400, 1403. Ayrıca “sahret” maddesinin cennetten getirildiğine dair bkz.: İbni Mâce, *tıb* 8; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 5/31, 65; Hâkim, *Müstedrek* 4/133, 134, 226.

Avâm: Genel halk tabakası, sıradan kimseler.

Benî İsrail: İsrail oğulları, Yahudiler.

Hilkat-i arziye: Yeryüzünün yaratılışı.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Maatteessüf: Maalesef, üzülerek.

Mervî: Rivayet edilen, bildirilen.

Mürûr-u zaman: Zaman aşımı, bir şeyin üzerinden uzun zaman geçmesi.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Telâkki edilmek: Kabullenilmek, benimsemek.

Ünsiyet: İnsanın bir şeye karşı içinde hissettiği yakınlık, sıcaklık.

Vaziyet-i fitriye: Tabii vaziyet.

taşta ve yerin merkezinde de gezerler; elbette, onların ve küre-i arzın üstünde duracak cismânî taş ve balığa ve öküzze ihtiyaçları yoktur.

Hem meselâ küre-i arz, küre-i arzın nevileri adedince başlar ve o nevilerin fertleri sayısınca diller ve o fertlerin âzâ ve yaprak ve meyveleri miktarınca tesbihatlar yaptığı için elbette, o haşmetli ve şuursuz ubûdiyet-i fitriyeyi bilerek, şuurdârâne temsil edip dergâh-ı ilâhiyeye takdim etmek için kırk bin başlı ve her başı kırk bin dil ile.. ve her bir dil ile kırk bin tesbihat yapan bir melek-i müekkeli bulunacak ki, ayn-ı hakikat olarak Muhbir-i Sâdık haber vermiş.¹ Ve hilkat-i kâinatın en ehemmiyetli neticesi olan insanlarla münasebât-ı rabbâniyeyi tebliğ ve izhar eden Cebrail (*aleyhisselâm*).. ve zîhayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan diriltmek ve hayat vermek ve ölümle terhis etmekteki Hâlık'a mahsus olan

¹ Bkz.: Taberî, *Câmiu'l-beyân* 15/156; Ebu's-Şeyh, *el-Azame* 2/547, 740, 742, 747, 3/868; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 3/62.

Ayn-ı hakikat: Gerçeğin ta kendisi.

Dergâh-ı ilâhi: Cenâb-ı Hakk'ın huzuru, divanı.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah.

Hilkat-i kâinat: Kainatın Yaratılışı.

İzhar: Gösterme, belirtme.

Melek-i müekkel: Görevli melek.

Muhbir-i Sâdık: Doğru,

yanılmayan haberci, Peygamber Efendimiz (s.a.s.).

Münasebât-ı rabbâniye: İnsanın Allah karşısındaki konumu ve durumu.

Şuurdârâne: Şuurlu bir şekilde.

Tebliğ: Bildirme.

Ubûdiyet-i fitriye: Tabîi kulluk.

Zihayat: Canlı.

icraat-ı ilâhiyeyi yalnız temsil edip ubûdiyetkârâne nezaret eden İsrail (*aleyhisselâm*) ve Azrail (*aleyhisselâm*).. ve hayat dairesinde rahmetin en cemiyetli, en geniş, en zevkli olan rızıktaki ihsânât-ı rahmâniyeye nezaretle beraber, şuursuz şükürleri şuur ile temsil eden Mikail (*aleyhisselâm*) gibi meleklerin pek acîb mahiyette bulunmaları ve vücûdları ve ruhların bekâları, saltanat ve haşmet-i rubûbiyetin muktezasıdır. Onların ve her birinin mahsus tâifelerinin vücûdları, kâinatta güneş gibi görünen saltanat ve haşmetin vücûdu derecesinde kat'îdir ve şüphesizdir. Melâikeye ait başka maddeler bunlara kıyas edilsin...

Evet küre-i arzda dört yüz bin nevileri zîhayattan hal keden, hatta en âdi ve müteaffin maddelerden zîruhları çoklukla yaratan ve her tarafı onlarla şenlendiren ve mu'cizât-ı sanatına karşı, onlara dilleriyle ، مَا شَاءَ اللَّهُ¹ ، سُبْحَانَ اللَّهِ³ ، بَارَكَ اللَّهُ² dediren ve ihsânât-ı rahmetine

¹ Allah ne güzel dilemiş ve yapmış!

² Allah hayır ve bereketini artırsın.

³ Allah bütün eksikliklerden münezzehtir..

Acîb: Hârika, hayranlık veren.

Cemiyetli: Kapsamlı, şümullü.

Halk etmek: Yaratmak.

İhsânât-ı rahmâniye: Cenâb-ı Hakk'ın ihsanları.

Mu'cizât-ı sanat: Sanat, yaratılış mu'cizeleri.

Muktezâ: Gerek, sebep.

Müteaffin: Bozulmuş, çürüyüp kokmuş.

Nezâret: Bakma, gözetme, idare etme.

Übudiyetkârâne: Kulluk ve itaat içinde.

Zîruh: Ruh sahibi.

mukabil ³ اللَّهُ أَكْبَرُ² ، الشُّكْرُ لِلَّهِ¹ o hayvancıklara söyllettiren bir Kadîr-i Zülcelâlî ve'l-cemâl; elbette, bilâ-şek velâ-şüphe koca semâvâta münasip, isyansız⁴ ve da-ima ubûdiyette olan sekeneleri ve ruhanîleri yaratmış, semâvâtı şenlendirmiş, boş bırakmamış ve hayvanâtın tâifelerinden pek çok ziyade ayrı ayrı nevileri, meleklerden îcad etmiş ki; bir kısmı küçücük olarak yağmur ve kar katrelerine binip sanat ve rahmet-i ilâhiyeyi kendi dilleriyle alkışlıyorlar.. bir kısmı, birer seyyar yıldızlara binip feza-yı kâinatta seyahat içinde azamet ve izzet ve haşmet-i rubûbiyete karşı tekbir ve tehlil ile ubûdiyetlerini âleme ilân ediyorlar.

Evet, zaman-ı Âdem'den beri bütün semâvî kitaplar ve dinlerin, meleklerin vücûdlarına ve ubûdiyetlerine ittifakları ve bütün asırlarda melekler ile konuşmalar ve

¹ Bütün hamdler, övgüler Allah'adır.

² Her türlü şükran ve minnet Allah'adır.

³ Allah, büyüktür!

⁴ Bkz.: Nahl Sûresi, 16/50; Tahrîm Sûresi, 66/6.

Kadîr-i Zülcelâl-i ve'l-cemâl: Her şeye güce yeten, güzeller Güzeli, ulular Ulu'su Hz. Allah.

Bilâ-şek velâ-şüphe: Şüphesiz, tereddütsüz.

Semâvât: Gökler, feza.

Sekene: Halk, ahali.

Ruhânî: Ruh sahibi, ruhu olan.

İcad etmek: Yaratmak, var etmek.

Feza-yı kâinat: Uzay.

Tehlil: "Lâ ilâhe illallah" diyerek Allah'ın birliğini ikrar ve ilan etmek.

muhâverelerin, kesretli tevâtür ile insanlar içinde vuku bulduğunu nakil ve rivâyetleri, –görmediğimiz Amerika insanların vücûdları gibi– meleklerin vücûdlarını ve bizimle alâkadar olduklarını kat’î isbat eder.

İşte şimdi gel, iman nuruyla bu küllî, ikinci meyveye bak ve tat; nasıl kâinatı baştan başa şenlendirip, güzelleştirip bir mescid-i ekbere ve büyük bir ibadethâneye çeviriyor. Ve fen ve felsefenin soğuk, hayatsız, zulmetli, dehşetli göstermelerine mukabil; hayatlı, şuurlu, ışıklılı, ünsiyetli, tatlı bir kâinat göstererek bâkî hayatın bir cilve-i lezzetini ehl-i imana –derecesine göre– dünyada dahi tattırır.

Tetimme: Nasıl ki vahdet ve ehadiyet sırrıyla kâinatın her tarafında aynı kudret, aynı isim, aynı hikmet, aynı sanat bulunmasıyla Hâlık’ın vahdet ve tasarrufu ve îcad ve rubûbiyeti ve hallâkiyet ve kudsiyeti, cüz’î-küllî her bir

Muhâvere: Karşılıklı konuşma, diyalog.

Kesret: Çokluk, çoğunluk.

Tevâtür: Yalanda ittifâk etmeleri mümkün olmayan birçok kişinin naklettiği kesin haber, bilgi.

Vuku bulmak: Olmak, meydana gelmek.

Mescid-i ekber: Pek büyük mescid.

Ünsiyet: İnsanın bir şeye karşı içinde hissettiği yakınlık, sıcaklık.

Cilve-i lezzet: Lezzet numunesi.

Tetimme: Tamamlayıcı ek.

Vahdet: Cenâb-ı Hakk’ın birliği. Eşyadaki genel ve umumi birlik tecellisi.

Ehadiyet: Cenâb-ı Hakk’ın her varlığa özel, ayrı şekilde tecelli eden birliği.

Rubûbiyet: Allah’ın her şeyi kuşatan idare ve terbiyesi.

Hallâkiyet: Cenâb-ı Hakk’ın her şeyi “Yaradan” olması.

Kudsiyet: Mukaddeslik, kutsallık, kusursuzluk.

Cüz’î – küllî: Küçük – büyük.

masnûun hâl dili ile ilân ediliyor. Aynen öyle de her tarafta melekleri halkedip, her mahlûkun lisan-ı hâl ile şursuz yaptıkları tesbihatı, meleklerin ubûdiyetkârâne dille riyle yaptırıyor.¹ Meleklerin hiçbir cihette hilâf-ı emir hareketleri yoktur. Hâlis bir ubûdiyetten başka hiçbir îcad ve emirsiz hiçbir müdahale, hatta izinsiz şefaatları dahi olmaz.² Tam

بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ³ ، وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ⁴

sırrına mazhardırlar.

¹ Bkz.: Taberî, *Câmi'u'l-beyan* 15/156; Ebu's-Şeyh, *Azame* 2/547, 740, 742, 747, 3/868; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 3/62. Hamele-i arş meleklerinin tesbihleriyle ilgili ayrıca bkz.: Müslim, *Selâm* 124; Tirmizî, *Tefsîru Sûre (34)* 3; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 1/218.

² Bkz.: Necm Sûresi, 53/26; Bakara Sûresi, 2/255; Sebe Sûresi, 34/23.

³ “Bilâkis onların evlât dedikleri melekler, O'nun ikram ve takdirine mazhar olmuş kullardır.” (Enbiyâ Sûresi, 21/26)

⁴ “...kendilerine ne emredilirse onu yaparlar.” (Nahl Sûresi, 16/50; Tahrîm Sûresi, 66/6)

Hilâf-ı emir: Emre aykırı.

Lisan-ı hâl: Hâl dili, durum ifadesi.

Masnû: Her biri bir sanat eseri olan varlıklar. Allah'ın yarattığı her şey.

Hâtime

Gayet ehemmiyetli bir nükte-i i'câziyeye dair birden, ihtiyârsız, mağripten sonra kalbe ihtar edilen ve Sûre-i **قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ**'in zâhir bir mu'cize-i gaybiyesini gösteren uzun bir hakikate kısa bir işarettir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝
وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝
وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ¹

¹ “De ki: Sabahın Rabbine sığınırım: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düşümlere üfleyip büyü yapan büyücü kadınların şerrinden, ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden.” (Felak Sûresi, 113/1-5)

Hâtime: Son, son söz.

İhtiyârsız: İradesi olmaksızın, istemedi.

Mağrip: Akşam, akşam namazı.

Mu'cize-i gaybiye: Gayba,

istikbale ait mu'cize.

Nükte-i i'câziye: Kur'ân-ı

Kerim'in mu'cize olduğunu gösteren ince bir nükte.

Zâhir: Açık, görünür.

İşte, yalnız mânâ-yı işârî cihetinde bu sûre-i azîme-i harika: “*Kâinatta adem âlemleri hesabına çalışan şerirlerden ve insî ve cinnî şeytanlardan kendinizi muhafaza ediniz.*” Peygamberimiz’e ve ümmetine emreder, her asra baktığı gibi; mânâ-yı işârîsiyle bu acîb asrımıza daha ziyade, belki zâhir bir tarzda bakar, Kur’ân’ın hizmetkârlarını istiâzeye davet eder. Bu mu’cize-i gaybiye, beş işaretle kısaca beyan edilecek, şöyle ki:

Bu sûrenin her bir âyetinin mânâları çoktur. Yalnız mânâ-yı işârî ile beş cümlesinde dört defa شَرَّ kelimesini tekrar etmek.. ve kuvvetli münasebet-i mânevîye ile beraber dört tarzda bu asrın emsalsiz dört dehşetli ve fırtınalı maddî ve mânevî şerlerine ve inkılâplarına ve mübârezelerine aynı tarih ile parmak basmak.. ve mânen “Bunlardan çekiniz!” emretmek, elbette Kur’ân’ın i’câzına yakışır bir irşad-ı gaybîdir.

Meselâ başta أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ cümlesi, bin üç yüz elli iki veya dört (1352, 1354) tarihine hesab-ı ebcedî ve cifrî ile

Acîb: Şaşırtıcı, hayret verici.

Adem: Yokluk.

Hesab-ı ebcedî ve cifrî: Rakam ve harflerden geleceğe dair birtakım işaretler tespit etmeye çalışan bir hesaplama yöntemi.

İ’câz: İnsanları, benzerini yaptıktan aciz bırakan Kur’ân-ı Kerim üslubu.

İnsî ve cinnî şeytan: İnsanlardan ve cinlerden şeytanlık yapanlar.

İrşad-ı gaybî: İleride meydana gelecek veya bilinemeyecek şeylere karşı doğruyu gösterme, rehberlik etme.

İstiâze: Allah’a sığınma.

Mânâ-yı işârî: İlmâ yoluyla anlatılan mana.

Mübâreze: Mücadele, kavga.

Sûre-i azîme-i hârîka: Büyük, hârîka sûre.

Şerir: Şerli, şirret.

tevâfuk edip nev-i beşerde en geniş hırs ve hasetle ve Birinci Harb'in sebebiyle vukua gelmeye hazırlanan İkinci Harb-i Umumî'ye işaret eder ve Ümmet-i Muhammediye'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) mânen der: "Bu harbe girmeyiniz ve Rabbinize iltica ediniz!" Ve bir mânâ-yı remziyle Kur'ân'ın hizmetkârlarından olan Risale-i Nur şâkirtlerine hususî bir iltifat ile onların Eskişehir Hapsi'nden, dehşetli bir şerden aynı tarihiyle kurtulmalarına ve haklarındaki imha plânının akîm bırakılmasına remzen haber verir; mânen "İstiaze ediniz!" emreder gibi bir remiz verir.

Hem meselâ *مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ* cümlesi, –şedde sayılmaz– bin üç yüz altmış bir (1361) ederek bu emsalsiz harbin merhametsiz ve zâlimâne tahribatına rumî ve hicrî tarihiyle parmak bastığı gibi; aynı zamanda bütün kuvvetleriyle Kur'ân'ın hizmetine çalışan Nur şâkirtlerinin geniş bir imha plânından ve elîm ve dehşetli bir belâdan ve Denizli Hapsi'nden kurtulmalarına tevâfukla, bir mânâ-yı remzî ile onlara da bakar. "Halk'ın şerrinden kendinizi koruyunuz!" gizli bir ima ile der.

Hem meselâ *فِي الْعُقَدِ التَّفَائِتِ* cümlesi, –şeddeler sayılmaz– bin üç yüz yirmi sekiz (1328); eğer şeddede-

Harb-i Umumî: Dünya Savaşı.

İltica: Sığınma.

Mânâ-yı remiz: Remiz ve işaret yoluyla anlatılan mana.

Nev-i beşer: İnsanlık, insanlar.

Şâkirt: Öğrenci, talebe.

Tevâfuk: Birbirine uygun, denk düşme; muvafık olma.

Vukua gelmek: Meydana gelmek.

ki (lâm) sayılsa bin üç yüz elli sekiz (1358) adediyle bu umumî harpleri yapan ecnebî gaddarların, hırs ve haset ile bizdeki Hürriyet İnkılâbı'nın Kur'ân lehindeki neticelerini bozmak fikri ile.. tebeddül-ü saltanat ve Balkan ve İtalyan Harpleri ve Birinci Harb-i Umumî'nin patlamasıyla maddî ve mânevî şerlerini, siyasî diplomatların radyo diliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üfle-meleriyle.. ve mukadderât-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyâtını vahşiyâne mahveden şerlerin vücûda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevâfuk ederek, **الْتَفَّاتِ فِي الْعُقَدِ** 'in tam mânâsına tetâbuk eder.

Hem meselâ **إِذَا حَسَدَ حَاسِدٍ** cümlesi, -şed-de ve tenvin sayılmaz- yine bin üç yüz kırk yedi (1347) edip, aynı tarihte ecnebî muâhedelerin icbarıyla bu vanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücûda gelmesine ve aynı tarihte devletlerde İkinci Harb-i Umumî'yi ihzâr eden dehşetli hasetler ve rekabetlerin çarpışma-

Akîm: Neticesiz, sonuçsuz.

Ecnebî muâhedeleri: Yabancı devletlerle imzalanan antlaşmalar.

Halk: Yaratılanlar.

İcbar: Zorlama, mecbur etme.

İhzar etmek: Hazırlamak.

Mukadderât-ı beşer: İnsanlığın kaderi.

Tahakküm: Baskı, baskı altına alma.

Tahavvül: Değişim.

Tebeddül-ü saltanat: Saltanatın el değiştirmesi.

Terakkiyât: İlerlemeler, yükselmeler, gelişmeler.

Tetâbuk etmek: Uymak, uygun düşmek.

rı tarihine bu mânâ-yı işârî ile tam tamına tevâfuku ve mânânen tetâbuku, elbette bu kudsî sûrenin bir lem'a-yı i'câz-ı gaybîsidir.

Bir İhtar: Her bir âyetin müteaddit mânâları vardır. Hem her bir mânâ küllîdir. Her asırda efradı bulunur. Bahsimizde bu asrımıza bakan yalnız mânâ-yı işârî tabakasıdır. Hem o küllî mânâda asrımız bir ferttir. Fakat hususiyet kesbetmiş ki, ona tarihiyle bakar. Ben dört senedir, bu harbin ne safahâtını ve ne de neticelerini ve ne de sulh olmuş, olmamış bilmediğimden ve sormadığımdan, bu kudsî sûrenin daha ne kadar bu asra ve bu harbe işareti var diye daha onun kapısını çalmadım. Yoksa bu hazinede daha çok esrâr var olduğunu Risale-i Nur'un eczalarında, hususan Rumûzât-ı Semâniye Risaleleri'nde beyan ve isbat edildiğinden onlara havale edip kısa kesiyorum.

Hatıra Gelebilen Bir Sualin Cevabıdır

Bu lem'a-yı i'câziyede baştaki **مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ** 'ta hem **مِنْ**, hem **شَرِّ** kelimeleri hesaba girmesi.. ve âhirde **وَمِنْ** **شَرِّ** yalnız **شَرِّ** kelimesi girmesi, **وَمِنْ** girmemesi.. ve **الْعُقَدِ فِي الثَّقَاتِ** ikisi de hesap edilmemesi, gayet ince ve latîf bir münasebete ima ve

Kesp etmek: Kazanmak.

Küllî: Genel, kapsamlı.

Lem'a-yı i'câz-ı gaybî: Kur'ân-i

Kerim'in geleceğe dair verdiği bir mu'cizenin parıltısı.

Müteaddit: Birçok, çeşitli.

remz içindir. Çünkü halk'larda şerden başka hayırlar da var. Hem bütün şer herkese gelmez. Buna remzen, ba'zıyeti ifade eden مِنْ ve شَرِّ girmişler. Hâsîd, hased ettiği zaman bütün şerdir, ba'zıyete lüzum yoktur. Ve التَّفَاتَاتِ remziyle, kendi menfaatleri için küre-i arza ateş atan üfleyicilerin ve sihirbaz o diplomatların tahribata ait bütün işleri ayn-ı şerdir diye daha شَرِّ kelimesine lüzum kalmadı.

Bu Sûreye Ait Bir Nükte-i İ'câziyenin Hâşiyesidir

Nasıl bu sûre, beş cümlesinden dört cümlesi ile bu asrımızın dört büyük şerli inkılâplarına ve fırtınalarına mânâ-yı işârî ile bakar. Aynen öyle de dört defa tekraren مِنْ شَرِّ –şedde sayılmaz– kelimesiyle Âlem-i İslâm'ca en dehşetli olan Cengiz* ve Hülâgu* fitnesinin ve Abbâsî Devleti'nin inkıraz zamanının asrına dört defa mânâ-yı işârî ile ve makam-ı cifrî ile bakar ve parmak basar.

Evet –şeddesiz– شَرِّ beş yüz (500) eder; مِنْ doksan (90)'dır. İstikbale bakan çok âyetler, hem bu asrımıza

Ayn-ı şer: Şerrin ta kendisi.

Ba'zıyet: Bütünün bir kısmı, bir miktarı.

Hâsîd: Haset eden, kıskanç.

İnkıraz: Tükenme, bitme.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Rumuzât-ı semâniye: “Sekiz Remiz, İşaret” anlamında Bediüzzaman Hazretlerinin yazdığı bir eser.

hem o asırlara işaret etmeleri cihetinde, istikbalden haber veren İmam Ali (*radıyallahu anlı*) ve Gavs-ı Âzam* (*kıddise sırruhı*) dahi aynen hem bu asrımıza, hem o asra bakıp haber vermişler.

غَاسِقِ إِذَا وَقَبَ kelimeleri bu zamana değil, belki غَاسِقِ bin yüz altmış bir (1161) ve إِذَا وَقَبَ sekiz yüz on (810) ederek, o zamanlarda ehemmiyetli maddî, mânevî şerlere işaret eder. Eğer beraber olsa milâdî bin dokuz yüz yetmiş bir (1971) olur. O tarihte dehşetli bir şerden haber verir. Yirmi sene sonra, şimdiki tohumların mahsulü ıslah olmazsa, elbette tokatları dehşetli olacak.

On Birinci Meselenin Hâşiyesi'nin Bir Lâhikasıdır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Âyetü'l Kürsî'nin tetimmesi olan لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ¹ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ² (1350); bin üç yüz elli (1350);¹ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ² (1929) veya (1928);² وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ³ dokuz yüz kırk altı (946) “Risaletü'n-Nur” ismine muvâfık;⁴ bin üç yüz kırk yedi (1347);⁴ لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ⁵ (اللَّهُ) (وَلِيِّ الدِّينِ أَمْنًا)⁶ eğer beraber olsa bin on iki (1012); eğer beraber olmazsa dokuz yüz kırk beş (945) –bir şedde sayılmaz–; يُخْرِجُهُمْ

¹ “Dinde zorlama yoktur. Doğru yol, sapıklıktan, hak batıldan ayrılıp belli olmuştur.” (Bakara Sûresi, 2/256)

² “Artık kim tağutu reddedip...” (Bakara Sûresi, 2/256)

³ “...Allah’a iman ederse, (en sağlam tutamağa) yapışmıştır...” (Bakara Sûresi, 2/256)

⁴ “...en sağlam tutamağa...” (Bakara Sûresi, 2/256)

⁵ “...kopması mümkün olmayan. Allah her şeyi işitir, bilir.” (Bakara Sûresi, 2/256)

⁶ “Allah, iman edenlerin yardımcısıdır.” (Bakara Sûresi, 2/257)

Lâhika: Ek, ilâve.

konan tamamlayıcı bölüm.

Tetimme: Bir konunun arkasına

¹ إِلَى النَّورِ (الظُّلُمَاتِ) bin üç yüz yetmiş iki (1372) –şed-desiz–; ² (الطَّاغُوتِ) bin dört yüz on yedi (1417); ³ (يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النَّورِ إِلَى) (الظُّلُمَاتِ) bin üç yüz otuz sekiz (1338) –şedde sayılmaz–; ⁴ (أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ) bin iki yüz doksan beş (1295) –şedde sayılır– eder.

Risaletü'n-Nur'un hem iki kere ismine, hem suret-i mücâhedesine, hem tahakkukuna ve te'lif ve tekemmül zamanına tam tamına tevâfukuyla beraber; ehl-i küfrün bin iki yüz doksan üç (1293) harbiyle Âlem-i İslâm'ın nurunu söndürmeye çalışması tarihine.. ve Birinci Harb-i Umumî'den istifade ile bin üç yüz otuz sekiz (1338) de bilfiil Nur'dan zulümâta atmak için yapılan dehşetli muâhedeler tarihine tam tamına tevâfuku ve içinde mükerreren nur ve zulümât karşılaştırılması ve bu

¹ “Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır.” (Bakara Sûresi, 2/257)

² “İnkâr edenlerin dostları ise tağutlar olup...” (Bakara Sûresi, 2/257)

³ “...onları aydınlıktan karanlıklara götürürler.” (Bakara Sûresi, 2/257)

⁴ “İşte onlar cehennemlik kimselerdir ki orada ebedî kalacaklardır.” (Bakara Sûresi, 2/257)

Bilfiil: Gerçekten, fiilen.

Ehl-i küfür: İnançsızlar.

Muâhede: Antlaşma.

Mükerreren: Defalarca, devamlı bir şekilde.

Suret-i mücâhede: Çalışma, mücadele şekli.

Tahakkuk: Gerçekleşme, meydana gelme.

Tekemmül: Tamamlanma.

Telif: Yazılma.

Tevâfuk: Birbirine uygun, denk düşme; muvafık olma.

Zulümât: Karanlıklar.

mücâhede-i mâneviyede Kur'ân'ın nurundan gelen bir nur, ehl-i imana bir nokta-yı istinad olacağını mânâ-yı işârî ile haber veriyor diye kalbime ihtar edildi. Ben de mecbur oldum, yazdım. Sonra baktım ki mânâsının münasebeti bu asrımıza o kadar kuvvetlidir ki; hiç tevâfuk emâresi olmasa da yine bu âyetler, her asra baktığı gibi mânâ-yı işârî ile bizimle de konuşuyor kanaatim geldi.

Evet, evvelâ: Başta **لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ**¹ cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üç yüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mânâ-yı işârî ile der: Gerçi o tarihte dini, dünyadan tefrik ile dinde ikraha ve icbara ve mücâhede-i diniyeye ve din için silâhla cihada muâriz olan hürriyet-i vicdan, hükûmetlerde bir kanun-u esâsî, bir düstur-u siyasî oluyor. Ve hükûmet, “lâik cumhuriyet”e döner. Fakat ona mukabil mânevî bir cihad-ı dinî,

¹ “Dinde zorlama yoktur. Doğru yol, hak belli olmuştur...” (Bakara Sûresi, 2/256)

Düstur-u siyasî: Yönetim prensibi.

Ehl-i iman: İman sahipleri, müminler.

Hürriyet-i vicdan: Vicdan özgürlüğü.

İcbar: Zorlama, mecbur etme.

İkrah: Zorlama, zorla bir iş yaptırma.

Kanun-u esâsî: Anayasa.

Anayasa'ya ait kanun.

Mânâ-yı işârî: İmâ yoluyla anlatılan mana.

Muarız: Karşı gelen, muhalif.

Mücâhede-i diniye: Dinî cihad.

Mücâhede-i mâneviye: Mânevi cihad, mücadele.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Tefrik: Ayırma.

iman-ı tahkikî kılıcıyla olacak. Çünkü dindeki rüşd-ü irşad ve hak ve hakikati gözlere gösterecek derecede kuvvetli burhanları izhar edip tebyin ve tebeyyün eden bir Nur, Kur'ân'dan çıkacak diye haber verip bir lem'a-yı i'câz gösterir.

Hem, ta خَالِدُونَ¹ kelimesine kadar Risale-i Nur'daki bütün muvâzenelerin aslı, menbaı olarak aynen o muvâzeneler gibi mükerreren Nur ve zulümât ve iman ve karanlıkları karşılaştırmasıyla gizli bir emâredir ki, o tarihte bulunan cihad-ı mânevî mübârezesinde büyük bir kahraman, Nur nâmında Risale-i Nur'dur ki, dinde bulunan yüzer tılsımları keşfeden onun mânevî elmas kılıcı, maddî kılıçlara ihtiyaç bırakmıyor.

Evet, hadsiz şükürler olsun ki yirmi senedir Risale-i Nur, bu ihbar-ı gaybı ve lem'a-yı i'câzı bilfiil göstermiştir. Ve bu sırr-ı azîm içindir ki Risale-i Nur şâkırtleri, dünya siyasetine ve cereyanlarına ve maddî mücadelelerine karış-

¹ “Ebedî kalacaklardır.” (Bakara Sûresi, 2/257)

Burhan: Delil.

İhbar-ı gayb: İleride meydana gelecek veya bilinemeyecek şeyleri haber verme, bildirme.

İman-ı tahkikî: Delile dayanarak ulaşılan, sağlam, sarsılmaz iman.

İzhar: Ortaya çıkarma, gösterme.

Lem'a-yı i'câz: Mu'cize parıltısı.

Muvazene: Kıyas, karşılaştırma.

Rüşd-ü irşad: İrşaddaki doğruluk. Doğruların doğru, isabetli bir yolla, usulle muhataplara sunulması.

Sırr-ı azîm: Derin, ince sır.

Tebeyyün: Belli olma, açığa çıkma.

Teybin: Beyan etme, açıklama.

Tılsım: Şifre, sır.

mıyorlar ve ehemmiyet vermiyorlar ve tenezzül etmiyorlar. Ve hakikî şâkirtleri, en dehşetli bir hasmına ve haka-retli tecâvüzüne karşı ona der:

“Ey bedbaht! Ben, seni idam-ı ebedîden kurtarmaya ve fânî hayvaniyetin en süflî ve elîm derecesinden bir bâkî insaniyet saadetine çıkarmaya çalışıyorum. Sen, benim ölümüne ve idamıma çalışıyorsun. Senin bu dünyada lezzetin pek az, pek kısa.. ve âhirette ceza ve belâların pek çok ve pek uzundur. Ve benim ölümüm bir terhistir. Haydi, defol! Senin ile uğraşmam, ne yaparsan yap!” der. O zâlim düşmanına hiddet değil, belki acıyor, şefkat ediyor, “Keşke kurtulsa idi!” diyerek ıslahına çalışır.

Sâniyen: ¹ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى Bu iki kudsî cümleler, kuvvetli münasebet-i mâneviye ile beraber makam-ı cifrî ve ebcedî hesabıyla birincisi, Risaletü'n-Nur'un ismine; ikincisi, onun tahakkukuna ve tekemmülüne ve parlak fütuhâtına mânen ve cifren tam tamına tetâbukları bir emâredir ki; Risaletü'n-Nur bu asırda, bu tarihte bir “urvetü'l-vüskâ”dır. Yani çok muhkem, kop-

¹ “...Allah’a iman ederse, işte o, en sağlam tutamağa yapışmıştır.” (Bakara Sûresi, 2/256)

Elîm: Elem veren, üzücü.

Fânî hayvaniyet: Geçici canlılık. Devam etmeyen hayat.

Fütuhât: Fetihler, zaferler

Islah: Düzeltme, iyileştirme.

İdam-ı ebedî: Ebediyen yok olma.

Sâniyen: İkinci olarak.

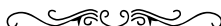
Süflî: Alçak, bayağı, pes.

maz bir zincir ve bir “hablullah”tır. “Ona elini atan, yapı-
şan necat bulur.” diye mânâ-yı remziyle haber verir.

Sâlisen: ¹الَّذِينَ آمَنُوا cümlesi hem mânâ, hem
cifir ile Risaletü'n-Nur'a bir remzi var. Şöyle ki:

Bu makamda perde indi. Yazmaya izin verilmedi.
Başka zamana tehir edildi. ^(Hâşiye)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

Hâşiye: Bu nüktenin bâkî kısmı şimdilik yazdırılmadığının sebebi, bir
derece dünyaya, siyasete temasıdır. Biz de bakmaktan mem-
nûuz. Evet, إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ bu tâgûta bakar ve baktırır...

Said Nursî

¹ “Allah, iman edenlerin yardımcısıdır.” (Bakara Sûresi, 2/257)

² “Sübhanısın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki?
Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara
Sûresi, 2/32)

Bâkî: Kalan.

Hablullah: Allah'ın ipi. Allah'ın kitabı.

Mânâ-yı remiz: Remiz ve işaret yoluyla anlatılan mana.

Memnû olmak: Yasaklanmak,

men edilmek.

Necat bulmak: Kurtulmak.

Sâlisen: Üçüncü olarak.

Tâgût: Put, şeytan. İnsanları Allah'a (c.c.) karşı isyana sevk eden.

Risale-i Nur Kahramanı Hüsrev'in
“Meyvenin On Birinci Meselesi” Münasebetiyle
Yazdığı Mektubun Bir Parçasıdır.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ³

*Çok Mübârek, Çok Kıymetli, Çok Sevgili Üstadımız
Efendimiz!*

Millet ve memleket için çok büyük güzellikleri ihtiva eden “Meyve, Dokuz Meselesi” ile dehşetli bir zamanda müthiş âsîler içinde, en büyük düşmanlar arasında hayret-fezâ bir surette şâkirtlerine necat vermeye vesile olmakla kalmamış, Onuncu ve On Birinci Meseleleri ile hususiyle Nur’un şâkirtlerini hakikat yollarında alkışlamış ve gidecekleri hakikî mekânları olan kabirdeki ahvâllerinden ve

¹ “O yüce Zât’ın adıyla.”

² “Hiç bir şey yoktur ki, Allah’ı hamd ile tesbih etmesin.” (İsrâ Sûresi, 17/44)

³ Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

herkesi titreten ve bilhassa ehl-i gaflet için çok korkunç, çok elemli, çok acıklı bir menzil olan toprak altında, göreceği ve konuşacağı melâikelerle konuşmayı ve refâkati sevdirek bu mekâna daha çok ünsiyet izhar etmekle bu korkulu ilk menzil hakkındaki fevka'l-had korkularımızı tâdil etmiş, nefes aldırılmış. Hususiyle o âlemin nurânî hayatını benim gibi göremeyenlerin ellerinde şuaâtı yüz binlerle senelik mesafelere uzanan bir elektrik lâmbası hükmüne geçmiş. Hem de daima koklanılacak, numûnelik bir çiçek bahçesi olmuştur.

Evet, biz sevgili üstadımıza arz ediyoruz ki, her gün dersini hocasına okuyan bir talebe gibi Nur'dan aldığı-mız feyizlerimizi her vakit için sevgili üstadımıza arz edelim. Fakat sevgili üstadımız şimdilik konuşmalarını tatil buyurdular.

Ey Aziz Üstadım!

Risale-i Nur'un hakikati ve Meyve'nin güzelliği ve Çiçeği'nin feyzi, beni minnettârâne bir parça memleketim nâmına konuşturmuş ve benim gibi konuşan çok kalblere

Fevka'l-had: Haddinden fazla, sınırsız.

Feyiz: Bereket, lütuf, ihsan.

İzhar: Ortaya çıkarma, gösterme.

Refakat: Arkadaşlık, yol arkadaşlığı.

Şuaât: Işıklar, ışık tayfları.

Tâdil etmek: Düzeltmek, doğru-sunu yapmak.

Ünsiyet: İnsanın bir şeye karşı içinde hissettiği yakınlık, sıcaklık.

hayat vermiş. Şimdi muhitimizde Risale-i Nur'a karşı atılan adımlar ve uzatılan eller Meyve'nin On Birinci Çiçeği ile daha çok metânet kesbetmiş, inkişaf etmiş, faaliyete başlamıştır.

Çok hakir talebeniz

Hüsrev

İnkişaf etmek: Açılmak, gelişmek, ilerlemek.

Kesbetmek: Kazanmak,

elde etmek.

Metânet: Dayanıklılık, sağlamlık.

**Isparta'daki umum Risale-i Nur
talebeleri nâmına Ramazan tebriki mü-
nasebetiyle yazılmış ve on üç fıkra
ile tâdil edilmiş bir mektuptur.**

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Ey Âlem-i İslâm'ın dünya ve âhirette selâmeti için Kur'ân'ın feyziyle ve Risale-i Nur'un hakikatiyle ve sâdık şâkirtlerin himmetiyle mübârek gözlerinden yaş yerine kan akıtan!..

Ve ey fitne-i âhîrzamanın şu dağdağalı ve fırtınalı zamanında Hazreti Eyyûb (*aleyhisselâm*)'dan ziyade hastalıklara, dertlere giriftâr olan.. ve Kur'ân'ın nuru ile ve Risale-i Nur'un burhanlarıyla ve şâkirtlerin gayretiyle Âlem-i İslâm'ın maddî ve mânevî hastalıklarını Hakîm-i Lokman

¹ “O yüce Zât'ın adıyla.”

² “Hiç bir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin.” (İsrâ Sûresi, 17/44)

Burhan / Hüccet: Delil.

Dağdağa: Sıkıntı, gürültü.

Fitne-i âhîrzaman: Kıyamete yakın son zaman diliminde çıkacağı bildirilen fitne.

Giriftar olmak: Tutulmak, yakalanmak.

Tâdil etmek: Düzeltmek, yumuşatmak.

gibi tedaviye çalışan.. ve ey mübârek ellerinde mevcut olan Nur parçalarının hak ve hakikat olduğunu Kur'ân'ın otuz üç âyetiyle ve Keramet-i Aleviye ve Gavsîye ile isbat eden!..

Ve ey kendisi hasta ve ihtiyar ve zayıf ve gayet acı-
nacak bir hâlde olduğuna göre herkesten ziyade Âlem-i
İslâm'a can feda eder derecesinde acıyarak, kendine fe-
nalık etmek isteyenlere Kur'ân'ın hakikatiyle ve Risale-i
Nur'un hüccetleriyle, Nur talebelerinin sadâkatleriyle ha-
yırlı dualar ve iyilik etmek ile karşılayan!..

Ve yazdığı mühim eserlerinden Âyetü'l-Kübrâ'nın
tab'ıyla kendi zâtına ve talebelerine gelen musibette ha-
pishânelere düşen.. ve o zindanları Kur'ân'ın irşâdıyla ve
Risale-i Nur'un dersiyle ve şâkirtlerin iştîyâkı ile bir Med-
rese-i Yusufiye'ye çeviren ve bir ders-hâne yapan.. ve içimiz-
de bulunan cahil olanların hepsini Kur'ân'ı o ders-hâne
hatmettirerek çıkaran.. ve o musibette Kur'ân'ın kuvve-i
kudsiyesiyle ve Risale-i Nur'un tesellisiyle ve kardeşlerin
tahammülleriyle ihtiyar ve zayıf olduğu hâlde bütün ağır-
lıklarımızı ve yüklerimizi üzerine alan!..

Ve yazdığı Meyve ve Müdâfaanâme Risaleleri'yle

Âyetü'l-Kübrâ: En büyük âyet, en
büyük delil anlamında Şuâlar kita-
bında bulunan 7. Şuâ.

Keramet-i Aleviye ve Gavsîye:
Hz. Ali Efendimiz'de (r.a.)
ve Abdulkadir Geylânî (k.s.)

Hazretleri'nde görülen keramet.

Kuvve-i kudsiye: Cenâb-ı
Hakk'ın yardımı, mukaddes kuv-
vet.

Tab': Basma, baskı.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın i'câzıyla ve Risale-i Nur'un kuvvetli burhanlarıyla ve şâkirtlerin ihlâsıyla izn-i ilâhî ile üzerinden kapılarını açtırıp beraat kazandıran.. ve o günde bize ve Âlem-i İslâm'a bayram yaptıran.. ve hakikaten Risale-i Nurlar'ı ¹ نُورٌ عَلَى نُورٍ olduğunu isbat ederek kıyâmete kadar serbest okunup ve yazılmasına hak kazandıran!..

Ve Âlem-i İslâm'ın, Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın gıda-yı kudsiysiyle ve Nur'un uhrevî taamıyla ve şâkirtlerinin ihtiyasıyla ekmek, su ve hava gibi bu Nurlar'a pek çok ihtiyacı olduğunu.. ve bu Nurlar'ı okuyup yazanlardan binler kişi imanla kabre girdiğini isbat eden.. ve kendisine mensup talebelerini hiçbir yerde mağlûp ve mahcup etmeyen.. ve elyevm Kur'ân'ın semâvî dersleriyle ve Risale-i Nur'un esâsâtıyla ve şâkirtlerinin zekâvetleriyle ve Meyve'nin Onuncu ve On Birinci Mesele ve Çiçekleri'yle, firak ateşiyle gece-gündüz yanan kalblerimizi âb-ı hayat ve şarab-ı kevser gibi o mübârek Mesele ve Çiçekler ile kalblerimizin ateşini söndürüp sürûr ve feraha sevk eden!..

¹ “Işığî pırıl pırıldır.” (Nûr Sûresi, 24/35)

Elyevm: Bugün, şu an.

Firak: Ayrılık.

İ'câz: Benzerini yapmaktan aciz bırakma, mu'cize olma.

Sûrur: Sevinç.

Taam: Yiyecek, yemek.

Zekâvet: Zekilik.

Ve ey âlemin –Kur’ân-ı Azîmüşşân’ın kat’î vaadiyle ve tehdidi ile ve Risale-i Nur’un keşf-i kat’îsiyle ve merhum şâkirtlerinin müşâhedesiyile ve onlardaki keşfü’l-kubur sahiplerinin görmesiyile– en çok korktuğu ölümü, ehl-i iman için idam-ı ebedîden kurtarıp bir terhis tezkeresine çeviren.. ve âlem-i nura gitmek için güzel bir yolculuk olduğunu isbat eden.. ve kâfir ve münâfıklar için idam-ı ebedî olduğunu bildiren Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan’ın, bin mu’cizât-ı Ahmediye (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve kırk vech-i i’câzının tasdiki altında ihbarat-ı kat’iyesiyle, ondan çıkan Risale-i Nur’un en muannid düşmanlarını mağlûp eden hüccetleriyle ve Nur şâkirtlerinin, çok emârelerin ve tecrübelerin ve kanaatlerinin teslimi ile o korkunç, karanlık, soğuk ve dar kabri, ehl-i iman için cennet çukurundan bir çukur ve cennet bahçesinin bir kapısı olduğunu isbat eden.. ve kâfir ve münâfık zındıklar için cehennem çukurundan yılan ve akreplerle dolu bir çukur olduğunu isbat eden.. ve oraya gelecek olan Münker-Nekir isminde melâikeleri ehl-i hak ve hakikat yolunda gidenler için birer mûnis arkadaş yapan.. ve Risale-i Nur’un şâkirtlerini talebe-i ulûm sınıfına dâhil edip Münker-Nekir suâllerine Risale-i Nur ile cevap verdiklerini, merhum kahraman şehit Hâfız Ali’nin vefatıyla keşfeden.. ve hayatta bulunanlarımızın da yine

İhbârât-ı kat’iye: Kesin, doğru haberler, bilgiler.

Keşfü’l-kubur sahibi: Kabirde yatan kişilerin halinden haberdar

olan kimse, Allah dostu.

Muannid: İnatçı.

Vech-i i’câz: Mu’cize yönü.

Risale-i Nur ile cevap vermemizi rahmet-i ilâhiyeden dua ve niyaz eden!..

Ve Hazreti Kur'ân'ı, Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın kırk tabakadan her tabakaya göre bir nevi i'câz-ı mânevîsini göstermesiyle.. ve umum kâinata bakan kelâm-ı ezeli olmasıyla.. ve tefsiri olan Risale-i Nur'un Mu'cizât-ı Kur'âniye ve Rumûzât-ı Semâniye Risaleleriyle.. ve Risale-i Nur gül fabrikasının serkâtibi gibi kahraman kardeşlerin ve şâkirtlerin fevkalâde gayretleriyle Asr-ı Saadet'ten beri öyle harika bir surette mu'cizeli olarak yazılmasına hiç kimse kâdir olmadığı hâlde Risale-i Nur'un kahraman bir kâtibi olan Hüsrev'e "Yaz!" emir buyurulmasıyla Levh-i Mahfuz'daki yazılan Kur'ân gibi yazılması.. ve Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın hak kelâmullah olduğunu ve bütün semâvî kitapların en büyüğü ve en efdali ve bir Fâtîha içinde binler Fâtîha ve bir İhlâs içinde binler İhlâs ve hurufâtının birden on ve yüz ve bin ve binler sevap ve hasene verdiklerini hiç görülmedik ve işitilmedik pek güzel ve harika bir surette târif ve isbat eden!..

Ve Kur'ân-ı Mu'cizül-Beyan'ın bin üç yüz seneden beri i'câzını göstermesiyle ve muârizlerini durdurmasıyla.. ve

Efdal: En faziletli.

Hurufât: Harfler.

Kelâm-ı Ezeli: Cenâb-ı Hakk'ın zamanları aşan yüce kelâmı.

Kelâmullah: Allah kelâmı, sözü.

Levh-i Mahfuz: Olmuş ve olacak her şeyin yazıldığı asıl kütük. Allah'ın (c.c.) takdir buyurduğu hükümlerin bulunduğu asıl levha.

Muâriz: Karşı çıkan, muhalif.

Serkâtib: Başkâtib.

Nur'un gözlere gösterir derecede zâhir delilleri ile ve Nur şâkirtlerinin elmas kalemleriyle bu zamana kadar misli görülmedik Risale-i Nur'un, dünyaya ferman okuyan ve en mütemerrid ve muannidleri susturan Yirmi Beşinci Söz ve zeyillerinin kırk vechiyle i'câz-ı Kur'ânî olduğunu isbat eden!..

Ve ey Hazreti Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın hak peygamber olduğuna ve umum yüz yirmi dört bin peygamberlerin efdali ve seyyidi olduğuna dair binler mu'cizelerini Mu'cizât-ı Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) nâmındaki Risale-i Nur'u ile güzel bir surette isbat eden ve Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın rahmeten li'l-âlemîn olduğunu kâinatta ilân etmesiyle..¹ ve Nur'un baştan nihâyete kadar O'nun rahmeten li'l-âlemîn olduğunu burhanlarla isbat etmesiyle.. ve O Resûl'ün ef'al ve ahvali, kâinatta numûne-i iktidâ olacak en sağlam, en güzel rehber olduğunu, hatta körlere de göstermesiyle.. ve Anadolu ve hususî memleketlerde Nur'un inîşarı zamanında belâların ref'i ve susturulmasıyla musibetlerin gelmesi şehâdetiyle.. ve Nur şâkirtlerinin gayet

¹ Bkz.: "İşte bunun içindir ki ey Resûlüm, Biz seni bütün insanlar için sırf bir rahmet vesilesi olman için gönderdik!" (Enbiyâ Sûresi, 21/107)

Ef'al ve ahval: Fiil ve hâller.

Numûne-i iktida: Uyulacak, ideal örnek.

Rahmeten li'l-âlemîn: Bütün bir varlığa rahmet kaynağı.

Ref: Ortadan kalkma.

ağır müşkülâtlar içinde kemâl-i metânetle hizmet ve irtibatlarıyla o Zât'ın (*aleyhissalâtu vesselâm*) Sünnet-i Seniyyesine ittibâ etmek ne kadar kârlı olduğunu ve bir sünnete bu zamanda ittibâda yüz şehidin ecrini kazandığını¹ bildiren.. ve sadaka, kazâ ve belâyı nasıl defediyorsa² Risale-i Nur'un da Anadolu'ya gelecek kazayı, belâyı, yirmi sene dir defettiğini aynelyakîn isbat eden Üstad-ı Ekremimiz, Efendimiz Hazretleri!

Şimdi, şu Risale-i Nur'un beraatı, başta siz sevgili üstadımızı, sonra biz âciz kusurlu talebelerinizi, sonra Âlem-i İslâm'ı sürûra sevk ederek, ikinci büyük bir bayram yaptırdığından siz mübârek üstadımızın bu büyük bayram-ı şerifinizi tebrik ile ve yine üçüncü bayram olan Ramazan-ı Şerif'inizi ve Leyle-i Kadr'inizi tebrik ederek emsâl-i kesire- siyle müşerref olmaklığımızı niyaz ve biz kusurluların, ku-

¹ Bkz.: "Bid'aların ve dalâletlerin istilâsı zamanında, sünnetime tabi olanlar yüz şehid sevâbını kazanabilir." Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 8/200; Beyhakî, *Zühd* s.118; Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb* 1/41)

² Sadakanın kaza ve belâları defettiğine dair bkz.: Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 3/282; Hatîb el-Bağdâdî, *Târihu Bağdâd* 8/207; İbni Kuteybe, *Tevîlü muhtelefi'l-hadîs* 1/203.

Aynelyakîn: Gözle görülüp edinilen bilgi.

Ecr: Sevap, mükâfat.

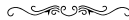
Emsâl-i kesire: Pek çok benzerler.

İttibâ: Tabi olma, uyma, bağlılık.

Kemâl-i metanet: Tam bir dayanıklılık, mükemmel bir sebat.

surumuzun affını rica ederek umumen selâm ile mübârek ellerinizden öper ve dualarınızı temenni ederiz, Efendimiz Hazretleri!

Isparta ve havalisinde bulunan
Nur Talebeleri

Haddimden yüz derece ziyade olan bu mektup muhteviyâtını tevâzu ile reddetmek bir küfran-ı nimet ve umum şâkirtlerin hüsn-ü zanlarına karşı bir ihênet olması.. ve aynen kabul etmek bir gurur, bir enâniyet ve benlik bulunması cihetiyle, umum nâmına Risale-i Nur kâtibinin yazdığı bu uzun mektubu –on üç fıkraları ilâve edip– hem bir şükr-ü mânevî, hem gururdan, hem küfran-ı nimetten kurtulmak için size bir suretini gönderiyorum ki Meyve’nin On Birinci Meselesi’nin âhîrinde “Risale-i Nur’un Isparta ve civarı talebelerinin bir mektubudur.” diye ilhak edilsin.

Ben bu mektubu bu tâdilât ile yazdığımız hâlde iki defa bir güvercin yanımızdaki pencereye geldi. İçeriye gi-

Hüsn-ü zan: Güzel, iyi, olumlu düşünme.

İhênet: Küçümseme, hafife alma.

İlhak etmek: İlave etmek, eklemek.

Küfran-ı nimet: Verilen nime-

ti takdir etmeme, nimeti görmezden gelme.

Şükr-ü mânevî: Nimetin kadrini, anlamını bilme.

Tâdilât: Düzeltmeler, değişiklikler.

recekti, Ceylan'ın* başını gördü, girmedi. Birkaç dakika sonra başkası aynen geldi. Yine yazanı gördü, girmedi. Ben dedim: "Herhâlde evvelki serçe ve kuddüs kuşu gibi müjdecilerdir. Veyahut bu mektup gibi müteaddit mektupları yazdığımızdan, mübârek mektubun tâdili ile mübârekiyetini tebrik için gelmişler" kanaatimiz geldi.

Said Nursî

Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler

Ahmed İbni Hanbel, Ebû Abdullah eş-Şeybânî (164-241 h.); *Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

Ali İbni Ebî Talib, Ebu'l-Hasan Ebû Turab Ali b. Ebî Talib (v. 40/661); Celcelûtiye, [Terc.: Abdülaziz Hatip], Gençlik yay., İstanbul, 2002.

Aliyyülkârî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606); *el-Esrâru'l-merfûa fi'l-ahbârî'l-mevdûa*, [Tahkik: Muhammed b. Lût-fi Sabbâğ], el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1406.

Beyhakî, Ebûbekir Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekte, 1414/1994.

Buharî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); *Sahîhu'l-Buharî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

Busayrî (el-Bûsırî), Muhammed İbni Said İbni Hammad İbni Muhsin (v. 316/929); *Kasîde-i Bürde*, [Ter-

ceme ve Şerh: Abidin Paşa, Terceme: Ömer Faruk Harman], Elif Ofset, İstanbul, 1977.

Ebû Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); **Sünen**, [Tahkik: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); **Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâ-tü'l-asfiyâ**, I-X, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.

el-Mukri', Ebu'l-Abbas Ahmed b. Muhammed et-Tilmisânî; **Nefhu't-tayyib**, [Tahkik: İhsan Abbas], Daru Sa-dır, Beyrut, 1968.

Ebu's-Şeyh, Abdullah İbni Muhammed İbni Câfer İbni Hayyan el-Esbahânî (274-369 h.); **el-Azame**, [Tahkik: Rızaullah İbni Muhammed İdris el-Mübarekfûrî], I-V, Dâru'l-âsime, Riyad, 1408 h.

Gazâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); **İhyâu ulûmi'd-dîn**, I-IV, Dâru'l-mârifet, Beyrut, tsz.

Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); **Müstedrek ale's-Sahîhayn**, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1411/ 1990.

Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Ali Ebû Bekr (393-463 h.);

Târîhu Bağdâd, I-XIV, Dâru'l-kütübî'l-ilmiyye, Beyrut, tsz.

Heysemî, Ali İbni Ebî Bekr (v. 807 h.); *Mecmeu'z-zevâid*, I-X, Dâru'r-reyyan li't-türes-Dâru'l-kitabî'l-Arabî, Kahire-Beyrut, 1407 h.

İbni Abdilberr, Yusuf b. Abdullah b. Muhammed (v. 463 h.); *Temhîd*, I-XXIV, Vizâratü umûmî'l-evkâfi ve's-şüûni'l-İslâmiyye, Mağrib, 1387 h.

İbni Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbni Ömer İbni Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, I-IV, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1401 h.

İbn Kuteybe, Abdullah İbn Müslim ed-Dîneverî (v. 276/889); *Te'vîlü muhtelifi'l-hadîs*, [Tahkik: Muhammed Zührî en-Neccar], Dâru'l-cîl, Beyrut, 1393/ 1972.

İbni Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

Kudâî, Muhammed b. Selâme b. Ca'fer (v. 454 h.); *Müsnedü's-Şihâb*, I-II, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1407/1986.

Münâvî, Muhammed Abdür-raûf b. Ali (v. 1031/1622); *Feyzu'l-kadîr şerhu Câmîi's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

Münzirî, Abdülazîm b. Abdi'l-Kaviyy (v. 581-656); *et-Terğîb*

ve't-terhûb, I-IV, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1417.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbü'rî (206-261 h.); **Sahîhu Müslim**, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Sehâvî, Ebu'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Abdirrahman (v. 902/1497); **el-Makâsîdü'l-hasene**; Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1399 h.

Sübki, Ebû Nasr Abdülvehhab b. Ali b. Abdilkâfi (v. 771/1370); **Tabakâtü's-Şâfiyyeti'l-kübrâ**, I-X, Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye, Kahire, 1983.

Taberî, Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Hâlid (224-310 h.); **Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk (Târîhu't-Taberî)**, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1407 h.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (209-279 h.); **el-Câmiu's-sahîh**, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Sahislar

Abdullah İbni Abbas (r.anhüma) (619-688)

Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) amcasının oğlu, tefsir ve fıkıh ilimlerinde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet edenler arasında yer alan sahabîdir. Hicretten üç yıl kadar önce Mekke'de dünyaya geldi. Doğduğu zaman babası tarafından Resûl-i Ekrem'e (s.a.s.) götürüldü ve duasına mazhar oldu. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) eşlerinden olan Meymune Validemiz (r.a.), onun teyzesi olduğundan bazı geceler Allah Resûlü'nün (s.a.s.) evinde konuk edilirdi. Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) olan sevgisi, bağlılığı ve samimi hizmetleri sebebiyle O'nun takdirini kazanmış ve "Allah'ım, ona Kitab'ı öğret ve dinde mütehasıs kıl" tarzındaki duasına mazhar olmuştur. Naklettiği 1660 hadisle çok hadis rivayet eden sahabîlerden biri olan Abdullah İbni Abbas, aynı zamanda hadis öğrenimine de önem vermiştir. Kur'ân-ı Kerim'in inceliklerini anlayıp yorumlaması için Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) özel olarak dua ettiği İbni Abbas'ın tefsir ilmindeki üstünlüğü de daha ilk devirlerden itibaren hemen herkes tarafından kabul edilmiştir. Âyetlerin nüzul sebeplerini, nasih

ve mensuhunu çok iyi bildiği gibi Arap edebiyatına olan vukufu da mükemmeldi. Bu sebeple ashap devrinden itibaren “Hibrü’l-ümme” (Ümmetin âlimi), “Tercümanü’l-Kur’ân” (Kur’ân’ın tercümanı) unvanlarıyla anılagelmiştir. Nitekim Hz. Ömer (r.a.), Bedir ashabının da katıldığı ilim meclislerinde, yaşı küçük olmasına rağmen İbni Abbas’ı da bulundurur ve fikirlerine değer verirdi. Abdullah İbni Abbas, fıkıh ilminde de önemli bir yere sahiptir. Devrinde Mekke’nin fıkıh otoritesi olarak kabul edilmiştir ve fetvalarının çokluğuyla meşhurdur. O, tefsir, fıkıh ve hadisten başka, Arap edebiyatı ve ensab ilmi (geneloloji) alanlarında da derin bilgiye sahiptir. Aynı zamanda kudretli bir hatipti; namazlardan sonra tesirli konuşmalar yapar, dinleyiciler arasında Arapça bilmeyenler varsa, sözlerinin onlar tarafından da anlaşılması için tercüman kullanırdı.

Abdullah İbni Abbas, Hz. Osman (r.a.) döneminde hac emirliği, Hz. Ali (r.a.) döneminde de Basra valiliği görevlerinde bulundu. Kaynaklar, mümtaz bir kişiliğe sahip olan Abdullah İbni Abbas’ın siyasi ve sosyal olaylar karşısında ilmî otoritesini ve siyasi itidalini daima muhafaza ettiğini belirtmektedir. Hayatı boyunca müslümanların birlik ve beraberliğini savunan, bunun gerçekleşmesi için zaman zaman yetkilileri uyararak, gerektiğinde eleştiren ve kendisine yapılan halifelik tekliflerine iltifat etmeyen Abdullah İbni Abbas, 688 tarihinde yetmiş yaşlarında iken Taif’te vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir.

Abdurrahmân Nursî (1903 – 1928)

Bediüzzaman Hazretleri'nin büyük kardeşi Molla Abdullah'ın oğludur. 1903'te Nurs'ta doğdu. I. Dünya savaşı sonunda Üstad Hazretleri İstanbul'a gelmişti. Bunun üzerine yeğeni Abdurrahmân da İstanbul'a Üstad'ının yanına gelmiş ve Çamlıca'da bulunan bir evde O'nunla beraber kalmıştı. Bediüzzaman Hazretleri'nin “gayet zeki, fedakar, hem bir talebe, hem hizmetkâr, hem kâtib, hem evlad-ı mâneviye”si olan Abdurrahmân Ağabey, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Birinci Millet Meclisi'nde bir süre katiplik yaptıktan sonra 25 yaşında henüz yeni evli iken vefat etmiştir. Vefatından sonra Hz. Üstad; “benim yegâne mânevî evlâdım ve medar-ı tesselim ve hakiki vârisim ve bir deha-i nurâni sahibi olacağı muhtemel olan biraderzadem Abdurrahmân” ifadeleriyle yeğeninin gönlündeki konumuna işaret eder. Abdurrahmân Nursî Ağabey, Hz. Üstad'a ait ilk biyografi çalışması olan “Bediüzzaman'ın Tarihçe-i Hayatı” adlı eseri kaleme almış ve 1919'da İstanbul'da yayınlamıştır.

Abdûlmecid Nursî (Ünlükul) (1884 – 1967)

Bediüzzaman Hazretleri'nin öz kardeşidir. 1884'te doğdu. Dinî ilimlere dair tahsilini tamamladıktan sonra Diyarbakır ve Van'da muallimlik, Nevşehir / Ürgüp'te müftülük, Konya İmam-Hatip ve Yüksek İslâm Enstitüsü'nde meslek dersleri hocalığı yapmıştır. Kardeşi Bediüzzaman Hazretleri'nin “el-

Mesneviyyü'n-Nuriyye" ve "İşârâtü'l-İ'câz" adlı Arapça eserlerini Türkçe'ye tercüme ederek Türkiye'deki iman hizmetinde önemli bir vazife eda etmiştir. 1967'de Konya'da vefat etmiştir.

Cengiz Han (1115 – 1227)

Moğol imparatorluğunun kurucusu ve ilk hükümdarıdır. 1115'te doğdu. On üç yaşında babasını kaybetti. Bunun üzerine babasına tâbi kabileler tarafından terkedilerek ailece yalnız bırakıldı ve sürekli olarak baskılara maruz bırakıldılar. Çocukluğundan beri karşılaşmış olduğu çetin şartlar, Cengiz Han'da büyük bir fizikî kuvvet, yüksek bir sabır ve tahammül gücü, ama aynı zamanda sert ve acımasız bir karakter meydana getirmişti. Cengiz Han, kendisine karşı çıkanları, teslim olmamakta direnenleri, çocukları, kabileleri ve şehirleriyle birlikte ortadan kaldırırdı. Çağdaşı olan İbnü'l-Esir, Hz. Adem'den o zamana kadar insanlığın maruz kaldığı en büyük felaketin Moğol istilası olduğunu söyler ve "Keşke annem beni doğurmasaydı da tüyler ürpertici zulüm ve katliamları görmeseydim!" der. Cengiz Han'ın orduları istila ettikleri İslâm ülkelerinde taş üstünde taş bırakmadılar. Kadın ve çocuklar dahil herkesi vahşice öldürdüler. Moğol askerleri, İslâm kültür ve medeniyetinin en önemli merkezlerini de tahrip ettiler. Moğollar'ın İslâm kültür ve medeniyet eserlerini tahribe yönelik harekâtı, Cengiz Han'dan sonra Hülâgu ve diğer ahfadı tarafından da devam ettirilmiş, çok sayıda müslüman kat-

ledilmiş, câmi, medrese ve kütüphaneler yakılıp yıkılmıştır. Devlet teşkilatında sadece Moğol gelenekleri hâkimdi. Cengiz Han, ömrünün sonuna kadar bütün kültürlerle yabancı kaldı. 1227'de öldükten sonra, imparatorlukta kurduğu teşkilat ilkel prensiplere dayandığı için ölümünden sonra ancak kırk yıl dayanabilmiştir. Buna rağmen ailesinin hâkimiyeti kısa bir müddet devam etmiştir.

Ceylan Çalışkan (1929-1963)

1929 yılında Emirdağ'da dünyaya geldi. Üstad Hazretleri, 1944 yılında Emirdağ'a geldiğinde Çalışkan ailesi onun yardım ve hizmetine koşmuştu. İşte bu kahraman ailenin ferdlerinden biri olan Ceylan Çalışkan Ağabey de kendini Üstad'a vakfetmiş, bütün hayatını iman ve Kur'an hizmetine adanmış talihlilerden biriydi.. Üstad Hazretleri, yazdığı bir mektupta "Ceylan! Sen bahtiyardın ki, bu acib zamanda Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir hizmeti ve onun manevî hazinesinin bir anahtarını aldın. Benim de anahtarımı aldın. Ve küçük bir Abdurrahman ve küçücük bir Husrev namını aldın. Bu kudsi ve ehemmiyetli vazifeye lâyık olacağını gayet kuvvetli bir sadakat ve metanet ve ihtiyat ile isbat edersin." diye işarette bulunmuştur. İman yolunda bir çok kere tevkif edilen, değişik sıkıntı ve musibetlere maruz kalan Ceylan Çalışkan Ağabey, 1963 yılında İstanbul'da geçirmiş olduğu bir trafik kazası neticesinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Gavs-ı Âzam Abdülkadir-i Geylânî (k.s.) (1077-1166)

Hazar Denizi'nin güneybatısındaki Gılân eyalet merkezine bağlı Neyf köyünde doğdu. Küçük yaşta babasını kaybeden Şâh-ı Geylânî Hazretleri'nin bütün gayesi tahsiline devrin en önemli ilim ve kültür merkezi olan Bağdat'ta devam etmekte.

On sekiz yaşına gelince annesinden izin alarak bir kafileye katılıp Bağdat'a gitti. Orada Hadis, Fıkıh, Edebiyat okudu. Bu arada Bağdat mutasavvıflarıyla yakın dostluklar kurup tasavvufa intisap etti. Medresede Hadis, Tefsir, Kıraat, Fıkıh ve Nahiv gibi ilimleri okuttu ve vaaz vermeye başladı. Ancak bir süre sonra bütün bunları bırakarak inzivaya çekildi.

Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri'nin (k.s.) tasavvufu, şeriata ve dinin zahirî hükümlerine titizlikle bağlı kalma esasına dayanır. O, her an Kur'ân ve hadislerle uygun hareket etmeyi şart koşar. Ona göre, bir zahidin hayatında görülebilecek derûnî hâller dinî ölçülerin dışına taşmamalıdır. Gerek vaazlarında gerekse eserlerinde son derece sade bir üslûp kullanan Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri'nin verdiği vaazları dinlemek için yetmiş bin kişinin Bağdat'a geldiği rivâyet edilir.

O, daha hayatta iken kendisinden birçok kerâmet nakledilmeye başlanmıştır. Kendi adıyla anılan Kadiriyye tarikatı bütün İslâm Âlemine yayılmıştır. Gunye, Fütûhu'l-Gayb ve el-Fethu'r-Rabbanî onun en mehur eserlerindendir.

Hafız Ali (Ergün) (1898-1943)

Hz. Üstad'ın Barla'ya sürgün edilmesinden sonra, onun saff-ı evveldeki ilk talebelerinden biridir. Hafız Ali Ağabey 1898'de Isparta-İslamköy'de doğdu. Yaklaşık 12 sene aralıksız bir şekilde Nur hizmetinde bulundu. Risaleleri gece-gündüz durmadan bir matbaa gibi el yazılarıyla çoğalttığından, Bediüzzaman tarafından kendisine “nur fabrikası ünvanı” verildi. O, Üstad'ının “yorulmaz ve usanmaz, ciddi, samimi, sıddîk, hakiki, gayur, zeki, fedakâr ve vefadâr kardeşi, Nur'un şehid kahramanı, haşırdeki büyük mahkemede Nur talebelerinin alemdârıdır.” Üstad'ına bedel olarak ömrünü nezre-dip şehadet mertebesine ermiştir. 1943 yılında Üstad'la birlikte bulunduğu Denizli Hapishanesi'nde iken rahatsızlandı. Kaldırıldığı Denizli Memleket Hastahanesi'nde ebedi âleme göç etti. Bediüzzaman Hazretleri, Hafız Ali Ağabey'in vefatından sonra şu ifadeleri kullanmıştır: “Gizli düşmanlar beni zehirlediler. Ve Nur'un şehid kahramanı merhum Hafız Ali benim bedelime hastahaneye gitti ve benim yerimde berzah âlemine seyahat eyledi.”

Hakîm-i Lokman

Kur'ân-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde ismi geçen, bir nebî veya velî olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürülen şahsiyettir. O, hem Kur'ân, hem de hadislerde, kendisine hikmet verilmiş bir zât olarak anlatılır. Tefsir, tarih vb. İslâmî

kaynaklarda da Allah'ın izniyle ölüm hariç her türlü hastalığı iyi edebilen bir hekim olarak kendisinden bahsedilmektedir. Hz. Lokman'ın oğluna yaptığı tavsiyeler Kur'ân-ı Kerim'de Lokman Sûresi'nin 12-19. âyetlerinde yer almaktadır.

Hızır (a.s.)

Kur'ân-ı Kerim'de “Orada bizim seçkin kullarımızdan öyle bir has kulumuzu buldular ki; biz ona tarafımızdan lütf u ihsanda bulunmuş, nezdimizden rabbânî bir ilim öğretmiştik.” (Kehf, 18/65) âyetiyle anlatılan kendisine ilâhî rahmet ve ilim verilmiş zâttır. Genelde tasavvuf erbabınca veli; kelim, tefsir ve hadis âlimlerin çoğuna göre ise peygamber olarak kabul edilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de adı geçmemekle birlikte Kehf Sûresi 60-82. âyetler arasında anlatılan kıssada Hz. Musa'nın karşılaştığı zâtın Hz. Hızır (a.s.) olduğu bildirilmiştir. Hızır konusu başta Buharî ve Müslim olmak üzere Tirmizi, İbni Mace ve Ahmed İbni Hanbel'in hadis kitaplarının çeşitli bölümlerinde geçmekte, bunlarda Kehf Sûresi'ndeki bilgiler tekrar edildiği gibi başka bilgiler de verilmektedir. Hz. Hızır'ın (a.s.) hayat ve ömrü ile ilgili İslâm âlimlerinin farklı değerlendirmeleri vardır.

Hüsrev Altınbaşak (1899 – 1977)

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri tarafından “Nur'un en has ve kahraman bir talebesi”, “Gül fabrikasının kâtipliğiyle

Risaletü'n-Nur'a intisap eden Hüsrev" olarak takdir edilen ve onun ilk talebelerinden biri olan muhterem Hüsrev Altınbaşak Ağabey, Isparta'da doğdu. Eskişehir, Denizli ve Afyon hapishanelerinde Üstad Hazretleri ile beraber bulundu. Ömrünü iman hizmetlerine adadı, bilhassa Risale-i Nur'un Kur'ân hattıyla yazılıp çoğaltılmasında büyük hizmetlerde bulundu. Üstad Hazretlerinin işaret ve teşvikiyle tevafuklu Mushaf-ı Şerif'i yazmıştır. Risale-i Nur'un bu has ve kahraman talebesi 1977 yılında vefat etmiştir.

Hülâgu (1217 – 1265)

İlhanlı Devleti'nin kurucusu ve ilk hükümdarı olan Hülâgu, Cengiz Han'ın torunudur. 1256'da doğdu. Moğol Devleti tarafından kendisine İsmailîler'in ortadan kaldırılması, Abbasî halifeliğinin itaat altına alınması ve Suriye ile Mısır'ın zaptı görevleri verilmişti. İsmailîlileri kısa zamanda ortadan kaldıran Hülâgu, daha sonra Bağdat'a yöneldi. Burada tarihte eşine az rastlanır bir katliam yapılmış, cesetlerden yayılan kokular Hülâgu'yu dahi şehirden uzaklaşmak zorunda bırakmıştır. Câmi ve kütüphâneler tahrip edilmiş, kitaplar Dicle'ye atılmış, nehir günlerce mürekkep renginde akmıştır. Bu istila, sadece Bağdat için değil bütün İslâm dünyası için bir felaket olmuştur. Bu tarihten itibaren İslâm medeniyetinin duraklamaya ve gerilemeye başladığı görülür. Yaptığı zulüm ve katliamlarla tarihin en zalim hükümlarından biri olarak kabul edilen Hülâgu, kendisi Budist

olmasına rağmen kaynaklarda hanımları arasında en itibarlısı olarak gösterilen hıristiyan Dokuz Hatun'un da tesiriyle onun devrinde Hıristiyanlığın nüfuzu artmış, birçok kilise ve manastır yapılırken bazı mescidler kiliseye çevrilmiş, müslümanlar zulüm, işkence ve katliamlara maruz kalmıştır. 1265'te ölmüştür.

İndeksler

a. Âyet İndeksi

Sûre adı:.....	Sûre no:.....	Âyet no:.....	Sayfa no:
Ahzâb Sûresi	33.....	37	128
Ahzâb Sûresi	33.....	40	68
Ahzâb Sûresi	33.....	65	94
Ahzâb Sûresi	33.....	46	72, 62
Âl-i İmran Sûresi.....	3.....	30	62
Âl-i İmran Sûresi.....	3.....	31	147
Âl-i İmran Sûresi.....	3.....	133	22
Âl-i İmran Sûresi.....	3.....	165	135
Âl-i İmran Sûresi.....	3.....	175	163
Âl-i İmran Sûresi.....	3.....	185	5
Âl-i İmran Sûresi.....	3.....	191	95
Ankebût Sûresi	29.....	20	135
Ankebût Sûresi	29.....	42	135
Ankebût Sûresi	29.....	57	5
Ankebût Sûresi	29.....	62	135
A'râf Sûresi.....	7.....	22	163
A'râf Sûresi.....	7.....	36, 98	54, 136

Sûre adı:..... Sûre no:..... Âyet no:..... Sayfa no:

A'râf Sûresi.....	7.....	64, 72, 78, 84, 91	43, 51
A'raf Sûresi.....	7.....	73, 130, 133	125
Bakara Sûresi	2.....	20, 109, 148	135
Bakara Sûresi	2.....	25	47
Bakara Sûresi	2.....	30	46, 62, 113, 137
Bakara Sûresi	2.....	32	37, 105, 154, 192
Bakara Sûresi	2.....	35, 95, 124	125
Bakara Sûresi	2.....	37, 124	44
Bakara Sûresi	2.....	168	163
Bakara Sûresi	2.....	255	179
Bakara Sûresi	2.....	256	187, 189, 191
Bakara Sûresi	2.....	257	187, 188, 190, 192
Bakara Sûresi	2.....	285	106
Beled Sûresi	90.....	10	62
Bürûc Sûresi.....	85.....	11	140
Câsiye Sûresi.....	45.....	12	46, 61
Câsiye Sûresi.....	45.....	36	98
Dehr Sûresi	76.....	2-3	62
En'âm Sûresi.....	6.....	1	36
En'âm Sûresi.....	6.....	1, 73	36
En'âm Sûresi.....	6.....	73	52
En'âm Sûresi.....	6.....	112, 131, 132	137
Enbiya Sûresi	21.....	35	5
Enbiya Sûresi	21.....	69-77	125
Enbiya Sûresi	21.....	83-90	44

Sûre adı:..... Sûre no:..... Âyet no:..... Sayfa no:

Enbiyâ Sûresi	21.....	107	201
Enfal Sûresi	8.....	54	125
Enfâl Sûresi	8.....	75	135
Fâtır Sûresi	35.....	1	135
Fâtır Sûresi	35.....	36	141
Felak Sûresi.....	113.....	1-5	180
Fetih Sûresi	48.....	29	145
Furkan Sûresi	25.....	61	33
Furkan Sûresi	25.....	65-66	95
Fussilet Sûresi.....	41.....	15-16	125
Hac Sûresi.....	22.....	11	97
Hac Sûresi.....	22.....	65	46, 61
Hadîd Sûresi	57.....	3	56
Hadîd Sûresi	57.....	6	137
Hadîd Sûresi	57.....	21	22
Hakka Sûresi	69.....	5-6	125
Hûd Sûresi	11.....	58, 66, 82, 83, 89, 94, 95	43, 51
Hûd Sûresi	11.....	113	21
İbrahim Sûresi	14.....	4	135
İbrahim Sûresi	14.....	9	51
İbrahim Sûresi	14.....	22	141, 163
İbrahim Sûresi	14.....	35-41	44
İnfitâr Sûresi	82.....	10-12	64, 160
İsrâ Sûresi.....	17.....	44	193, 196
İsrâ Sûresi.....	17.....	70	61

Sûre adı:..... Sûre no:..... Âyet no:..... Sayfa no:

İsrâ Sûresi.....	17.....	88.....	127
İsrâ Sûresi.....	17.....	102.....	35
Kadir Sûresi.....	97.....	3.....	126, 149
Kaf Sûresi.....	50.....	17-18.....	160
Kamer Sûresi.....	54.....	18-19.....	125
Kasas Sûresi.....	28.....	30.....	98, 136
Kehf Sûresi.....	18.....	14.....	35
Kehf Sûresi.....	18.....	49.....	62
Kehf Sûresi.....	18.....	99.....	52
Lokman Sûresi.....	31.....	8-9.....	47
Lokman Sûresi.....	31.....	20.....	46, 61
Lokman Sûresi.....	31.....	28.....	38, 100
Mâide Sûresi.....	5.....	9.....	47
Mâide Sûresi.....	5.....	24, 112.....	137
Meryem Sûresi.....	19.....	60-61.....	47
Muhammed Sûresi ..	47.....	19.....	37, 99, 103, 143
Mücadele Sûresi.....	58.....	7.....	135
Mücadile Sûresi.....	58.....	1.....	128
Mücadile Sûresi.....	58.....	10.....	163
Mülk Sûresi.....	67.....	5.....	33
Mülk Sûresi.....	67.....	7-8.....	142
Mürselât Sûresi.....	77.....	15, 19, 24, 28, 34,	131
Nahl Sûresi.....	16.....	14.....	46, 61
Nahl Sûresi.....	16.....	50.....	177, 179
Nahl Sûresi.....	16.....	60.....	135

Sûre adı:..... Sûre no:..... Âyet no:..... Sayfa no:

Nahl Sûresi.....	16.....	77.....	38, 135
Nebe Sûresi.....	78.....	13.....	33
Necm Sûresi.....	53.....	26.....	179
Nisâ Sûresi.....	4.....	40.....	62
Nisâ Sûresi.....	4.....	48, 116.....	92
Nisâ Sûresi.....	4.....	76.....	163
Nisâ Sûresi.....	4.....	76, 120.....	163
Nisâ Sûresi.....	4.....	79.....	172
Nisâ Sûresi.....	4.....	122.....	47
Nisâ Sûresi.....	4.....	169.....	94
Nuh Sûresi.....	71.....	16.....	33
Nûr Sûresi.....	24.....	11-23.....	128
Nûr Sûresi.....	24.....	35.....	123, 172, 198
Nûr Sûresi.....	24.....	40.....	123
Nûr Sûresi.....	24.....	45.....	135
Ra'd Sûresi.....	13.....	16.....	35
Rahman Sûresi.....	55.....	1-3.....	46
Rahman Sûresi.....	55.....	13, 16, 18, 21, 23.....	131
Rûm Sûresi.....	30.....	5.....	135
Rûm Sûresi.....	30.....	25.....	51
Rûm Sûresi.....	30.....	27.....	135
Rûm Sûresi.....	30.....	50.....	38
Sâffât Sûresi.....	37.....	35.....	37, 99, 103, 143
Sâffât Sûresi.....	37.....	114-122.....	125
Sebe Sûresi.....	34.....	23.....	179

Sûre adı:..... Sûre no:..... Âyet no:..... Sayfa no:

Şuarâ Sûresi	26.....	1	130
Şuarâ Sûresi	26..	9, 68, 104, 122, 140, 159, 175, 191..	130
Şuarâ Sûresi	26.....	23	98, 136
Şuarâ Sûresi	26.....	65	125
Şurâ Sûresi	42.....	21	141
Tâhâ Sûresi	20.....	102	52
Tahrîm Sûresi	66.....	6	177, 179
Tekvir Sûresi	81.....	10	55
Tevbe Sûresi	9.....	36	36
Tevbe Sûresi	9.....	113-114	44
Tevbe Sûresi	9.....	115	135
Tîn Sûresi	95.....	4	63
Yusuf Sûresi	12.....	42	1
Yûsuf Sûresi	12.....	76	138
Zuhruf Sûresi.....	43.....	71	87

6. Karma İndeks

A

Abbasî 185, 218
abd-i küllî 63
Abdurrahman 166, 213
Abdûlmecid 166, 211
acûbe-i hilkat 64
Âdem 43
adem âlemleri 172, 181
adem-i kabul 107
Âhîrzaman Peygamberi 161
ahlâkiyyûn 84
âlem-i adem pislikleri 163
âlem-i vücûd kâinatı 163
âlet-i azap 77
Alîm-i Kerîm 86
Alîm-i Rahîm 118
Alman 22
Amerika 178
Arafat 98
aşk-ı bekâ 151
âyet-i ecma' ve a'lâ ve ekber

106

âyet-i nur 123
âyet-i tekviniye 110
âyet-i zulûmât 123
Âyetü'l Kürsî 187
âyetü'l-kürsî 61
azamet-i kemâl 92
Azrail 159, 160, 168, 169,
176

B

bâkıyât-ı sâlihât 99
balıĝ 175
Balkan ve İtalyan Harpleri
183
Barla 215
bekâ-yı ruh 8
Benî İsrail 174
Beyhakî 205
Birinci Harb-i Umumî 183,
188

C

- Cebrail 159, 175
 celâldârâne 91
 Cengiz 185, 212, 213, 218
 cennet-i hususiye 16, 93
 ceviz 48, 49
 Cevşenü'l-Kebîr 132
 Ceylân 204, 213
 cihad-ı mânevî 190
 cismânî bir kur'ân-ı sübhânî
 110
 Cumhuriyet Bayramı 12
 cüz-i ihtiyârî 73
 cüz-ü hakikat-i imaniye 106

Ç

- çekirdek-i aslî 61

D

- dağdağa-yı kalbî 78
 Daire-i imkân 139
 daire-i vücûd 90, 152
 dans
 Denizli Hapsi 38, 39, 123,
 182
 Deveküşü 81

E

- ecnebî dinsizleri 17
 ehadiyet 137, 178

- ehl-i kitap 134
 ehl-i şuhûd ve keşif ve tahkik
 96
 elvâh-ı misâliye 152
 emanet-i kübrâ 139
 Emirdağ Çiçeği 122
 erkân-ı azîme-i kâinat 173
 Eskişehir Hapishânesi 12, 13
 Eskişehir hapsi 182
 et hülâsası 103

F

- fenn-i askerî 31
 fenn-i elektrik 33
 fenn-i hikmetü'l-eşya 35
 fenn-i kıraat 35
 fenn-i kitâbet 35
 fenn-i makine 29
 fenn-i tıp 29
 fezleke-i tevhid 138
 fitrat-ı selime 147
 fitrî tesbihat 58
 Firavun 50, 125
 fitne-i âhîrzaman 196
 Fuad 166

G

- Gavs-ı Âzam 186
 gaye-i hilkat 92
 gıda-yı kudsi 198

H

hâdise-i Muhammediye 144
 hâdise-i şer'îye 135
 Hâfız Ali 165, 199
 Hafîz-i Zülcelâl 58, 64
 Hafîz-i Zülcelâli ve'l-ikram 58
 hakikat-i imaniye 107, 120
 hakikat-i Kur'âniye 114
 hakikat-i Muhammediye 61,
 145, 146, 151
 Hâkim-i Hakîm 118
 Hakîm-i Lokman 15, 16, 196
 Hakîm-i Zülcelâl 29
 hakkalyakîn 68
 hakk-ı hayat 65
 Hâlık-ı Zülcelâl 35, 60
 hastalar 79
 haşr-i cismânî 87
 haşrin cismâniyeti 84
 hayat-ı şehriye 83
 hayr-ı mahz 90
 Hazreti Eyyûb 196
 Hazreti Hızır 15
 hiçlik âlemleri 163
 hikmet-i tekrar 155
 hilâfet-i arziye 139
 hilkat-i arziye 174
 hilkat-i kâinat 175
 hitâbât-ı sübhâniye 63
 hizmet-i fitriye 170

hubb-u mehâsin 151
 Hûd 50
 Hükûmet-i Cumhuriye 24
 Hülâgu 185, 213, 218
 Hürriyet İnkılâbı 183
 Hüsrev 155, 157, 158, 193,
 195, 200, 217

I

Isparta 196, 203, 215

i

ibadâtın fihristesi 100
 ibadet-i fitriye 110
 ibadet-i tefekkûriye 122
 İbn Abbas 174
 İbrahim 125
 ibtal-i his 81
 içtimaiyyûn 84
 ihtiyac-ı fitrî 146
 İkinci Harb-i Umumî 182,
 183
 ilmelyakîn 68
 İlmihâl 165
 İmam Ali 186
 iman-ı tahkikî 14, 190
 imkân 88
 İngiliz 22
 irşad-ı gaybî 181
 ism-i âzam 63
 İsrâfil 51, 52, 159, 176

istidad-ı fitrî 43
izzet-i celâl 92

K

kabil-i inkısam 107
Kabz-ı ervah 168
Kadîr-i Rahîm 86
Kadîr-i Zülcelâli ve'l-cemâl
177
kâfir-i mutlak 91, 93
kâinat kitab-ı kebîri 34, 139
kanaat-i imaniye 39
kanun-u mübâreze 172
Kastamonu 28, 38
kâtibîn-i kiram 64
kavak 150
kavânîn-i ilâhiye 124
kavanoz 28
Kavm-i Âd 50, 125
Kavm-i Nûh 50
keşfü'l-kubur 165, 199
keşfü'l-kubur velisi 165
kıssa-yı Musa 144
kibrit 162
Kirâmen kâtibîn 160
kitab-ı kâinat 35
kitab-ı kebîr 111
kitab-ı samedânî 110, 126
konserve 30
Kozmografya 32

kuddüs kuşu 204
Kumandan-ı Akdes 32
Kumandan-ı Âzam 31
kur'ân-ı ekber-i âlem 34
kur'ân-ı samedânî 111
Kurban Bayramı 98
Kureyş müşrikleri 133
kutb-u imanî 109
kuva-yı hâfıza 55
kuvve-i hâfıza 42, 117, 152
kuvve-i hayaliye 73
küfr-ü inadî 108
küfr-ü mutlak 93, 94, 107,
108, 120, 153
küllî ubûdiyet 74

L

lâik cumhuriyet 189
Levh-i Mahfuz 200
levh-i mahfûz 55, 118
lisan-ı Arabî 149
lisan-ı nahvî 149
lütf-u irşad 128

M

Mâbûd-u bilhak 110
mahiyet-i insaniye 73, 90
makâsıd-ı ilâhiye 85, 114
makâsıd-ı irşadiye-i Kur'âniye
136

maraz-ı kalb 147
 mazlumlar 79
 mecûsî 18
 medar-ı istimdat 73
 Medenî sûre 133
 Medrese-i Yusufiye 1, 18, 19,
 81, 97, 197
 Mekkî âyetler 136
 Mekkî sûre 133
 melâike-i suâl 165
 melek-i müekkel 175
 melek-i ra'd 52
 mescid-i rahmânî 110
 meşher-i âzam-ı kâinat 33
 meşher-i sun-u rabbânî 126
 meyve-i miraç 167
 mide-i kübrâ 87
 Mikail 159, 176
 mu'cize-i kudret-i samedâniye
 64
 Musa 47, 125
 musibet-i semâviye ve arziye
 125
 mücâhede-i mâneviye 189
 münâcât-ı Peygamberî 132
 münasebât-ı rabbâniye 175
 münasebet-i mâneviye 181,
 191
 Münker ve Nekir 164
 Münker-Nekir 199
 mürted 93, 107
 Mütellim-i Alîm 113
 Mütellim-i Ezelî 116, 124

N

namazın çekirdekleri 100, 103
 nasâra 134
 nasrânî 18
 nokta-yı istimdad 36
 nokta-yı istinad 36, 100,
 109, 174, 189
 Nurs 211

O

ordu-yu sübhânî 31

Ö

öküz 175

P

Padişah-ı Ezel ve Ebed 62
 perdedâr-ı dest-i kudret 170
 piyango 3, 6, 7, 8

R

radio 20, 183
 Rahîm-i Mutlak 169
 Rahmân-ı Rahîm-i Zülcelâli
 ve'l-ikram 15
 Ramazan hilâli 48
 refika-yı hayat 76
 resm-i küşad 109
 Rumûzât-ı Semâniye 184,
 200

rü'yet-i ilâhiye 167
rûkn-ü imanî 107
rû'yetullah 159

S

saat-ı ekber 60
Sahret 174
Sâlih 50
Sâni-i Sermedî 116
Sarf ve Nahiv İlmi 164
selâset-i fitriye 127
Semûd 50, 125
serçe 76, 204
setr-i gayb 17
“Sevr ve Hût 174
sûre-i azîme-i harika 181
Sûre-i Mürselât 131
Sûre-i Rahman 131
Süreyya 173
süt 48

Ş

şefkat-i cinsiye 151
şefkat-i ilâhiye 17
Şehir Oteli 150
şehr-i rahmânî 126
şeker hülâsası 103
Şerr-i mahz 90
şükr-ü mânevî 203

T

Taberî 208
talebe-i ulûm 199
tarîkat-i Muhammediye 104
tebeddül-ü saltanat 183
tedvin-i şeriat 128
teferruat-ı şer'îye 136
tehdidât-ı Kur'âniye 143
tekrarât-ı Kur'âniye 132, 133
tekvinî âyât 88
tenezzülât-ı kelâmiye 127
tesir-i hakikî 170
tesis-i İslâmiyet 128
Tevfik
tezahür-ü rahmet 112
tezahür-ü rubûbiyet 114
tezahür-ü rubûbiyet-i ilâhiye
92
Tûbâ Ağacı 119

U

ubûdiyet-i fitriye 175
ubûdiyet-i Muhammediye
104
uhrevî taam 198
umûr-u hayriyede ve
vücûdiye 170
umûr-u şerriye 171

V

- vagon 30
- vâhidiyet 137
- vâveylâ-yı ruhî 78
- vazife-i teşekkûriye 111
- vazife-i ubûdiyet 112
- vaziyet-i fitriye 174
- velâyet-i Ahmediye 104
- vücûd âlemleri 163, 172
- vücûd dairesi 90
- Vücûd kâinatları 172
- vücûdî daireler 75

Y

- Yahudî 18, 134
- yevm-i şek 48
- Yusuf 138

Z

- zakkum 94
- zaman-ı Âdem 67, 177
- Zât-ı Ahmediye 144, 145
- Zât-ı Muhammediye 151
- zebanî 19, 91
- zemzem 127
- Zülcelâl o Sanatkâr 114